

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

**STUDII PRIVIND FUNCȚIONAREA
INSTITUȚIEI ARBITRAJULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

**Studiul II. Consolidarea cadrului legal privind arbitrajul în
Republica Moldova**

Autor: Zinaida GUȚU

Studiile au fost realizate cu susținerea proiectului UNDP
"Transitional Capacity Support for the public Administration of Moldova"

Chișinău 2012

CUPRINS

Introducere

2.1. Arbitrajul și sistemul procedurilor alternative de soluționare a litigiilor civile/comerciale

2.1.1. Considerații generale privind sistemul procedurilor ADR

2.1.2. Definiția arbitrajului

2.1.3. Concurența și interacțiunea mecanismelor ADR

2.1.4. Relația dintre stat/justiția statală și sistemul ADR

2.2. Recunoașterea arbitrajului ca formă a justiției private în materie civilă și comercială

2.2.1. Arbitrajul ca organ de jurisdicție

2.2.2. Legiferarea atribuțiilor jurisdicționale ale arbitrajului

2.3. Consolidarea legislației speciale cu privire la arbitraj

2.3.1. Importanța și rolul legislației speciale cu privire la arbitraj

2.3.2. Arbitrajul internațional vs. arbitrajul intern

2.3.3. Căile de unificare/consolidare a legislației speciale cu privire la arbitraj

2.4. Reglementările legale privind elementele cheie ale sistemului arbitral

2.4.1. Arbitrabilitatea - litigiile care pot fi supuse arbitrajului

2.4.2. Convenția arbitrală

2.4.2.1. Considerații generale asupra convenției arbitrale

2.4.2.2. Efectele convenției arbitrale asupra procesului judiciar și arbitral

2.4.2.3. Soarta convenției arbitrale în cadrul procesului de insolvență

2.4.3. Limitele arbitrajului în anumite

2.4.3.1. Convenția arbitrală în contractele cu consumatorii

2.4.3.2. Convenția arbitrală în litigiile individuale de muncă

2.4.3.3. Convenția arbitrală în litigiile cu participarea subiecților de drept public

2.4.3.4. Convenția arbitrală în litigiile corporative

2.4.3.5. Convenția arbitrală testamentară

2.4.4. Arbitrii și instituția arbitrală

2.4.4.1. Arbitrii

2.4.4.2. Instituția de arbitraj

2.4.5. Suportul instanțelor în derularea procesului arbitral

2.4.6. Hotărârea arbitrală

2.4.6.1. Locul și termenul pronunțării hotărârii arbitrale

2.4.6.2. Instanța competentă să dispună desființarea hotărârii arbitrale.

Termenul de contestare

2.4.6.3. Temeiuri de desființare a hotărârii arbitrale

2.4.6.4. Executarea forțată a hotărârilor arbitrale pronunțate în Republica

Moldova

2.5. Propuneri în vederea modernizării cadrului legal național privind sistemul arbitral

Introducere

Prezentul Studiu a fost realizat întru executarea *Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016 (Hotărârea Parlamentului RM Nr. 6 din 16.02.2012)*:

PILONUL V. Rolul justiției în dezvoltarea economică.

Direcția strategică 5.1. Consolidarea sistemului de soluționare alternativă a disputelor; Domeniul specifice de intervenție 5.1.2. Elaborarea principiilor directeare privind utilizarea mecanismelor alternative de soluționare a disputelor (penale, civile, comerciale) și dezvoltarea instituțiilor de mediere și arbitraj în calitate de mijloace alternative de soluționare a litigiilor.

Acțiunea 1: Elaborarea unor studii privind funcționarea instituției arbitrajului.

Scopul Studiului este de a prezenta o analiză detaliată a actelor naționale care afectează funcționalitatea instituției juridice a arbitrajului și interacțiunea acestora cu instanțele de judecată în vederea consolidării și modernizării legislației arbitrale naționale urmând experiența statelor care au avansat în acest domeniu.

2.1. Arbitrajul și sistemul procedurilor alternative de soluționare a litigiilor civile/comerciale

2.1.1. Considerații generale privind sistemul procedurilor ADR

În afară de instituțiile statale care soluționează litigii/cauze prin aplicarea puterii de constrângere împotriva voinței părții vizate, un spectru larg de alte mecanisme de soluționare a disputelor nu implică autoritatea statului, printre care se numără arbitrajul, medierea, concilierea etc., mecanisme asociate în literatura de specialitate cu noțiunea de justiție privată informală.¹ Termenul umbrelă care unește și definește sistemul metodelor nestatale de tranșare a litigiilor este acronimul "ADR" în limba engleză (alternative dispute resolution) care este utilizat în aceeași formulă în acte oficiale ale Uniunii Europene traduse în limba Română,² deși este atestată și utilizarea acestui acronim tradus în limba română în forma "SAL" (soluționarea alternativă a litigiilor).³

---

¹ Richard C. Reuben, *Public Justice: Toward a State Action Theory of Alternative Dispute Resolution*. Accesat la 03.09.2012: http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1620&context=californialawreview&sei-redir=1&referer=http%3A%2F%2Fwww.google.md%2Furl%3Fsa%3Dt%26rct%3Dj%26q%3Dterm%2520private%2520justice%26source%3Dweb%26cd%3D97%26ved%3D0CFEQFJAGOf%26url%3Dhttp%253A%252F%252Fscholarship.law.berkeley.edu%252Fcgi%252Fviewcontent.cgi%253Farticle%253D1620%2526context%253Dcalifornialawreview%26ei%3DNk1IUL6SG4LbtAaa-IGICg%26usq%3DAFQjCNFuQU1WDr9sW5mCgAL4_ClqKJW4Cw#search=%22term%20private%20justice%22

Laurie Kratky Doré, *Public courts versus private justice: it's time to let some sun shine in on alternative dispute resolution*. Accesat la 03.09.2012: <http://www.cklawreview.com/wp-content/uploads/vol81no2/Dore.pdf>.

² *Anexa nr. 14. Rezoluția Parlamentului European P7_TA-PROV(2011)0449 din 25 octombrie 2011 referitoare la soluționarea alternativă a litigiilor în materie civilă, comercială și de familie.* [http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2011/10-25/0449/P7_TA-PROV\(2011\)0449_RO.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2011/10-25/0449/P7_TA-PROV(2011)0449_RO.pdf)

În SUA, considerată drept țară de origine a mișcării moderne ADR,⁴ spectrul mecanismelor alternative legal recunoscute pentru litigiile în materie civilă și comercială include:⁵

- Arbitrajul în multiple forme, inclusiv arbitrajul finalizat cu hotărârea arbitrală care are efectele unei hotărâri judecătorești și arbitrajul în care părțile au opțiunea să se supună sau nu hotărârii arbitrale;
- Medierea/concilierea - proces orientat spre facilitarea de către un terț (mediator/conciliator) a comunicării dintre părți în scopul tranșării litigiului prin acord de împăcare;
- Colaborarea (collaborative law) – proces administrat exclusiv de părți și avocații acestora pentru a ajunge la o înțelegere privind condițiile în care este soluționat diferendul. În caz de insucces avocații antrenați nu pot reprezenta părțile într-un eventual proces judiciar. Acest proces este utilizat frecvent în litigiile dintre foștii soți;⁶
- Cooperarea (cooperative law) - proces similar cu colaborarea cu unica deosebire că avocații nu renunță la dreptul lor de a reprezenta părțile în procesul judiciar;⁷
- Evaluarea cazului de către un expert neutru la stadiul incipient al procesului (ENE - early neutral evaluation) – procedura impulsionează decizia părților de a se împăca;
- Coordonarea parentală (parenting coordination) - procedură administrată de un profesionist cu atribuții speciale care intervine în disputa dintre soții divorțați pentru a conveni asupra participării părinților la educarea copilului;⁸

Anexa nr. 15. Parlamentul UE. Comisia pentru afaceri juridice. Raport referitor la soluționarea alternativă a litigiilor în materie civilă, comercială și de familie. 13 octombrie 2011, A7-0343/2011.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2011-0343+0+DOC+XML+V0//RO>

³ Portalul european e-justiție. Medierea: https://e-justice.europa.eu/content_mediation-62-ro.do

⁴ Carrie Menkel-Meadow, *Mothers and Fathers of Invention: The Intellectual Founders of ADR*, HeinOnline -- 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 1 2000-2001.

Stone, Katherine V.W., *Alternative Dispute Resolution. ENCYCLOPEDIA OF LEGAL HISTORY*, Stan Katz, ed., Oxford University Press. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=631346>

Nosyreva, Elena (2001) "*Alternative Dispute Resolution in the United States and Russia: A Comparative Evaluation*," Annual Survey of International & Comparative Law: Vol. 7: Iss. 1, Article 3.

Disponibil la: <http://digitalcommons.law.ggu.edu/annlsurvey/vol7/iss1/3>

⁵ Resolution Systems Institute, *Court ADR Pocket Guide*: <http://courtdr.org/pocketguide/>

Donna Stienstra, *ADR in the Federal District Courts: An Initial Report*, Federal Judicial Center, November 16, 2011, [http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/adr2011.pdf/\\$file/adr2011.pdf](http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/adr2011.pdf/$file/adr2011.pdf)

SUPERIOR COURT OF CALIFORNIA, COUNTY OF LOS ANGELES, LOCAL RULES - Effective July 1, 2012
<http://www.lasuperiorcourt.org/courtrules/CurrentCourtRulesPDF/Chap3.pdf#page=27>

⁶ John Lande, University of Missouri-Columbia School of Law, *Recommendation for Collaborative Law Groups to Encourage Members to Offer Cooperative Law in Addition to Collaborative Law*: <http://law.missouri.edu/lande/publications/lande%20cooperative%20law%20policy.pdf>

⁷ *Id.*

⁸ Parenting Coordination Central. The Premier Resource on Parenting Coordination: <http://www.parentingcoordinationcentral.com/>

- Minitrial – procedura implică factorii de decizie din partea părților care au ocazia să-și prezinte cazul și să evalueze șansele de câștig, având astfel o bază mai solidă pentru negocierea unei soluții amiabile;
- Summary jury trial - proces cu participarea unor jurați care audiază cazul pe scurt și își pronunță concluzia asupra șanselor pe care le au părțile;
- Settlement conferences - sesiuni de soluționare amiabilă convocate din inițiativa părților sau prin ordinul instanței care au loc până la sau în cadrul procesului de judecare a litigiului, prezidate de judecători, ex-judecători și alți profesioniști atestați, în scopul tranșării litigiului prin tranzacție de împăcare;⁹
- Soluționarea cazului de către un judecător desemnat și plătit de părți, a cărei decizie este supusă apelului în procedura obișnuită (private judging, “rent-a-judges,” “judges for hire”).¹⁰ Acest proces introdus mai întâi în California este acum acceptat în state precum Ohio, Indiana, Texas, Colorado.¹¹

În Europa cele mai recunoscute metode ADR în litigiile civile și comerciale sunt arbitrajul, concilierea/medierea asistată de un terț, negocierea directă și practicile participative, sesiunile de soluționare amiabilă în cadrul procesului judiciar (medierea judiciară).

În statele post-socialiste arbitrajul comercial a fost aplicat în trecut preponderent în litigiile internaționale, după care a fost legiferat, inclusiv și în Republica Moldova, pentru un spectru larg de litigii civile/comerciale.¹² În prezent medierea/concilierea este tot mai larg acceptată și în spațiul ex-sovietic, deși aplicarea practică a acestui mecanism rămâne a fi restrânsă.¹³

Mecanismele ADR sunt divizate în categorii reieșind din diverse criterii de diferențiere, inclusiv după modul în care finalizează procesul – prin adjudecare (rezoluție dictată) sau prin soluție amiabilă (acceptată consensual). La prima categorie este atribuit arbitrajul care este o procedură de adjudecare și finalizează cu emiterea unei decizii obligatorii și executorii ca și o hotărâre judecătorească.

⁹ Parness, Jeffrey A., *Improving Judicial Settlement Conferences*. Disponibil la SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1123524>

Virginia’s Judicial System Judicial Settlement Conference Program:
http://www.courts.state.va.us/courtadmin/aoc/djs/programs/jsc/jsc_procedures.html

SUPERIOR COURT OF CALIFORNIA, COUNTY OF LOS ANGELES, LOCAL RULES - Effective July 1, 2012 VOLUNTARY SETTLEMENT CONFERENCE, 3.319-3.325: <http://www.lasuperiorcourt.org/courtrules/CurrentCourtRulesPDF/Chap3.pdf#page=27>

¹⁰ Jill S. Robbins *THE PRIVATE JUDGE: CALIFORNIA ANOMALY OR WAVE OF THE FUTURE?*
http://www.iaml.org/cms_media/files/the_private_judge_california_anomaly_or_wave_of_the_future.pdf?static=1

¹¹ Amanda Bronstad 'Private judges' alter legal landscape, April 5, 2006
<http://www.dgslaw.com/images/materials/NLJ-PrivateJudges.pdf>

¹² Rolf Knieper, *The Not-So-Silky Road to Commercial Arbitration in Post-Soviet Countries*

¹³ Ministerul Justiției al RM, RAPORT DE MONITORIZARE PRIVIND IMPLEMENTAREA LEGII NR. 134 DIN 14.06.2007 CU PRIVIRE LA MEDIERE, 2011:
http://justice.gov.md/public/publications/589103_md_text_format_rap.doc

Procedurile ADR altele decât arbitrajul, cum ar fi medierea, negocierea și multiple forme "hibrid", se caracterizează prin controlul părților asupra procesului și asupra rezultatelor, gradul înalt de autodeterminare a părților care dețin autonomia de a decide condițiile de finalizare a diferendului.

Medierea se distinge printre alte mecanisme ADR prin faptul că atribuie părților întreaga autoritate de a decide cazul, ceea ce face ca acest proces să fie aplicabil pentru soluționarea diverselor litigii, de la dispute familiale până la cauze civile minore și foarte importante.¹⁴ Antrenarea unui terț (neutru) în procesul de soluționare a litigiului deosebește procedurile precum sunt arbitrajul, medierea etc., de alte proceduri administrate direct de către părți și reprezentanții acestora.¹⁵

2.1.2. Definiția arbitrajului

Deși arbitrajul este frecvent menționat drept un proces care aparține de mecanismele ADR, caracteristicile procedurii arbitrale apropie foarte mult arbitrajul de procesul formal de judecată exercitat de către instanțele de judecată:

*Arbitrajul este o metodă de soluționare a disputelor cu implicarea unei/unor terțe persoane neutre, independente și imparțiale, desemnate, de regulă, de părțile în litigiu, investite cu autoritatea de a emite o decizie obligatorie pentru părți.*¹⁶

Următoarele elemente cheie definesc arbitrajul:¹⁷

- (i) arbitrajul este o procedură de soluționare a disputelor;
- (ii) arbitrii sunt persoane terțe neutre, independente și imparțiale;
- (iii) arbitrii sunt desemnați de părți sau prin modalitatea convenită de părți;
- (iv) arbitrii emit o decizie obligatorie pentru părți.

Arbitrajul diferă de procesul judiciar în fața unei instanțe de judecată:¹⁸

- Arbitrajul este un proces voluntar accesat de comun acord de părțile în litigiu, spre deosebire de procesul judiciar care este inițiat prin acțiunea unilaterală a unei părți;
- Părțile dețin un control consistent asupra procedurii arbitrale, în timp ce procesul judiciar este unul prestabilit prin lege;

---

¹⁴ Menkel-Meadow, Carrie J., *Empirical Studies of ADR: The Baseline Problem of What ADR is and What it is Compared to*. OXFORD HANDBOOK OF EMPIRICAL LEGAL STUDIES, Peter Cane and Herbert Kritzer, eds., Forthcoming; Georgetown Public Law Research Paper No. 1485563. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1485563>

¹⁵ *Id.*

¹⁶ Simon Greenberg, Christopher Kee and J. Romesh Weeramantry, *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific Perspective*, Cambridge University Press, 978-0-521-69570-1 -, Excerpt: http://assets.cambridge.org/97805216/95701/excerpt/9780521695701_excerpt.pdf

¹⁷ *Id.*

¹⁸ Christian-Radu CHEREJI Ciprian TANUL SOLUȚIONAREA AMIABILĂ A DISPUTELOR PRIN INTERVENȚIA CELEI DE A TREIA PĂRȚI : <http://www.rtsa.ro/files/TRAS-16-2006-3Chereji-Tanul.pdf>

- Prin contractul semnat, părțile prevăd recurgerea la arbitraj, stipulând persoana sau instituția investită cu dreptul de judecare, ceea ce presupune și obligația părților de a se supune hotărârii arbitrale;
- Spre deosebire de instanțele de judecată, arbitrii nu au atribuții de constrângere.

Forma clasică/tradițională a arbitrajului presupune discreția arbitrilor de a dispune asupra soluției, deși în practica unor state precum SUA sunt cunoscute mai multe varietăți, în care libertatea arbitrilor de a decide asupra litigiului este limitată de anumite condiții convenite de părți, inclusiv arbitrajul voluntar, în care părțile sunt libere să se supună sau să ignore hotărârea arbitrală pronunțată,¹⁹ arbitrajul minim-maxim, în care părțile stabilesc limitele între care poate fi adoptată decizia arbitrului,²⁰ arbitrajul baseball în care fiecare parte fixează o cifră (sumă), arbitrul având dreptul de a decide care din aceste opțiuni va sta la baza deciziei adoptate.²¹

Legislația italiană reglementează o formă originală a arbitrajului "*irritual arbitration procedure*",²² procedură specifică în care arbitrul este investit cu autoritatea de a rezolva litigii prin determinarea cluzelor unui contract similar cu o tranzacție care poate fi contestată ca și oricare alt contract. Legea stabilește temeuri distincte pentru contestarea și anularea unei astfel de decizii arbitrale.

2.1.3. Concurența și interacțiunea mecanismelor ADR

¹⁹ SUPERIOR COURT OF CALIFORNIA, COUNTY OF LOS ANGELES, LOCAL RULES - Effective July 1, 2012 JUDICIAL ARBITRATION, 3.292- 3.302: <http://www.lasuperiorcourt.org/courtrules/CurrentCourtRulesPDF/Chap3.pdf#page=27>

²⁰ Christian-Radu CHEREJI Ciprian TANUL SOLUȚIONAREA AMIABILĂ A DISPUTELOR PRIN INTERVENȚIA CELEI DE A TREIA PĂRȚI : <http://www.rtsa.ro/files/TRAS-16-2006-3Chereji-Tanul.pdf>

²¹ JAMS (*Judicial Arbitration and Mediation Services*), Arbitration Defined: <http://www.jamsadr.com/arbitration-defined/>
Arbitration is a binding procedure. It is often "administered" by a private organization that maintains lists of available arbitrators and provide rules under which the arbitration will be conducted. Such organizations can also manage the arbitration in whole or in part. Parties often select arbitrators on the basis of substantive expertise.

...arbitrator renders a decision at the end of an arbitration hearing, and that decision is final and binding, subject only to a very limited court review.
...Think of arbitration as a binding, adjudicatory process.

High-Low Arbitration: ...Bracketed Arbitration. This is an arbitration wherein the parties have agreed in advance to the parameters within which the arbitrator may render his or her award. If the award is lower than the pre-set "low," the defendant will pay the agreed-upon low figure; if the award is higher than the pre-set "high," the plaintiff will accept the agreed-upon high; if the award is in between, the parties agree to be bound by the arbitrator's figure. The high and low figures **may or may not be revealed** to the arbitrator.

Baseball Arbitration: A form of binding arbitration wherein each of the parties chooses one and only one number, and the arbitrator may select only one of the figures as the award. In a baseball arbitration, there are only two possible outcomes.

Night Baseball Arbitration: Like baseball arbitration, this is a form of arbitration wherein the parties exchange their own determination of that value of the case, but the figures are not revealed to the arbitrator. The arbitrator will assign a value to the case and the parties agree to accept the high or low figure closest to the arbitrator's value.

Non-Binding Arbitration: A procedure sometimes called "non-binding arbitration" is conducted much like a (binding) arbitration, except that when the arbitrator issues the award after the hearing, it is **not binding** on the parties and they do not give up their right to a jury trial. In that case, the arbitrator's award is merely an advisory opinion. Many cases go to settlement or (binding) arbitration after this phase, or they can choose to go to a trial.

Mandatory Arbitration: Judicial Arbitration or Court-Ordered Arbitration. A legislatively mandated or court administered scheme for the resolution of pending court cases (usually valued at under \$50,000), utilizing informal rules of evidence and procedure in a non-binding, advisory arbitration process that is ordered by the court at an early stage of a lawsuit. The availability of this process depends upon local state laws or court procedures.

²² Daniele Cutolo and Mark Alexander Shalaby, *Recent court decisions on the Italian arbitration*, TechTour consulting, *ARBITRATION WATCH*, April-June 2012 Issue no. 14: <http://www.arbitrationwatch.com/>

Analizii în domeniul ADR nu au atins un consens asupra faptului dacă un mecanism sau altul ar fi cel mai potrivit sau cel mai nepotrivit pentru soluționarea unui caz anume.²³ Motivele pentru care părțile aleg o procedură sau alta constituie obiect de studiu și analiză nu numai din punct de vedere legal, dar și prin aprecierea beneficiilor economice, fiind identificate principiile/criteriile de care se conduc litiganții pentru a evalua perspectivele adjudecării formale a litigiului în judecată și a decide privitor la cea mai rațională/potrivită/constructivă/avantajoasă cale de rezolvare a cazului. Analiza în baza arborelui decizional (decision tree) este pe larg utilizată pentru a evalua șansele soluțiilor negociate în comparație cu decizia judecătorească.²⁴ Alegerea modelului pentru fiecare caz aparte este condiționată de o multitudine de factori cum ar fi:²⁵

- Investițiile necesare – cunoștințele juridice, tehnologice, tehnice, economice, etc.;
- Modul în care situația de conflict afectează proiectele de business în derulare;
- Eventuala deteriorare a bunelor relații cu partenerii de afaceri;
- Efectele posibile asupra altor părți interesate etc.

Fiecare din procedurile ADR oferă anumite avantaje, beneficii directe și/sau indirecte, care determină potrivirea procesului pentru un caz particular.²⁶ În acest sens este citat frecvent enunțul unuia din promotorii proeminenți ai sistemului ADR în SUA, Franc E. A. Sander, care, statuând că sistemul ADR nu constituie o panacee, a lansat conceptul instanței cu mai multe intrări (multidoor courthouse),²⁷ implementat ca antidot împotriva congestiei în instanțe în SUA,²⁸ Canada,²⁹ Africa³⁰. Acest concept presupune instituirea unui sistem de management al litigiilor/cauzelor prin evaluare (screening) și alegerea/potrivirea forumului

---

²³ Menkel-Meadow, Carrie J., *Empirical Studies of ADR: The Baseline Problem of What ADR is and What it is Compared to*. OXFORD HANDBOOK OF EMPIRICAL LEGAL STUDIES, Peter Cane and Herbert Kritzer, eds., Forthcoming; Georgetown Public Law Research Paper No. 1485563. Disponibil la SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1485563>

²⁴ Ron White, DISPUTE RESOLUTION: TWO TREES IN THE FOREST YOU CAN'T IGNORE http://ronwhitemediation.com/Decision_Tree_Analysis_for_ADR.pdf

²⁵ Keršulienė, V.; Zavadskas, E. K.; Turskis, Z. 2010. *Selection of rational dispute resolution method by applying new step-wise weight assessment ratio analysis (SWARA)*, *Journal of Business Economics and Management* 11(2): 243–258. Disponibil la : http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/verslo_zurn/jbem_vol11_no2_243-258_kersuliene.pdf

²⁶ Inessa Love, *Settling out of court. How effective is alternative dispute resolution?* The World Bank Group, Note 329, Oct. 2011: <http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/282044-1307652042357/VP329-Setting-out-of-court.pdf>

²⁷ Sander, Frank E. A. "Varieties of Dispute Processing" in *The Pound Conference: Perspectives on Justice in the Future* (A. Levin & R. Wheeler eds., West, 1979): <http://geoffsharp.atomicrobot.co.nz/wp-content/uploads/2010/03/PoundConfSander.pdf>

²⁸ The DC Department of Consumer and Regulatory Affairs (DCRA), Multi-Door Dispute Resolution Division (Multi-Door): <http://dcra.dc.gov/DC/DCRA/Inspections/Housing+Code+Inspections/Multi-Door+Dispute+Resolution+Services>

²⁹ The Honourable Associate Chief Justice John D. Rooke, Court of Queen's Bench of Alberta, *The Multi-Door Courthouse is Open in Alberta: Judicial Dispute Resolution in the Court of Queen's Bench*, *Journal of the Association of Canadian Court Administrators*, winter 2011: <http://www.acca-ajc.ca/LinkClick.aspx?fileticket=DUFpsmFTP90%3D&tabid=37&mid=701>

³⁰ Felix Adewumi *Alternative Dispute Resolution (ADR): An Antidote To Court Congestion* <http://www.nigeriavillagesquare.com/articles/felix-adewumi/alternative-dispute-resolution-adr-an-antidote-to-court-congestion.html>

The Lagos Multi-Door Courthouse (LMDC) <http://www.lagosmultidoor.org/>

(arbitraj, mediere etc.) în dependență de caz (fitting the forum to the fuss), luând în calcul:
31

- 1) Natura litigiului;
- 2) Relațiile dintre părțile în litigiu;
- 3) Suma disputată;
- 4) Costurile procesului;
- 5) Celeritatea procesului etc.

Multitudinea mecanismelor ADR și beneficiile specifice pe care le oferă fiecare din aceste metode a favorizat apariția și aplicarea pe larg în practica contractuală, în special în sfera comercială, a clauzelor complexe care stipulează aplicarea combinată/consecutivă a mecanismelor precum negocierile directe, medierea, arbitrajul. Aceste clauze contractuale sunt definite în engleză drept "escalation clauses", "multi-tier clauses", or "multi-step alternative dispute resolution (ADR) clauses".³²

Clauzele ADR complexe/consecutive sunt aplicate pe larg în practica contractuală în raporturi comerciale internaționale, precum și în comerțul intern în SUA, Canada și Europa. Modele de astfel de clauze sunt propuse prin regulamentele unor instituții notorii în domeniul medierii și arbitrajului, cum ar fi Arbitrajul de pe lângă Camera Internațională de Comerț din Paris.³³ JAMS (Judicial Arbitration and Mediation Services), care se află în topul celor mai profitabili prestatori de servicii de arbitraj și mediere din SUA, a elaborat mai

---

³¹ Sander, Frank E. A. "Varieties of Dispute Processing" in The Pound Conference: Perspectives on Justice in the Future (A. Levin & R. Wheeler eds., West, 1979): <http://geoffsharp.atomicrobot.co.nz/wp-content/uploads/2010/03/PoundConfSander.pdf>

Sander, Frank E. A. & S. Goldberg. "Fitting the Forum to the Fuss: A User-Friendly Guide to Selecting an ADR Procedure," 10 Negotiation Journal 49 (1994).

³² D Jason File, associate in the London office of Wilmer Cutler Pickering Hale and Dorr: Multi-step dispute resolution clauses, IBA Legal Practice Division MEDIATION COMMITTEE NEWSLETTER, July 2007. Accesat la 26.06.2012: http://www.wilmerhale.com/files/Publication/520f6bc0-fccd-4e3c-80a6-4880fe375f5e/Presentation/PublicationAttachment/a610f0ac-5675-4d85-bf42-4b7c65ebbc15/File_Jason_IBAMediation_July07.pdf

ALEXANDER JOLLES Consequences of Multi-tier Arbitration Clauses: Issues of Enforcement, THE CHARTERED INSTITUTE OF ARBITRATORS: <http://www.swiss-law.ch/downloads/memberspub/515.pdf>

³³ Международный арбитражный суд. Международный центр для ADR. АРБИТРАЖНЫЙ РЕГЛАМЕНТ И РЕГЛАМЕНТ ДРС: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Rules-of-arbitration/Download-ICC-Rules-of-Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration-in-several-languages/g>

Оговорка об обязательстве передать спор на урегулирование в соответствии с ДРС с последующей возможной передачей спора в арбитраж ICC:

В случае возникновения любого спора из настоящего контракта или в связи с ним, стороны соглашаются передать спор для урегулирования в соответствии с Регламентом ДРС ICC. Если спор не будет разрешен в соответствии с указанным Регламентом в течение 45 дней с даты подачи Заявления о ДРС или в течение иного срока, который может быть установлен в письменном соглашении сторон, такой спор подлежит окончательному урегулированию в соответствии с Арбитражным регламентом Международной торговой палаты одним или несколькими арбитрами, назначенными в соответствии с этим Регламентом.

Оговорка об обязательстве передать спор на урегулирование в соответствии с ДРС, прекращающая своё действие по истечении установленного в ней срока:

В случае возникновения любого спора из настоящего контракта или в связи с ним, стороны соглашаются передать такой спор на урегулирование в соответствии с Регламентом ДРС ICC. Если спор не будет разрешен в соответствии с указанным Регламентом в течение 45 дней с даты подачи Заявления о ДРС или в течение иного срока, который может быть установлен в письменном соглашении сторон, стороны не будут иметь никаких дальнейших обязательств по настоящей оговорке.

multe modele de astfel de clauze care prevăd negocierea înainte de arbitraj,³⁴ sau medierea și apoi arbitrajul.³⁵ Regulamentele Institutului de Arbitraj și ale Institutului de Mediere de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm prevăd clauze similare,³⁶ precum și

³⁴JAMS (Judicial Arbitration and Mediation Services), CLAUSE WORKBOOK. A Guide to drafting dispute resolution clauses for commercial contracts. Effective January 1, 2011: <http://www.acc.com/chapters/sfbay/upload/JAMSDOND2011.pdf>:

Clause Providing for Negotiation in Advance of Arbitration

1. *The parties shall attempt in good faith to resolve any dispute arising out of or relating to this Agreement promptly by negotiation between executives who have authority to settle the controversy and who are at a higher level of management than the persons with direct responsibility for administration of this Agreement. Any party may give the other party written notice of any dispute not resolved in the normal course of business. Within 15 days after delivery of the notice, the receiving party shall submit to the other a written response. The notice and response shall include with reasonable particularity (a) a statement of each party's position and a summary of arguments supporting that position, and (b) the name and title of the executive who will represent that party and of any other person who will accompany the executive. Within 30 days after delivery of the notice, the executives of both parties shall meet at a mutually acceptable time and place.*
2. *Unless otherwise agreed in writing by the negotiating parties, the above-described negotiation shall end at the close of the first meeting of executives described above ("First Meeting"). Such closure shall not preclude continuing or later negotiations, if desired.*
3. *All offers, promises, conduct and statements, whether oral or written, made in the course of the negotiation by any of the parties, their agents, employees, experts and attorneys are confidential, privileged and inadmissible for any purpose, including impeachment, in arbitration or other proceeding involving the parties, provided that evidence that is otherwise admissible or discoverable shall not be rendered inadmissible or non-discoverable as a result of its use in the negotiation.*
4. *At no time prior to the First Meeting shall either side initiate an arbitration or litigation related to this Agreement except to pursue a provisional remedy that is authorized by law or by JAMS Rules or by agreement of the parties. However, this limitation is inapplicable to a party if the other party refuses to comply with the requirements of Paragraph 1 above.*
5. *All applicable statutes of limitation and defenses based upon the passage of time shall be tolled while the procedures specified in Paragraphs 1 and 2 above are pending and for 15 calendar days thereafter. The parties will take such action, if any, required to effectuate such tolling.*

³⁵ JAMS CLAUSE WORKBOOK. A Guide to drafting dispute resolution clauses for commercial contracts. Effective January 1, 2011: <http://www.acc.com/chapters/sfbay/upload/JAMSDOND2011.pdf>:

Clause Providing for Mediation in Advance of Arbitration

If the parties do not wish to negotiate in advance of arbitration, but do wish to mediate before proceeding to arbitration, they may accomplish this through use of the following language:

1. *The parties agree that any and all disputes, claims or controversies arising out of or relating to this Agreement shall be submitted to JAMS, or its successor, for mediation, and if the matter is not resolved through mediation, then it shall be submitted to JAMS, or its successor, for final and binding arbitration pursuant to the clause set forth in Paragraph 5 below.*
2. *Either party may commence mediation by providing to JAMS and the other party a written request for mediation, setting forth the subject of the dispute and the relief requested.*
3. *The parties will cooperate with JAMS and with one another in selecting a mediator from the JAMS panel of neutrals and in scheduling the mediation proceedings. The parties agree that they will participate in the mediation in good faith and that they will share equally in its costs.*
4. *All offers, promises, conduct and statements, whether oral or written, made in the course of the mediation by any of the parties, their agents, employees, experts and attorneys, and by the mediator or any JAMS employees, are confidential, privileged and inadmissible for any purpose, including impeachment, in any arbitration or other proceeding involving the parties, provided that evidence that is otherwise admissible or discoverable shall not be rendered inadmissible or non-discoverable as a result of its use in the mediation.*
5. *Either party may initiate arbitration with respect to the matters submitted to mediation by filing a written demand for arbitration at any time following the initial mediation session or at any time following 45 days from the date of filing the written request for mediation, whichever occurs first ("Earliest Initiation Date"). The mediation may continue after the commencement of arbitration if the parties so desire.*
6. *At no time prior to the Earliest Initiation Date shall either side initiate an arbitration or litigation related to this Agreement except to pursue a provisional remedy that is authorized by law or by JAMS Rules or by agreement of the parties. However, this limitation is inapplicable to a party if the other party refuses to comply with the requirements of Paragraph 3 above.*
7. *All applicable statutes of limitation and defenses based upon the passage of time shall be tolled until 15 days after the Earliest Initiation Date. The parties will take such action, if any, required to effectuate such tolling.*

³⁶ Institutul de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm: <http://www.sccinstitute.com/?id=25901>

Типовая оговорка

Любой спор, разногласие или претензия в связи с настоящим контрактом либо его нарушением, расторжением или недействительностью будут окончательно разрешены путем посредничества (медиации) по Регламенту процедуры посредничества (медиации) Института Посредничества Торговой палаты г. Стокгольма при отсутствии возражений сторон.

Если одна из сторон возражает против процедуры посредничества (медиации) или если процедура посредничества (медиации) прекращается, спор должен быть разрешен ...

Важно:

При использовании данной типовой оговорки, в нее должна быть включена одна из опций.

Опция № 1

... путем арбитража в соответствии с Арбитражным регламентом Арбитражного института Торговой палаты г. Стокгольма.

dreptul părților de a-l investi pe mediator cu autoritatea unui arbitru de a aprobă înțelegerea părților prin hotărâre arbitrală,³⁷ care este recunoscută și executată ca și oricare altă sentință arbitrală. În unele jurisdicții nerespectarea consecutivității convenite de părți ar putea compromite valabilitatea și efectele deciziei arbitrale.³⁸

2.1.4. Relația dintre stat/justiția statală și sistemul ADR

În opinia unor savanți, perspectivele arbitrajului ca procedură de soluționare a litigiilor civile și comerciale urmează a fi analizate și evaluate nu numai și nu atât prin compararea cu alte mecanisme ADR, ci prin prisma avantajelor arbitrajului în raport cu procesul în fața instanțelor de judecată, ambele sisteme de adjudecare fiind într-o continuă competiție pentru a-și spori gradul de atractivitate pentru litigiile comerciale și civile.³⁹

Influența reciprocă dintre justiția statală și sistemul ADR este un alt subiect de analiză și discuții între experții în domeniu, care susțin două opinii diametral opuse. Potrivit primei, metodele ADR sunt solicitate acolo unde sistemul statal de adjudecare funcționează prost, iar mecanismele ADR vin să substituie justiția statală. Pe de altă parte, se opinează că sistemul ADR depinde de suportul sistemului jurisdicțional de stat, în special pentru scopul executării deciziilor și, din aceste considerente, sistemul ADR este unul complementar.⁴⁰ Analiztii de asemenea consideră că crearea condițiilor pentru ADR nu reduce din intensitatea cu care oamenii de afaceri recurg la sistemul statal de adjudecare.⁴¹ Datele empirice susțin concluzia că funcționarea proastă a sistemul judecătoresc de stat reduce

---

Опция № 2

... путем арбитража в соответствии Правилами ускоренной арбитражной процедуры Арбитражного института Торговой палаты г. Стокгольма.

Опция № 3

...в суде соответствующей юрисдикции.

³⁷ Rules of the Mediation Institute of the Stockholm Chamber of Commerce:

http://www.sccinstitute.com/filearchive/1/12753/web_A4_Medling_eng.pdf

Article 1 Role of the Mediator

(1) A Mediator must be impartial and independent.

(2) A Mediator may not act as arbitrator in any future arbitration relating to the subject matter of the dispute, unless otherwise agreed by the parties.

Article 12 Confirmation of a Settlement Agreement in an Arbitral Award

Upon reaching a settlement agreement the parties may, subject to the approval of the Mediator, agree to appoint the Mediator as an Arbitrator and request him to confirm the settlement agreement in an arbitral award.

³⁸ Álvaro López De Argumedo, *Spain: Multi-Step Dispute Resolution Clauses*, 10 January 2011: <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=117062>

³⁹ Christopher R. Drahozal, *BUSINESS COURTS AND THE FUTURE OF ARBITRATION*, *CARDOZO J. OF CONFLICT RESOLUTION* [Vol. 10:491: <http://coicr.org/vol10no2/491-508.pdf>

⁴⁰ Voigt, Stefan, *Does Arbitration Blossom When State Courts are Bad?* (January 9, 2009). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1325479> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1325479>

Stefan Voigt is Professor of Law and Economics and Director of the Institute of Law and Economics in the Department of Law at the University of Hamburg. His research focuses on the economic effects of constitutions and of the judiciary.

⁴¹ *Id.*

gradul de solicitare a mecanismelor ADR, nu întotdeauna motivează părțile să prefere ADR.⁴²

Șansele ADR în general și perspectivele arbitrajului în special în spațiul post-comunist, inclusiv statele CSI din care face parte și Moldova, constituie un subiect aparte de dezbateri între analiștii în domeniu. Printre factorii care împiedică acceptarea arbitrajului se numără lipsa unei culturi a relațiilor contractuale.⁴³ Corupția instanțelor din Rusia și presiunea administrativă asupra judecătorilor determină comercianții să prefere sisteme de soluționare a litigiilor din afara țării, cum ar fi Institutul de Arbitraj de la Stockholm.⁴⁴ Aceste concluzii sunt valabile și pentru Republica Moldova.

Șansele aparent reduse ale sistemului ADR, inclusiv ale arbitrajului, pentru o țară sau alta nu justifică indiferența față de cadrul legal, calitatea căruia constituie o primă condiție pentru avansarea sistemului alternativ. Dreptul de a apela la metode ADR, inclusiv la arbitraj, impune obligația statului de a asigura un cadru legal adecvat care să permită realizarea acestui drept. Condițiile constituirii unui cadru legal și instituțional favorabil pentru funcționarea arbitrajului în Republica Moldova sunt analizate în următoarele capitole ale prezentului Studiu.

2.2. Recunoașterea arbitrajului ca formă a justiției private în materie civilă și comercială

2.2.1. Arbitrajul ca organ de jurisdicție

Deși cercetătorii recunosc că structurile etatice de înlăptuire a justiției au fost precedate de forme private de adjuicare,⁴⁵ competența (ne)exclusivă a statului de adjuicare a diferendelor civile/comerciale este un subiect controversat în doctrina juridico-economică. Disputele asupra relației dintre sistemul de justiție statală și jurisdicția arbitrală sunt axate pe două opinii diametral opuse. Adepții ideii "centralismului juridic" susțin autoritatea exclusivă a statului de a adjuicare, de a determina prin soluții finale asupra unui litigiu, în timp ce promotorii "pluralismului juridic" argumentează că instanțele de judecată instituite de către stat nu sunt și nu ar trebui să fie unicul și principalul sistem de adjuicare a unor litigii.⁴⁶ Savanții care susțin caracterul jurisdicțional al arbitrajului atribuie arbitrajul la

---

⁴² *Id.*

⁴³ Rolf Knieper, *The Not-So-Silky Road to Commercial Arbitration in Post-Soviet Countries*

⁴⁴ Yaroslav Kryvoi, *Bribery and Russia-Related Arbitration*. ARBITRATION IN CIS COUNTRIES (Association for International Arbitration ed., 2012). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2102584>.

⁴⁵ Landes, William M. and Posner, Richard A., *Adjudication as a Private Good* (July 1978). NBER Working Paper No. w0263. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=260455>

⁴⁶ John Lande *Toward More Sophisticated Mediation Theory*, 2000 *Journal of Dispute Resolution* 321

formele de "justiție privată", plasând această instituție pe picior de egalitate cu alte structuri etatice cu atribuții jurisdicționale.

Spre deosebire de sistemele de drept dezvoltate, unde arbitrajul este acceptat în rândul instituțiilor investite cu atribuții de judecare, recunoașterea independenței jurisdicției arbitrale în statele care tranzitează de la sistemul socialist este încă la o etapă de testare, inclusiv prin prisma exigențelor constituționale. În Decizia Curții Constituționale a Republicii Cehe din 08 martie 2011 în cauza No. I ÚS 3227/07 judecătorii au opinat detaliat asupra naturii jurisdicționale a arbitrajului.⁴⁷ Arbitrajul a fost identificat cu un organ etatic de alt gen, dar analogic și echivalent cu judecarea de către instanțele de judecată. Tribunalul arbitral a fost definit ca un alt gen de autoritate instituită prin voința părților în litigiu, fiind punctate trăsături distincte ale arbitrajului.⁴⁸

- Arbitrajul este o formă de procedură civilă;
- Instanțele de judecată nu pot interveni arbitrar în procedura arbitrală;
- Autoritatea arbitrală rezidă în voința comună a părților exprimată în convenția arbitrală;
- Prin mandatul delegat voluntar de către părți arbitrii îndeplinesc funcțiile unei instanțe de judecată ;
- Sentințele arbitrale sunt investite cu autoritatea lucrului judecat (*res judicata*), ceea ce împiedică părțile să recurgă la arbitraj/judecată cu privire la același litigiu;
- Întru respectarea voinței părților de a investi un arbitru cu autoritatea de a judeca cauza lor, instanțele de judecată nu pot interveni decât în cazuri strict delimitate prin lege;
- Audierea cazului de către arbitri nu constituie o renunțare la apărarea dreptului garantată prin lege, ci doar reprezintă un transfer de autoritate de la instanțele de judecată către arbitrii aleși, cu reținerea de către stat a unor atribuții de supraveghere a modului în care părțile au beneficiat de protecție.

În România Curtea Constituțională⁴⁹ a fost sesizată pentru a decide asupra constituționalității instituirii competenței arbitrale de a soluționa un litigiu privind executarea unui contract de închiriere în baza prevederilor art.343 alin.1 din Codul de procedură civilă care prevede că încheierea convenției arbitrale exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competența instanțelor judecătorești. Curtea a constatat că dispozițiile legale contestate nu contravin dispozițiilor constituționale referitoare la accesul liber la justiție, precum și celor cuprinse în art.6 din Convenția CEDO . În motivare Curtea a reiterat propriile concluzii dintr-o altă Decizie la același subiect (Decizia nr.8 din 9 ianuarie 2007,

---

⁴⁷ Belohlavek, Alexander J., *Current Case Law of the National Courts Regarding Arbitration: A.2.Czech Republic (2010-2011)* (April 2, 2012). CYArb - CZECH (& CENTRAL EUROPEAN) YEARBOOK OF ARBITRATION, pp. 291-363, A. Belohlavek & N. Rozehnalova, eds., JurisNet, Inc., 2012. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2099755>

⁴⁸ *Id.*

⁴⁹ Decizia nr.74 din 15 ianuarie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.343 ind.3 alin.1 din Codul de procedură civilă, Monitorul Oficial nr.219 din 06.04.2009: <http://www.romanianarbitration.ro/?p=234>

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.73 din 31 ianuarie 2007), în care a fost accentuată legalitatea acordului de voință intervenit între părțile care au încheiat convenția arbitrală și care au optat pentru soluționarea litigiului de către un tribunal arbitral. În noul Cod de procedură civilă al României jurisdicția arbitrală este formulată în mod expres.⁵⁰

Statutul arbitrajului a fost supus verificării prin prisma constituționalității și a accesului la justiție și în Federația Rusă. Prin Decizia N 10-П din 26 mai 2011, Curtea Constituțională a Federației Ruse a argumentat în favoarea recunoașterii autorității arbitrajului.⁵¹

Jurisprudența CEDO recunoaște statutul arbitrajului de instanță constituită prin lege. În cauza *Regent Company v. Ukraine*, CEDO a respins argumentul Ucrainei precum că Art. 6(1) din Convenție nu este aplicabil procedurilor arbitrale, iar clauza arbitrală ar însemna abandonarea parțială de către părți a garanțiilor stipulat în Art. 6(1). CEDO a statuat:

"54....Curtea reiterează că Articolul 6 nu interzice instituirea tribunalelor arbitrale pentru soluționarea disputelor dintre entități private. .. noțiunea de "instanță" din Articolul 6 § 1 nu semnifică o curte de justiție clasică, integrată în mașinăria standard a statului....Tribunalul Arbitral este "instanță constituită prin lege"... Potrivit Legii cu privire la arbitraj din 1994 și art. 3(1) din Codul de executare , decizia Tribunalului Arbitral este echivalentă cu decizia executorie a unei instanțe de judecată.

Importanța pe care o are arbitrajul ca și organ de jurisdicție determină necesitatea de a opina asupra necesității adoptării/ajustării unor norme speciale privind locul și rolul arbitrajului alături de instanțele de judecată.

2.2.2. Legiferarea atribuțiilor jurisdicționale ale arbitrajului

Republica Moldova se deosebește de alte state ex-sovietice care au asigurat continuitatea reglementărilor din codurile civile privind arbitrajul. Lipsa specificărilor de rigoare la acest capitol este sesizată într-un șir de norme ale noului Cod civil care urmează a fi revizuite (*Anexa nr. 7*). Astfel, în virtutea art. 10 Cod civil RM, apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară. Norma similară din Codul civil al Federației Ruse, art.11, include

---

⁵⁰ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Notiune Art. 541

(1) Arbitrajul este o jurisdicție alternativă având caracter privat.

(2) În administrarea acestei jurisdicții, partile litigante și tribunalul arbitral competent pot stabili reguli de procedură derogatorii de la dreptul comun, cu condiția ca regulile respective să nu fie contrare ordinii publice și dispozitiilor imperative ale legii.

⁵¹ Постановление Конституционного Суда РФ от 26 мая 2011 г. N 10-П "По делу о проверке конституционности положений пункта 1 статьи 11 Гражданского кодекса Российской Федерации, пункта 2 статьи 1 Федерального закона "О третейских судах в Российской Федерации", статьи 28 Федерального закона "О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним", пункта 1 статьи 33 и статьи 51 Федерального закона "Об ипотеке (залоге недвижимости)" в связи с запросом Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации" : <http://iv.garant.ru/SESSION/PILOT/main.htm>

arbitrajul în cercul organelor de jurisdicție abilitate să dispună asupra drepturilor civile, toate fiind unificate prin noțiunea de "суд".⁵² Prevederi similare au fost incluse în codurile civile ale altor foste republici sovietice. În acest context, facem referință la experiența Republicii Kazahstan – art. 9 Cod civil prevede competența arbitrajului de a dispune asupra drepturilor civile.⁵³

Redacția actuală a noului Cod civil RM diminuează substanțial funcționalitatea arbitrajului prin eliminarea jurisdicției arbitrale asupra unui spectru larg de litigii civile. Lipsa reglementărilor în Codul civil RM privind arbitrajul afectează în mod special dreptul părților în procedura arbitrală de a beneficia de facilități în raport cu prescripția extinctivă pe care le regăsim în legislația civilă a Germaniei⁵⁴, Estoniei⁵⁵, Lituaniei⁵⁶. Normele privind prescripția extinctivă din noul Cod civil al României operează cu noțiunile "organ de jurisdicție,,", "cerere de arbitrare", "hotărâre arbitrală", ceea ce atribuie acțiunii arbitrale aceleași efecte ca și acțiunii depuse în instanța de judecată.⁵⁷

---

⁵² <http://base.garant.ru/10164072/>

Статья 11. Судебная защита гражданских прав

1. Защиту нарушенных или оспоренных гражданских прав осуществляет в соответствии с подведомственностью дел, установленной процессуальным законодательством, суд, арбитражный суд или третейский суд (далее – суд).

⁵³ "Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть)": <http://www.pavlodar.com/zakon/index.html?dok=00002>

Статья 9. Защита гражданских прав

1. Защита гражданских прав осуществляется судом, арбитражным судом или третейским судом путем: признания прав; восстановления положения, существовавшего до нарушения права; пресечения действий, нарушающих право или создающих угрозу его нарушения; присуждения к исполнению обязанности в натуре; взыскания убытков, неустойки; признания сделки недействительной; компенсации морального вреда; прекращения или изменения правоотношений; признания недействительным или не подлежащим применению не соответствующего законодательству акта органа государственного управления или местного представительного либо исполнительного органа; взыскания штрафа с государственного органа или должностного лица за воспрепятствование гражданину или юридическому лицу в приобретении или осуществлении права, а также иными способами, предусмотренными законодательными актами.

⁵⁴ Germany, Civil code, § 204 Suspension of limitation by pursuit of rights: <http://www.iuscomp.org/gla/>

(1) Limitation is suspended by:

...11. the beginning of the arbitration proceedings,

(2) Suspension under subsection (1) above ends six months after a final decision has been made in respect of the proceedings commenced or their cessation in some other manner. If the proceedings come to a halt because of inaction by the parties, the date of the last procedural step of the parties, the court or other body responsible for the procedure applies instead of the date of cessation of the proceedings. Suspension begins anew if one of the parties pursues the proceedings further.

⁵⁵ Estonia, General Part of the Civil Code Act: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>

§ 160. Suspension of limitation upon filing of action

§ 161. Suspension of limitation upon arbitration procedure

(1) The provisions of § 160 of this Act apply also upon submission of a claim to a court of arbitration pursuant to the agreement concerning recourse to a court of arbitration.

(2) If arbitrators are not appointed by an agreement concerning recourse to a court of arbitration or appointment of an arbitrator is necessary for other reasons or if recourse to a court of arbitration is permitted only after other prerequisites agreed upon have been fulfilled, the limitation period is suspended already as of the moment when the entitled person performs the acts necessary for the appointment of an arbitrator or for fulfilment of the other prerequisites for recourse to a court of arbitration.

⁵⁶ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=390766&p_query=Code&p_tr2=2#

CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Article 1.117. Definition of a time-limit

1. A time-limit is a period of time determined by laws or a transaction or established by a judicial authority and fixed by a calendar date or by the termination of a period expressed in years, months, weeks, days or hours.

6. A resolutory time-limit is a period after the expiration of which a certain civil right or duty expires. The resolutory time-limits may not be restored by a court or arbitration.

⁵⁷ România, noul Cod Civil, Legea 287/2009: Republicat in [Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011](#)

Invocarea prescriptiei de partea interesata Art. 2.512

(1) Prescriptia poate fi opusa numai de cel in folosul caruia curge, personal sau prin reprezentant, si fara a fi tinut sa produca vreun titlu contrar ori sa fi fost de buna-credinta.

DIRECTIVA 2008/52/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială impune crearea condițiilor pentru implementarea clauzelor ADR inclusiv în ceea ce privește termenele de decădere și de prescripție.⁵⁸ În același context, sunt relevante legile fundamentale în domeniul raporturilor civile ale statelor dezvoltate care, ori nu pun expres accentul pe competența judiciară și/sau arbitrală în materie de drept civil, ori menționează expres efectele clauzei arbitrale și cazurile în care hotărârile judiciare și cele arbitrale produc aceleași efecte. Codul civil al Quebecului conține norme consacrate convenției arbitrale.⁵⁹ Codul civil al Franței prevede instituirea ipotecii în baza sentinței arbitrale.⁶⁰

---

(2) Organul de jurisdicție competent nu poate aplica prescripția din oficiu.

Repunerea în termenul de prescripție Art. 2.522

(1) Cel care, din motive temeinice, nu și-a exercitat în termen dreptul la acțiune supus prescripției poate cere organului de jurisdicție competent repunerea în termen și judecarea cauzei.

Cererea de chemare în judecată sau de arbitrare Art. 2.539

(1) În cazurile prevăzute la art. 2.537 pct. 2 și 3, prescripția este întreruptă chiar dacă sesizarea a fost făcută la un organ de jurisdicție ori de urmărire penală necompetent sau chiar dacă este nula pentru lipsa de formă.

(2) Prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitrare ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre ramasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a ramasă definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrare precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.

(3) Prescripția nu este întreruptă nici dacă hotărârea judecătorească sau arbitrală și-a pierdut puterea executorie prin împlinirea termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silite. În acest caz însă, dacă dreptul de a obține obligarea paratului este imprescriptibil sau nu s-a prescris încă, se va putea face o nouă cerere de chemare în judecată ori de arbitrare, fără a se putea opune excepția autorității de lucru judecat. Invocarea decaderii Art. 2.550

(1) Decaderea poate fi opusă de partea interesată în condițiile art. 2.513.

(2) Organul de jurisdicție este obligat să invoce și să aplice din oficiu termenul de decădere, indiferent dacă cel interesat îl pune sau nu îl pune în discuție, cu excepția cazului când acesta privește un drept de care părțile pot dispune în mod liber.

⁵⁸ DIRECTIVA 2008/52/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:RO:PDF>

(24) Pentru a încuraja părțile să recurgă la mediere, statele membre ar trebui să se asigure că normele lor privind decăderea și prescripția extintivă nu împiedică părțile să facă apel la procedurile judiciare sau la arbitraj în caz de esec al medierii. Statele membre ar trebui să garanteze obținerea acestui rezultat, chiar dacă prezenta directivă nu armonizează normele de drept intern privind termenele de decădere și de prescripție. Dispozițiile privind termenele de decădere și de prescripție din acordurile internaționale, astfel cum au fost puse în aplicare în statele membre, de exemplu în domeniul dreptului transporturilor, nu ar trebui să fie afectate de dispozițiile prezentei directive.

⁵⁹ *CIVIL CODE OF QUÉBEC*: <http://arbitrationplace.com/digitalibrary/Legislation%20and%20Conventions/Domestic/Quebec%20Civil%20Code.pdf>
CHAPTER XVIII ARBITRATION AGREEMENTS

2638. An arbitration agreement is a contract by which the parties undertake to submit a present or future dispute to the decision of one or more arbitrators, to the exclusion of the courts.

2639. Disputes over the status and capacity of persons, family matters or other matters of public order may not be submitted to arbitration. An arbitration agreement may not be opposed on the ground that the rules applicable to settlement of the dispute are in the nature of rules of public order.

2640. An arbitration agreement shall be evidenced in writing; it is deemed to be evidenced in writing if it is contained in an exchange of communications which attest to its existence or in an exchange of proceedings in which its existence is alleged by one party and is not contested by the other party.

2641. A stipulation which places one party in a privileged position with respect to the designation of the arbitrators is null.

2642. An arbitration agreement contained in a contract is considered to be an agreement separate from the other clauses of the contract and the ascertainment by the arbitrators that the contract is null does not entail the nullity of the arbitration agreement.

2643. Subject to the peremptory provisions of law, the procedure of arbitration is governed by the contract or, failing that, by the Code of Civil Procedure.

⁶⁰ *France, Code civil, Article 2412*:

L'hypothèque judiciaire résulte des jugements soit contradictoires, soit par défaut, définitifs ou provisoires, en faveur de celui qui les a obtenus. Elle résulte également des décisions arbitrales revêtues de l'ordonnance judiciaire d'exécution ainsi que des décisions judiciaires rendues en pays étrangers et déclarées exécutoires par un tribunal français.

2.3. Consolidarea legislației speciale cu privire la arbitraj

2.3.1. Importanța și rolul legislației speciale cu privire la arbitraj

Calitatea reglementărilor legale naționale ce guvernează instituția arbitrajului constituie un prim factor pentru buna funcționare și promovarea acestei instituții pe plan intern. Din perspective internaționale, gradul de perfecțiune a cadrului legal național în domeniul arbitrajului este important în principal dat fiind faptul că acesta determină în mare parte decizia părților de a identifica un stat aparte drept *lex arbitri* (*lex loci arbitri*)⁶¹ – locul unde are loc arbitrajul comercial internațional. Această alegere are impact multiplu, având în vedere că legea statului unde are loc arbitrajul comercial internațional determină:⁶²

(i) procedura aplicabilă (spectrul litigiilor care pot fi supuse arbitrajului (arbitrabilitatea), desemnarea arbitrilor, dreptul arbitrilor de a dispune măsuri asigurătorii etc.);

(ii) scopul și limitele intervențiilor judiciare în procesul arbitral;

(iii) instanța de judecată competentă și procedura pentru desființarea sentinței arbitrale;

(iv) naționalitatea sentinței arbitrale și modul de recunoaștere și executare a sentinței.

La nivel internațional se atestă o concurență strânsă pentru desemnarea unui stat sau altul drept loc al arbitrajului internațional. Grație sistemului de drept favorabil arbitrajului internațional, state precum Marea Britanie, Franța, SUA (New York) și Elveția sunt în topul

---

⁶¹Brekoulakis, Stavros, Law Applicable to Arbitrability: Revisiting the Revisited Lex Fori. ARBITRABILITY: THE INTERNATIONAL AND COMPARATIVE PERSPECTIVES, L. Mistelis, S. Brekoulakis, eds., pp. 99- 119, Kluwer 2009; Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper No. 21/2009. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1414323>:

6-37 Strictly speaking an arbitral tribunal has no lex fori. However, traditionally the national law of the seat of the arbitration (i.e. lex loci arbitri) always played a significant role in the determination of arbitrability by the tribunal. This is for two reasons: first, the law of the seat is expressly referred to in the NYC.17 Second and most importantly, the arbitrators tend to apply the law of the seat when deciding the arbitrability in order to avoid their award being annulled by the national courts of the seat.

⁶² [PETER SHERWIN, ANA VERMAL, ELIZABETH FIGUEIRA](http://www.proskauerguide.com/arbitration/19/V), The Impact of National Laws on International Arbitration, <http://www.proskauerguide.com/arbitration/19/V>:

1. *Although parties are free to determine the procedure applicable to their arbitration, national laws also have a significant impact on arbitral proceedings. In particular, the arbitral proceedings themselves are governed by a procedural law, which is usually referred to as "lex arbitri" or "curial law." This law is often not the same as the law governing the parties' contract.*
2. *While the parties are free to choose the applicable lex arbitri, they rarely do so and usually select only the law governing their contract. In such cases, the lex arbitri will be the law of the country in which the arbitration has its situs.*
3. *The scope of issues governed by the lex arbitri varies from country to country. Most importantly, however, that law will determine the scope of judicial intervention in arbitration proceedings. National international arbitration statutes often also contain provisions on, inter alia, the appointment of arbitrators, party autonomy, and the ability of arbitrators to grant provisional measures.*
4. *The New York Convention grants a prominent role to the lex arbitri by allowing awards to be vacated by courts of the nation "under the law of which the award was made," and by recognizing the violation of applicable lex arbitri as one of the exceptions to enforceability of arbitral awards.*

Professor Christophe Seraglini, Damien Nyer, Paul Brumpton, John Templeman and Lucas de Ferrari, White & Case LLP, The battle of the seats: Paris, London or New York? <http://www.jdsupra.com/post/documentViewer.aspx?fid=b2528abe-17c5-4a7f-be56-8c86234ddec0>
One of the most important factors of any international arbitration ...is the location of the seat, or legal place, of arbitration. The seat usually determines, among other things: • *The procedural law of the arbitration.* • *Which courts will have supervisory jurisdiction over the arbitration.* • *The nationality and scope of review of the arbitral award.*

preferințelor la desemnarea locului arbitrajului⁶³. Prin reînnoirea în 2011 a cadrului legal privind arbitrajul, Franța și-a reiterat cursul spre menținerea standardelor înalte în acest domeniu.⁶⁴ Tot în 2011, Confederația Elvețiană, un alt lider în arbitrajul internațional, a pus în aplicare noul Cod de procedură civilă care înglobează o parte consacrată arbitrajului.⁶⁵ Tendința de a se afirma în acest domeniu motivează statele de a-și actualiza legislația în spiritul celor mai avansate practici pentru a asigura un mediu legal benefic arbitrajului.⁶⁶

2.3.2. Arbitrajul internațional vs. arbitrajul intern

Dublarea normelor din cele două legi cu privire la arbitraj fac dificilă alegerea uneia din ele în dependență de caracterul intern sau internațional al litigiului. *Legea 23/22.02.2008* (art. 34) atribuie caracter internațional litigiului "născut dintr-un raport de drept privat cu element de extraneitate". Pe de altă parte, art.1, alin. (2) din *Legea 24/22.02.2008* aplică criteriul teritorial pentru a defini caracterul internațional al arbitrajului (părțile unei convenții de arbitraj își au, la momentul încheierii acesteia, locul de afaceri în diferite state etc.), iar art.1 alin.(4) extinde caracterul internațional al arbitrajului și pentru litigiile cu

⁶³ [White & Case LLP](http://choices.whitecase.com/news/newsdetail.aspx?news=3787), 2010 survey seat of arbitration Choice of the seat of arbitration;

<http://choices.whitecase.com/news/newsdetail.aspx?news=3787>

London is the most preferred and widely used seat of arbitration. London, Paris, New York and Geneva are the seats that were used most frequently by respondents over the past five years. Singapore has emerged as a regional leader in Asia.

Respondents have the most negative perception of Moscow and mainland China as seats of arbitration.

⁶⁴ [Emmanuel Gaillard and Pierre de Lapasse](http://www.shearman.com/files/Publication/143a4b24-22b8-499e-b148-185a8bc6bd77/Presentation/PublicationAttachment/565849b4-337d-4091-814f-724d3cd19aa1/IA-0121110-Le-nouveau-droit-fran%3c3%a7ais-de-larbitrage-interne-et-international-E-Gaillard.pdf), Le nouveau droit français de l'arbitrage interne et international

<http://www.shearman.com/files/Publication/143a4b24-22b8-499e-b148-185a8bc6bd77/Presentation/PublicationAttachment/565849b4-337d-4091-814f-724d3cd19aa1/IA-0121110-Le-nouveau-droit-fran%3c3%a7ais-de-larbitrage-interne-et-international-E-Gaillard.pdf>

Le 13 janvier 2011, la France s'est dotée d'un nouveau droit de l'arbitrage interne et international qui modernise et renforce l'efficacité de l'institution. Poursuivant l'oeuvre entreprise par les décrets de 1980-1981 et par les juridictions françaises, qui se sont toujours montrées très favorables à l'arbitrage, la réforme donne à la France l'instrument lui permettant de maintenir et de renforcer le rôle éminent qui a toujours été le sien dans ce domaine.

...Il traduit la volonté du gouvernement, en parfait accord avec les praticiens opérant sur la place de Paris, de donner un nouveau souffle au droit de l'arbitrage français, dans un contexte de concurrence internationale accrue..

⁶⁵ Confédération suisse, Code de procédure civile, CPC du 19 décembre 2008 (Etat le 1er janvier 2011), Partie 3 Arbitrage:

<http://www.admin.ch/ch/f/as/2010/1739.pdf>.

⁶⁶ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

(Cartea IV, Despre Arbitraj (Cartea VII, Procesul civil internațional).

Spain: Guillermo Bayas Fernández, The Amendment of Spain's Arbitration Act: A Promising But Unfinished Agenda:

<http://nyujilp.com/2011/03/15/the-amendment-of-spain%E2%80%99s-arbitration-act-a-promising-but-unfinished-agenda/>:

While this article welcomes some of the intended modifications, it raises concerns that Spain might be losing a unique opportunity to adopt a modern regulation that would advance its chances of becoming a prime international arbitration seat.

Portugalia: ARyMe, Portugal amends its arbitraation Act- [Act nº 63/2011, of December 14, on Voluntary Arbitration \[Official Gazette 1st series, nº](http://www.adrresources.com/adr-news/859/portugal-amends-its-voluntary-arbitration-act)

[238\]](http://www.adrresources.com/adr-news/859/portugal-amends-its-voluntary-arbitration-act), <http://adrresources.com/adr-news/859/portugal-amends-its-voluntary-arbitration-act>:

Besides modernizing the arbitration law in line with UNCITRAL's, Government undertook this initiative to make Portugal a more attractive and competitive venue. Will that happen? Only time can tell.

Costa Rica: Kluwer Arbitration Blog, [Dietmar W. Prager, Debevoise & Plimpton LLP](http://www.kluwerarbitrationblog.com/blog/2011/06/04/costa-rica-has-a-new-arbitration-law/), Costa Rica Has A New Arbitration Law (2011),

<http://kluwerarbitrationblog.com/blog/2011/06/04/costa-rica-has-a-new-arbitration-law/>:

With the new Arbitration Law, Costa Rica aspires to become a regional hub for international commercial arbitration.

Hong Kong: New Arbitration Ordinance, which came into effect on June 1, 2011. <http://www.china-briefing.com/news/2011/08/23/hong-kongs-new-arbitration-law-improves-china-dispute-resolution.html>.

participarea subiecților naționali (întreprinderi cu investiții străine și asociații, organizații internaționale fondate pe teritoriul Republicii Moldova).⁶⁷

La prima vedere, prin adoptarea celor două legi, Republica Moldova și-a anunțat intenția de a adera la doctrina dualismului juridic în materie de arbitraj care presupune reglementări distincte de principiu pentru arbitrajul intern și cel de natură internațională, spre deosebire de doctrina monistă care presupune existența unei legislații unitare pentru raporturile de drept intern și cele internaționale. Ambele doctrine sunt implementate inclusiv de statele avansate în arbitraj. Din categoria statelor cu legislație arbitrală dualistă fac parte Franța⁶⁸, Confederația Elvețiană⁶⁹, SUA, Australia și Italia⁷⁰ etc. Marea Britanie, Suedia, Germania și Olanda etc. sunt atribuite la categoria statelor care au implementat sistemul monist în arbitraj.⁷¹

Tehnicile legislative implementate în alte state demonstrează că succesul reglementărilor arbitrale nu depinde de alegerea unuia din cele două concepte, mult mai important fiind modul în care este realizat un concept sau altul. Implementarea sistemului dualist nu

---

⁶⁷ Legea 24/22.02.2008:

Articolul 1. Domeniul de aplicare

(4) Prin acord al părților, se remită spre soluționare în arbitraj comercial internațional:

a) litigiile care decurg din raporturi contractuale civile și din alte raporturi juridice izvorâte din executarea contractelor comerciale internaționale și din alte relații economice internaționale, dacă sediul a cel puțin unei părți se află în afara Republicii Moldova;

b) litigiile apărute între întreprinderi cu investiții străine și asociații, organizații internaționale fondate pe teritoriul Republicii Moldova, litigiile dintre participanții lor, precum și litigiile dintre aceștia și alte subiecte de drept ale Republicii Moldova.

(5) Prezenta lege nu afectează prevederile unei alte legi a Republicii Moldova în a cărei virtute anumite litigii nu pot fi remise arbitrajului sau pot fi remise numai în conformitate cu alte prevederi decât cele din prezenta lege.

Articolul 2. Noțiuni principale și interpretări

(2) În sensul prezentei legi se stabilesc următoarele interpretări:

a) cuvântul "comercial" lămurește raporturi ce decurg din toate relațiile comerciale, contractuale și necontractuale; relațiile comerciale cuprind următoarele, nelimitându-se la ele: contracte de livrare sau de schimb de bunuri și servicii; acorduri de distribuție; reprezentanțe comerciale sau agenții comerciale; factoring; leasing; construcție a obiectivelor industriale; consulting; engineering de afaceri; licențiere; investiții; finanțare; servicii bancare; asigurări; acorduri de exploatare sau de concesiune; întreprinderi mixte și alte forme de cooperare industrială sau comercială; transport de mărfuri și de pasageri pe calea aeriană, maritimă, feroviară și rutieră;

⁶⁸ Emmanuel Gaillard and Pierre de Lapasse, Le nouveau droit français de l'arbitrage interne et international

<http://www.shearman.com/files/Publication/143a4b24-22b8-499e-b148-185a8bc6bd77/Presentation/PublicationAttachment/565849b4-337d-4091-814f-724d3cd19aa1/IA-0121110-Le-nouveau-droit-fran%3c%a7ais-de-larbitrage-interne-et-international-E-Gaillard.pdf>

- L'élaboration du texte, qui maintient le caractère dualiste du droit français, soucieux de préserver une distinction entre l'arbitrage interne et l'arbitrage international, a été le fruit d'un travail de plusieurs années. L'initiative de la réforme a été prise par le Comité français de l'arbitrage à qui revient le mérite d'avoir élaboré un avant-projet en 2006. Ce texte a ensuite été repris et modifié par les services de la chancellerie à partir du mois de novembre 2009. Celle-ci a fait le choix d'éviter tout double emploi entre les dispositions internes et internationales et de procéder par renvoi, en matière internationale, à certaines dispositions du droit interne. Le texte élaboré par la chancellerie a lui-même fait l'objet d'un examen très approfondi de la part de la section de l'intérieur du Conseil d'Etat dont l'apport constructif et d'une très grande pertinence mérite d'être salué. En définitive, le texte a fait l'objet de tant de consultations et de rédactions successives que nul ne peut en revendiquer la paternité aujourd'hui, Il traduit la volonté du gouvernement, en parfait accord avec les praticiens opérant sur la place de Paris, de donner un nouveau souffle au droit de l'arbitrage français, dans un contexte de concurrence internationale accrue.

⁶⁹ CEPINA, MODIFICATION OF THE SWISS ARBITRATION LAW: <http://www.cepani.be/upload/files/newsletter52-en-swissarbitration.pdf>

⁷⁰ S.R. Luttrell, The Arbitration Law of the Dubai International Finance Centre, Journal of International Commercial Law and Technology Vol. 3, Issue 3 (2008): www.ijclt.com/index.php/ijclt/article/download/54/53

By way of preface on this point, a monist lex arbitri exists wherever the laws of a state do not differentiate between domestic and international arbitrations, and create a 'unified regulatory model' for arbitration¹³. A dualist system, on the other hand, does so differentiate. Australia is an example of a nation with a dualist model... The United States is also dualist...The widely celebrated English Arbitration Act 1996 (UK) is monist, as are the arbitration laws of The Netherlands¹⁷, Sweden and Germany.

⁷¹ *Id.*

necesită, în principiu, adoptarea unor acte independente privind arbitrajul intern și cel internațional. Concentrarea reglementărilor arbitrale într-un singur act nu împiedică stipularea unor prevederi ca excepții pentru arbitrajul internațional.

În Franța, care, după cum remarcă experții, prin reforma arbitrajului din 2011 a rămas fidelă sistemului tradițional dualist, legislația arbitrală, considerată a fi revoluționară, este concentrată structurat într-un singur act – Cartea IV din Codul de procedură civilă unde găsim Titlul I cu 61 de articole (1442-1503) consacrate arbitrajului intern și Titlul II cu 23 de articole cu privire la arbitrajul internațional. Tehnica aplicată de legislatorii francezi a permis excluderea repetărilor inutile prin extinderea unui șir de norme privind arbitrajul intern asupra arbitrajului internațional și reglementarea distinctă doar a acelor excepții și/sau aspecte specifice care sunt impuse prin caracterul internațional al arbitrajului, cum ar fi:⁷²

- Noțiunea arbitrajului internațional;⁷³
- Confidențialitatea procedurii arbitrale, garantată expres doar în arbitrajul intern;⁷⁴
- Instanța de judecată competentă să acorde suport în materie de arbitraj internațional;⁷⁵
- Excepție privind forma convenției arbitrale;⁷⁶

---

⁷² Rapport au Premier ministre relatif au décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage, janvier 2011 JOURNAL OFFICIEL DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE : <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000023417498>

⁷³ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage*

« Art. 1504. – Est international l'arbitrage qui met en cause des intérêts du commerce international.

⁷⁴ [Emmanuel Gaillard](#) (Paris-International Arbitration) authored an article entitled "France Adopts New Law On Arbitration," published in the Jan. 24, 2011 issue of the *New York Law Journal*.

<http://www.shearman.com/files/Publication/1dc626bb-94b8-4586-b259-39d13cbd5dd2/Presentation/PublicationAttachment/31f5344a-3642-411a-9c8a-4ac48abf415f/IA-012411-France-Adopts-New-Law-On-Arbitration--e-gaillard.pdf>

Confidentiality Presumption

A final noteworthy modification introduced by the new law is that relating to the confidentiality of arbitral proceedings. Article 1464(4) CCP provides, in relation to domestic arbitration, that "subject to legal requirements and unless otherwise agreed by the parties, arbitral proceedings shall be confidential." This provision has no equivalent in international matters, which means that French law (unlike English law, for example) has made the choice to assume as a matter of principle that international arbitration is not confidential as far as the parties are concerned.

Should the parties conducting an international arbitration in France wish to benefit from a confidentiality regime, they must so agree in the arbitration agreement or at the outset of the proceedings—perhaps more importantly, they should also determine contractually the consequences of any failure by one of the parties to abide by the agreed confidentiality requirement.

This reversal of the traditional confidentiality presumption as regards the arbitral process, which would apply in all international matters, commercial or otherwise, constitutes a significant change in the context of the increasing demand for transparency, in particular in investment arbitration. It remains to be seen if other legal systems will follow suit.

⁷⁵ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage*

« Art. 1505. – En matière d'arbitrage international, le juge d'appui de la procédure arbitrale est, sauf clause contraire, le président du tribunal de grande instance de Paris lorsque :

« 1o L'arbitrage se déroule en France ou

« 2o Les parties sont convenues de soumettre l'arbitrage à la loi de procédure française ou

« 3o Les parties ont expressément donné compétence aux juridictions étatiques françaises pour connaître des différends relatifs à la procédure arbitrale ou

« 4o L'une des parties est exposée à un risque de déni de justice.

⁷⁶ *Id.*

« Art. 1507. – La convention d'arbitrage n'est soumise à aucune condition de forme.

« Art. 1508. – La convention d'arbitrage peut, directement ou par référence à un règlement d'arbitrage ou à des règles de procédure, désigner le ou les arbitres ou prévoir les modalités de leur désignation.

« Art. 1509. – La convention d'arbitrage peut, directement ou par référence à un règlement d'arbitrage ou à des règles de procédure, régler la procédure à suivre dans l'instance arbitrale.

- Specificul procedurii arbitrale (de desemnarea arbitrilor; determinarea regulilor de arbitraj; legea și uzanțele aplicabile; adoptarea și semnarea sentinței arbitrale).
- Recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale emise în străinătate/în materie de arbitraj internațional;
- Contestarea sentințelor arbitrale emise pe teritoriul Franței în materie de arbitraj internațional;⁷⁷
- Contestarea deciziilor privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale emise în afara Franței etc.⁷⁸

Un alt model consolidat al legislației arbitrale dualiste este cel al Confederației Elvețiene. Noul Cod de procedură civilă, intrat în vigoare la 1 ianuarie 2011, conține circa 50 de articole destinate arbitrajului intern, iar circa 20 de articole privind arbitrajul internațional sunt incuse în Capitolul 12 din Legea Federală din 18 decembrie 1987 privind dreptul internațional privat (art. art. 176-194).⁷⁹

Conceptul monist este realizat în Codul de procedură civilă German care include Cartea 10 consacrată arbitrajului, secțiunile 1025–1066, aplicabile indiferent de natura internă sau internațională a arbitrajului. Criteriul de bază care determină incidența normelor este locul arbitrajului. Codul de procedură civilă nu reglementează direct recunoașterea și

---

« Dans le silence de la convention d'arbitrage, le tribunal arbitral règle la procédure autant qu'il est besoin, soit directement, soit par référence à un règlement d'arbitrage ou à des règles de procédure.

⁷⁷*Id.*

« Art. 1518. – La sentence rendue en France en matière d'arbitrage international ne peut faire l'objet que d'un recours en annulation.

« Art. 1519. – Le recours en annulation est porté devant la cour d'appel dans le ressort de laquelle la sentence a été rendue.

« Ce recours est recevable dès le prononcé de la sentence. Il cesse de l'être s'il n'a pas été exercé dans le mois de la notification de la sentence.

« La notification est faite par voie de signification à moins que les parties en conviennent autrement.

« Art. 1520. – Le recours en annulation n'est ouvert que si :

« 1o Le tribunal arbitral s'est déclaré à tort compétent ou incompétent ou

« 2o Le tribunal arbitral a été irrégulièrement constitué ou

« 3o Le tribunal arbitral a statué sans se conformer à la mission qui lui avait été confiée ou

« 4o Le principe de la contradiction n'a pas été respecté ou

« 5o La reconnaissance ou l'exécution de la sentence est contraire à l'ordre public international.

⁷⁸*Id.*

« Art. 1525. – La décision qui statue sur une demande de reconnaissance ou d'exequatur d'une sentence arbitrale rendue à l'étranger est susceptible d'appel.

« L'appel est formé dans le délai d'un mois à compter de la signification de la décision.

« Les parties peuvent toutefois convenir d'un autre mode de notification lorsque l'appel est formé à l'encontre de la sentence revêtue de l'exequatur.

« La cour d'appel ne peut refuser la reconnaissance ou l'exequatur de la sentence arbitrale que dans les cas prévus à l'article 1520.

⁷⁹Confédération suisse:

Code de procédure civile, CPC du 19 décembre 2008 (Etat le 1er janvier 2011), Partie 3 Arbitrage: <http://www.admin.ch/ch/f/as/2010/1739.pdf>.

L'Assemblée fédérale de la Confédération suisse, Loi fédérale sur le droit international privé du 18 décembre 1987 (Etat le 1er janvier 2011):

<http://www.admin.ch/ch/f/rs/2/291.fr.pdf>

Art. 176

1 Les dispositions du présent chapitre s'appliquent à tout arbitrage si le siège du tribunal arbitral se trouve en Suisse et si au moins l'une des parties n'avait, au moment de la conclusion de la convention d'arbitrage, ni son domicile, ni sa résidence habituelle en Suisse.

2 Les parties peuvent, par une déclaration expresse dans la convention d'arbitrage ou dans une convention ultérieure, exclure l'application du présent chapitre et convenir de l'application de la troisième partie du CPC.

3 Les parties en cause ou l'institution d'arbitrage désignée par elles ou, à défaut, les arbitres déterminent le siège du tribunal arbitral.

executarea sentințelor arbitrale străine, fiind făcută doar o referință în secțiunea 1061 la aplicarea Convenției de la New-York din 10 iunie 1958.

Raționamentele care determină alinierea sistemului arbitral din punct de vedere doctrinal variază de la stat la stat. Preambulul Legii Spaniole cu privire la arbitraj din 2003 (Legea a fost modificată în 2011) conține argumente care au determinat implementarea conceptului monist de construire a legislației arbitrale naționale:⁸⁰

- Există doar unele aspecte, strict justificate, care impun reglementarea diferențiată a arbitrajului internațional în comparație cu aceleași elemente ale arbitrajului intern;
- Arbitrajul internațional și arbitrajul intern urmăresc scopuri diferite, dar tendința modernă este că reglementările bune pentru arbitrajului internațional sunt tot atât de bune și pentru arbitrajul intern. Principiile promovate prin Legea Model UNCITRAL sunt perfect valide și pentru arbitrajul domestic;
- Legea națională acționează după criteriul teritorial, inclusiv în ceea ce privește competențele ce revin instanțelor de judecată naționale în raport cu arbitrajul.

Experiența internațională în domeniul legislației arbitrale susține concluzia că dispersarea reglementărilor arbitrale pe care o avem în prezent în Republica Moldova nu este necesară. Prin compararea Legii 24/22.02.2008 cu Legea 23/22.02.2008 nu se disting deosebiri de principiu dintre regimul juridic instituit pentru arbitrajul internațional. Sentința arbitrală pronunțată pe teritoriul Republicii Moldova, guvernată de Legea 24/22.02.2008 sau de Legea 23/22.02.2008, de regulă, va avea naționalitatea Republicii Moldova. Respectiv, această sentință va fi contestată și executată în Republica Moldova ca și o sentință internă, dar va fi o sentință străină în oricare alt stat decât Moldova.

2.3.3. Căile de unificare/consolidare a legislației speciale cu privire la arbitraj

Modelul realizat în Republica Moldova diferă substanțial de practicile multor alte state precum Franța, Confederația Elvețiană, Germania, Austria, Belgia, România, Polonia, Letonia, Estonia, etc., care au ales să reglementeze în codurile de procedură civilă toate/principalele norme privind arbitrajul. Concentrarea normelor privind arbitrajul într-

---

⁸⁰ Spain, Arbitration Act 60/2003, of 23 December, Preamble http://www.tab.es/index.php?option=com_content&view=article&id=5:ley-de-arbitraje-vigente&catid=4:normativa-arbitral&Itemid=44&lang=en:

Thirdly, as regards to the contrast between domestic arbitration and international arbitration, this Act has clearly taken the path of unitary regulation of both. Within what has come to be known as the choice between dualism (international arbitration being totally or to a great extent regulated by precepts different to domestic arbitration) and monism (according to which, apart from a few exceptions, the same precepts apply equally to domestic arbitration and international arbitration), this Act follows the monist system. The situations where international arbitration needs to be regulated differently to domestic arbitration are few and strictly justified. Although we are aware that international arbitration often meets different needs, this Act departs from the basis — confirmed by the current trend in this field — that a good regulation for international arbitration must also be good for domestic arbitration, and vice versa. Since the Model Law was drawn up by UNCITRAL, it is specifically designed for international commercial arbitration; but the principles it is based on and its solutions are perfectly valid for domestic arbitration in the vast majority of cases. In this respect, this Act follows the example of other recent legislation passed abroad, which has seen the Model Law as suitable not just for international commercial arbitration, but also for arbitration in general. Fourthly, the Act's scope of application is territorial. However, there are certain precepts concerning certain cases of court intervention, which must also apply to arbitration that takes place or has taken place abroad. The criterion is also territorial in any case, since it concerns the procedural regulations to be applied by our courts.

un singur cod este recomandată drept o variantă ideală de acomodare și de încadrare armonioasă a instituției arbitrajului în sistemul de drept național.⁸¹

Consolidarea reglementărilor privind arbitrajul în Codul de procedură civilă prezintă mai multe avantaje, deoarece permite intercalarea coerentă a normelor privind arbitrajul cu normele procesuale, ceea ce ridică gradul de certitudine în reglementare. Apropierea normelor arbitrale de normele de procedură civilă fortifică arbitrajul, diminuează perceperea acestei instituții drept substituent inferior al sistemului judecătoresc, contribuie la aplicarea eficientă a normelor de către instanțele de judecată, pentru care anume Codul de procedură civilă este principalul instrument legal în exercitarea actului de justiție. În această construcție decade necesitatea de a asigura conexiunea dintre normele celor două legi privind arbitrajul cu normele de procedură civilă.

Un alt model de consolidare a legislației arbitrale presupune divizarea reglementărilor arbitrale în două segmente strâns corelate:

I. Adoptarea/menținerea unei legi unice cu privire la arbitraj, aplicabilă și pentru arbitrajul intern și pentru arbitrajul internațional, care ar reglementa elementele cheie ale sistemului arbitral, afară de cele reglementate în Codul de procedură civilă,

II. Modernizarea normelor din Codul de procedură civilă: competența instanțelor judecătorești în materie de arbitraj, contestarea și executarea hotărârilor arbitrale emise în Republica Moldova, recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine etc.

Revizuirea cadrului legal național privind arbitrajul urmează a fi efectuată în baza Legii Model UNCITRAL, care, deși are drept obiectiv principal facilitarea arbitrajului în raporturile cu element de extraneitate, Secretariatul UNCITRAL recomandă extinderea prevederilor Legii și asupra arbitrajului domestic.⁸² Legea Model UNCITRAL a fost transpusă practic integral în Legea 24/22.02.2008, ceea ce va facilita procesul de unificare a legislației

---

⁸¹ *Investing Across Borders 2010, Indicators of foreign direct investment regulation in 87 economies, Investment Climate Advisory Services, World Bank Group*: <http://iab.worldbank.org/>:

Arbitrating Commercial Disputes. *CONCLUSIONS*

The Arbitrating Commercial Disputes indicators illustrate that most countries recognize the importance of an efficient, stable regime for alternative dispute resolution in their efforts to attract foreign investment. The Arbitrating Commercial Disputes data for the 87 countries surveyed show that countries which perform well on the indicators share the following characteristics:

BOX 2.1: Characteristics of countries that score well on the IAB indicators

Strong arbitration laws in line with arbitration practice. Many countries have enacted modern arbitration laws. Ideally these are consolidated in one law or a chapter in civil code and are coherent, up-to-date, and easily accessible. A strong legal framework should be associated with effective arbitration practices and greater awareness of the benefits of arbitration.

Having coherent, up-to-date, and easily accessible legislation increases legal certainty and transparency.

⁸² Пояснительная записка Секретариата ЮНСИТРАЛ к Типовому закону о международном торговом арбитраже 1985 года с изменениями, принятыми в 2006 году:

http://www.cnudci.org/pdf/russian/texts/arbitration/ml-arb/07-87000_Ebook.pdf

10. Принципы и решения, принятые в Типовом законе, нацелены на сокращение или устранение перечисленных выше проблем и трудностей. В свете несовершенства национальных законов и расхождений между ними Типовой закон предусматривает особый правовой режим в отношении международного торгового арбитража, не затрагивая каких-либо действующих договоров, заключенных принимающим

Типовой закон государством. Хотя Типовой закон разрабатывался применительно к международному торговому арбитражу, он предусматривает свод общих правил, 26 Типовой закон ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже которые сами по себе приемлемы для любого другого вида арбитража. В этой связи государства могут счесть целесообразным распространить действие Типового закона и на внутренние споры, как это уже сделали некоторые принимающие Типовой закон государства.

arbitrale naționale, inclusiv prin delimitarea mai clară a raporturilor/litigiilor internaționale care cad sub incidența legilor naționale și sub jurisdicția curților naționale după modele adoptate de alte state care și-au ajustat politicile legislative în domeniul arbitrajului, cum ar fi Confederația Elvețiană,⁸³ Franța⁸⁴, Polonia⁸⁵ etc. Printre cele mai recente inițiative de ajustare a cadrului legal național, unic pentru arbitrajul intern și cel internațional, este realizată în Lituania.⁸⁶

2.4. Reglementările legale privind elementele cheie ale sistemului arbitral

2.4.1. Arbitrabilitatea - litigiile care pot fi supuse arbitrajului

Arbitrabilitatea în sens larg este termenul utilizat în literatura de specialitate pentru a defini natura/materia litigiilor care pot fi supuse arbitrajului (arbitrabilitatea obiectivă) și capacitatea subiecților de a încheia convenții arbitrale (arbitrabilitatea subiectivă).

---

⁸³ Confederația Elvețiană, Loi fédérale sur le droit international privé [bhttp://www.admin.ch/ch/f/rs/291/index.html](http://www.admin.ch/ch/f/rs/291/index.html)

Chapitre 12 Arbitrage international, Art. 176

I. Champ d'application; siège du tribunal arbitral

Les dispositions du présent chapitre s'appliquent à tout arbitrage si le siège du tribunal arbitral se trouve en Suisse et si au moins l'une des parties n'avait, au moment de la conclusion de la convention d'arbitrage, ni son domicile, ni sa résidence habituelle en Suisse.

Les parties peuvent, par une déclaration expresse dans la convention d'arbitrage ou dans une convention ultérieure, exclure l'application du présent chapitre et convenir de l'application de la troisième partie du CPC.

Les parties en cause ou l'institution d'arbitrage désignée par elles ou, à défaut, les arbitres déterminent le siège du tribunal arbitral.

⁸⁴ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage*

« TITRE II

« L'ARBITRAGE INTERNATIONAL

« Art. 1504. – Est international l'arbitrage qui met en cause des intérêts du commerce international.

« Art. 1506. – A moins que les parties en soient convenues autrement et sous réserve des dispositions du présent titre, s'appliquent à l'arbitrage international les articles:

« 1o 1446, 1447, 1448 (alinéas 1 et 2) et 1449, relatifs à la convention d'arbitrage ;

« 2o 1452 à 1458 et 1460, relatifs à la constitution du tribunal arbitral et à la procédure applicable devant le juge d'appui ;

« 3o 1462, 1463 (alinéa 2), 1464 (alinéa 3), 1465 à 1470 et 1472 relatifs à l'instance arbitrale ;

« 4o 1479, 1481, 1482, 1484 (alinéas 1 et 2), 1485 (alinéas 1 et 2) et 1486 relatifs à la sentence arbitrale ;

« 5o 1502 (alinéas 1 et 2) et 1503 relatifs aux voies de recours autres que l'appel et le recours en annulation.

⁸⁵ *Unofficial English translation of Part V of the Act dated 17 November 1964 – Polish Civil Procedure Code (Polish Journal of Laws, Dz. U. 2010 No. 155 item 1037)* – translation: arbitraz.laszczuk.pl

http://arbitration-poland.com/legal-acts/130,polish_civil_procedure_code_-_act_of_17_november_1010_.html

Art. 1154. The provisions of this part shall apply if the place of the proceeding before an arbitral tribunal is within the territory of the Republic of Poland, and also in instances stipulated in this part where the place of the proceeding before an arbitration tribunal is outside the borders of the Republic of Poland or unspecified.

Art. 1155. §1. The place of the proceeding before an arbitral tribunal shall be specified by the parties, or if not specified by the parties shall be determined by the arbitral tribunal, taking into consideration the subject of the proceedings, the circumstances of the case and the convenience of the parties.

§2. If neither the parties nor the arbitral tribunal has determined the place of the proceeding before an arbitral tribunal, the place of the proceeding shall be deemed to be within the territory of the Republic of Poland if the award ending the proceeding in a given case is issued within such territory.

⁸⁶ *Sulija Partners Law Firm Vilnius: <http://www.sulijapartners.com/2012-06-30-law-on-commercial-arbitration2012.06.30>*

On 30 June 2012, the Law amending the Law on Commercial Arbitration came into force implementing a new wording of the Law on Commercial Arbitration (LCA). New wording of the LCA was harmonized with latest amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. ... Arbitration is no longer categorized into two types: national commercial arbitration and international commercial arbitration...

Constatarea arbitrabilității în sens îngust se referă la identificarea litigiului concret supus arbitrajului în limitele convenției arbitrale.

Întrunirea condițiilor legale privind arbitrabilitatea litigiilor este factorul cheie care determină valabilitatea clauzei arbitrale,⁸⁷ dar și legalitatea și caracterul executoriu al sentinței arbitrale. Prevederile legislației naționale privind arbitrabilitatea au importanță majoră din considerente legate de respectarea ordinii de drept interne a statului unde are loc arbitrajul (*lex fori*).⁸⁸ Indiferent de caracterul intern sau internațional al arbitrajului, arbitrabilitatea este determinată în corespundere cu legea statului de sediu al instanței arbitrale. Restricțiile legale privind arbitrabilitatea nu pot fi evitate/modificate prin voința părților și sunt invocate din oficiu de instanțele competente la toate etapele procesului arbitral, inclusiv la contestarea sentinței arbitrale și la executarea acesteia.

Dispozițiile Legii 23/22.02.2008 și ale Legii 24/22.02.2008 ce țin de arbitrabilitatea litigiilor au anumite tangențe, dar și deosebiri. Prin prisma ambelor legi orice litigiu comercial, intern sau internațional, poate fi supus arbitrajului. Legea 24/22.02.2008 nu menționează expres litigiile care nu pot fi soluționate prin arbitraj, art. 1 (5) face trimitere la alte legi naționale care ar putea institui restricții ce țin de arbitrabilitatea unor dispute. Normele Legii 23/22.02.2008 privind arbitrabilitatea obiectivă sunt mai largi - sunt arbitrabile orice alte litigii patrimoniale, precum și nepatrimoniale, care pot face obiectul unei tranzacții (acord de împăcare).⁸⁹ Această formulă este aproape de cele pe care le regăsim în legislația

---

⁸⁷ Professor emeritus Kretimir Sajko, *ON ARBITRABILITY IN COMPARATIVE ARBITRATION - AN OUTLINE*

The critical issue in international arbitration, which may arise at different stages of arbitral and court proceedings, is to determine the applicable law that governs such arbitrability. The author, upon analyses of selected national laws, case law and the New York Convention, concludes that both arbitral tribunal and national courts, have to determine objective arbitrability according to the rules of *lex fori*.

Both subjective and objective arbitrability are conditions of the validity of the arbitration agreement. Our analysis is focused only on the *objective* arbitrability which determines the range of arbitrable disputes, *i.e.*, determines generally which disputes can be submitted to arbitration, including disputes on intellectual property rights. Arbitrability restricts the autonomy of the parties. In the Swiss case law, arbitrability is defined as a quality of the subject of the dispute, *une condition de validite de la convention d' arbitrage*. This concept has to be distinguished from the scope of the arbitration agreement, *i.e.*, from the question of which disputes fall within the terms of particular arbitration agreements.

According to some modern laws, arbitrability is extended to all pecuniary claims (*cause de nature patrimoniale; vermögensrechtlicher Anspruch; pretesa patrimoniale*) These laws are an example of how a general tendency in both statutory and case law can enlarge the range of arbitrable disputes in such a manner.

⁸⁸ Dr Stavros Brekoulakis, *LAW APPLICABLE TO ARBITRABILITY: REVISITING THE REVISITED LEX FORI*, L Mistelis & S Brekoulakis (eds), Arbitrability: International & Comparative Perspectives, 1-16 © 2009 Kluwer Law International. Printed in the Netherlands:

http://gmul.academia.edu/DrStavrosBrekoulakis/Papers/948912/Law_Aplicable_to_Arbitrability_Revisiting_the_Revisited_lex_fori

The question of what law applies to determine arbitrability is effectively related to the role and the interests that a State has in arbitration proceedings that take place within its territory. At a time when public policy was dominating the discussion on arbitrability, the argument that “*lex fori*” should apply to determine arbitrability was based on sound territorial considerations: there would be a legitimate interest for a State to ensure that the subject matter of any arbitration proceedings taking place within its territory would comply with the public policy standards of that State, as these standards are reflected in its national laws. Thus, a State could forbid within its territory any arbitration whose subject matter was inarbitrable, *i.e.* at odds with the public policy of that particular State.

⁸⁹ Legea 23/22.02.2008:

Articolul 1. Domeniul de aplicare și scopul prezentei legi

... (2) În conformitate cu prezenta lege, arbitrajul poate decide asupra unui litigiu care a apărut din raporturile de drept civil în sens larg dintre părțile cu capacitate deplină de exercițiu, dacă litigiul a fost trimis, cu acordul părților, spre soluționare în arbitraj, cu excepția litigiilor în materii în care legea nu permite soluționarea lor pe calea arbitrajului.

Articolul 3. Arbitrabilitatea

(1) Poate face obiectul unei convenții arbitrale orice drept patrimonial. O convenție arbitrală cu privire la drepturi nepatrimoniale poate avea efecte juridice în măsura în care părțile sînt îndreptățite să încheie o tranzacție cu privire la obiectul aceluși litigiu.

(2) Pretențiile care țin de dreptul familiei, pretențiile izvorâte din contractele de locațiune (chirie) a încăperilor de locuit, inclusiv litigiile cu privire la încheierea, validitatea, încetarea și calificarea unor astfel de contracte, pretențiile și drepturile patrimoniale cu privire la locuințe nu pot face

altor state precum Austria,⁹⁰ Franța,⁹¹ Confederația Elvețiană,⁹² Polonia,⁹³ Portugalia,⁹⁴ România⁹⁵ etc. În practica internațională este pe larg acceptată arbitrabilitatea litigiilor iscate din alte raporturi de drept decât cele contractuale.

Ambele legi prevăd expres excepții (litigii nearbitrabile) sau admit instituirea unor excepții prin alte legi. Potrivit Legii 23/22.02.2008 nu pot face obiectul unei convenții arbitrale pretențiile care țin de dreptul familiei, pretențiile izvorâte din contractele de locațiune (chirie) a încăperilor de locuit, inclusiv litigiile cu privire la încheierea, validitatea, încetarea și calificarea unor astfel de contracte, pretențiile și drepturile patrimoniale cu privire la

---

obiectul unei convenții arbitrale.

(3) Prezenta lege nu aduce atingere nici unei legi în a cărei virtute unele litigii nu pot fi supuse arbitrajului decât sub anumite condiții.

⁹⁰ AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version): <http://arbitration-austria.at/dokumente/AustrianArbitrationAct2006text.pdf>

Article 582. Arbitrability

(1) Any pecuniary claim that lies within the jurisdiction of the courts of law can be the subject of an arbitration agreement. An arbitration agreement on non-pecuniary claims shall be legally effective insofar as the parties are capable of concluding a settlement concerning the matter in dispute.

⁹¹ *Cod civil, Titre XVI : Du compromis:*

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=30ACBDFDA5829C6BEF7680181851FDE0.tpdjo13v_3?idSectionTA=LEGISCTA000023276654&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20120516

Article 2059

Toutes personnes peuvent compromettre sur les droits dont elles ont la libre disposition.

Article 2061 Modifié par [Loi n°2001-420 du 15 mai 2001 - art. 126 JORF 16 mai 2001](#)

Sous réserve des dispositions législatives particulières, la clause compromissoire est valable dans les contrats conclus à raison d'une activité professionnelle.

⁹² Confédération suisse, Code de procédure civile, CPC du 19 décembre 2008 (Etat le 1er janvier 2011), Partie 3 Arbitrage:

<http://www.admin.ch/ch/f/as/2010/1739.pdf>.

Art. 354 Objet de la convention d'arbitrage

L'arbitrage peut avoir pour objet toute prétention qui relève de la libre disposition des parties.

⁹³ *Unofficial English translation of Part V of the Act dated 17 November 1964 – Polish Civil Procedure Code (Polish Journal of Laws, Dz. U. 2010 No. 155 item 1037) – translation: arbitraz.laszczuk.pl*

http://arbitration-poland.com/legal-acts/130,polish_civil_procedure_code_-_act_of_17_november_1010_.html

Art. 1157. Unless otherwise provided by a specific regulation, the parties may submit to arbitration disputes regarding property rights and non-property rights which may be subject to a judicial settlement, excluding cases for support [*alimenty*].

⁹⁴ JOSÉ MIGUEL JÚDICE, *The New Portuguese Arbitration Law*, 30 ASA BULLETIN 1/2012 (MARCH)

[http://www.josemigueljudice-](http://www.josemigueljudice-arbitration.com/xms/files/03_ARTIGOS_CONFERENCIAS_JMJ/01_Artigos_JMJ/new_por_arb_law_ASA_bulletin_2012.pdf)

[arbitration.com/xms/files/03_ARTIGOS_CONFERENCIAS_JMJ/01_Artigos_JMJ/new_por_arb_law_ASA_bulletin_2012.pdf](http://www.josemigueljudice-arbitration.com/xms/files/03_ARTIGOS_CONFERENCIAS_JMJ/01_Artigos_JMJ/new_por_arb_law_ASA_bulletin_2012.pdf)

The first innovation of the Portuguese Arbitration Law concerns the definition of what can be submitted to arbitration (article 1). The criterion of the 1986 law was to admit any but only disputes not relating to inalienable rights. In the PAL it has become wider and it is now possible to submit to arbitration any dispute concerning rights over economic interests. Furthermore, even disputes that do not relate to rights over economic interests may be referred to arbitration as long as the parties have the right to enter into a settlement in respect of those rights.

⁹⁵ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

[Cartea IV - Despre arbitraj, Titlul I - Dispoziții generale](#)

[Art. 542 - Obiectul arbitrajului](#)

(1) Persoanele care au capacitate deplină de exercițiu pot conveni să soluționeze pe calea arbitrajului litigiile dintre ele, în afară de acelea care privesc starea civilă, capacitatea persoanelor, dezbateră succesorală, relațiile de familie, precum și drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună.

(2) Statul și autoritățile publice au facultatea de a încheia convenții arbitrale numai dacă sunt autorizate prin lege sau prin convenții internaționale la care România este parte.

[Titlul IV - Arbitrajul internațional și efectele hotărârilor arbitrale străine, Capitolul I - Procesul arbitral internațional](#)

[Art. 1111 - Arbitrabilitatea litigiului](#)

(1) Orice cauză de natură patrimonială poate face obiectul arbitrajului dacă ea privește drepturi asupra cărora părțile pot dispune liber, iar legea statului de sediu al instanței arbitrale nu rezervă competența exclusivă instanțelor judecătorești.

locuințe. La acest capitol legislația altor state prezintă a varietate de abordări privind litigiile care pot sau nu pot fi supuse arbitrajului:

- Codul civil francez restricționează arbitrarea litigiilor ce țin de capacitatea persoanelor, divorț;⁹⁶
- Legea Suediei specifică arbitrarea cauzelor privind existența unei anumite împrejurări, completarea lacunelor în contracte, aspectele de drept civil aplicabile raporturilor de dreptul concurenței dintre părți;⁹⁷
- Legea Austriei interzice arbitrarea litigiilor legate de dreptul la locuință;⁹⁸
- Legislația arbitrală a Ungariei, modificată din iunie 2012, interzice arbitrarea litigiilor cu privire la bunurile publice amplasate pe teritoriul statului;⁹⁹
- În Polonia nu pot fi supuse arbitrajului litigiile legate de pensiile alimentare;¹⁰⁰
- În Lituania pot fi supuse arbitrajului litigiile privind concurența;¹⁰¹

---

⁹⁶ *Cod civil, Titre XVI : Du compromis:*

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=30ACBDFDA5829C6BEF7680181851FDE0.tpdjo13v_3?idSectionTA=LEGISCTA000023276654&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20120516

Article 2060 *En savoir plus sur cet article...*

On ne peut compromettre sur les questions d'état et de capacité des personnes, sur celles relatives au divorce et à la séparation de corps ou sur les contestations intéressant les collectivités publiques et les établissements publics et plus généralement dans toutes les matières qui intéressent l'ordre public.

Toutefois, des catégories d'établissements publics à caractère industriel et commercial peuvent être autorisées par décret à compromettre.

⁹⁷ Legea suedeză cu privire la arbitraj (SFS 1999:116) : <http://www.sccinstitute.com/library/lagar-2.aspx>

CONVENȚIA DE ARBITRAJ

Secțiunea 1

Cauzele referitoare la aspecte cu privire la care partile pot tranzacționa, pot, prin acordul părților, să fie trimise spre soluționare unuia sau mai multor arbitri. Un asemenea acord se poate referi la dispute viitoare referitoare la raportul juridic menționat în acord. Cauza se poate referi la existența unei anumite împrejurări.

Pe lângă interpretarea acordurilor, părțile pot face referire la decizia arbitrilor pentru completarea lacunelor în contracte.

Arbitrii pot să se pronunțe asupra aspectelor de drept civil aplicabile raporturilor de dreptul concurenței dintre părți.

⁹⁸ AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version)

<http://arbitration-austria.at/dokumente/AustrianArbitrationAct2006text.pdf>

Article 582. Arbitrability

(2) Claims in matters of family law as well as all claims based on contracts that are even only partly subject to the Austrian Landlord and Tenant Act (*Mietrechtsgesetz*) or to the Austrian Non-profit Housing Act ..., including all disputes regarding the conclusion, existence, termination and legal characterization of such contracts and all claims resulting from or in connection with the ownership of apartments may not be made subject to arbitral proceedings. Statutory provisions which are not included in this Chapter and according to which disputes may not or may only under certain circumstances be made subject to arbitral proceedings shall not be affected.

⁹⁹ Iván Janitsáry, [Nagy & Trócsányi LLP](#), *Interpreting new restrictions on arbitration:*

http://www.internationallawoffice.com/newsletters/detail.aspx?r=25515&utm_source=ilo+newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=arbitration+newsletter&utm_content=newsletter+2012-07-19

The National Assembly has passed an act that amends the Arbitration Law (71/1994). The amending statute entered into force on June 13 2012.

¹⁰⁰ *Unofficial English translation of Part V of the Act dated 17 November 1964 – Polish Civil Procedure Code (Polish Journal of Laws, Dz. U. 2010 No. 155 item 1037) – translation: arbitraz.laszczuk.pl*

http://arbitration-poland.com/legal-acts/130,polish_civil_procedure_code_-_act_of_17_november_1010_.html

Art. 1157. Unless otherwise provided by a specific regulation, the parties may submit to arbitration disputes regarding property rights and non-property rights which may be subject to a judicial settlement, excluding cases for support [*alimenty*].

¹⁰¹ Šulija Partners Law Firm Vilnius:

<http://www.sulijapartners.com/2012-06-30-law-on-commercial-arbitration2012.06.30>

On 30 June 2012, the Law amending the Law on Commercial Arbitration came into force implementing a new wording of the Law on Commercial Arbitration (LCA). New wording of the LCA was harmonized with latest amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.

5) From now on disputes connected with competition and bankruptcy may also be submitted to arbitration. Article 3 of LCA defines disputes on remuneration for non-compliance with the competition law as commercial disputes...

- În România nu pot fi supuse arbitrajului litigiile care privesc starea civilă, capacitatea persoanelor, dezbateră succesoră, relațiile de familie, precum și drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună.¹⁰²

Revizuirea normelor privind arbitrabilitatea este necesară pentru a delimita mai clar litigiile care nu pot fi supuse arbitrajului, reieșind din practicile internaționale și realitățile din Republica Moldova. Urmează a fi concretizate prevederile actuale ale art.1(2) din Legea 23/22.02.2008 care exclud arbitrabilitatea tuturor litigiilor care țin de dreptul familiei. În Austria această restricție vizează inclusiv și litigiile patrimoniale ce țin de partajul bunurilor între soți.¹⁰³ Practica Austriei a fost preluată și la instituirea restricțiilor stipulate la art.1 (2) din Legea 23/22.02.2008 privind pretențiile izvorâte din contractele de locațiune (chirie) și drepturile patrimoniale cu privire la locuințe, dar în Austria adoptarea acestor prevederi se explică prin faptul că pentru astfel de litigii sunt instituite alte mecanisme extrajudiciare de soluționare al litigiilor.¹⁰⁴

Afară de restricțiile privind excluderea jurisdicției arbitrale în anumite materii, încheierea convenției pentru arbitrarea unor litigii este condiționată/limitată, aspecte analizate în continuare.

---

¹⁰² România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:
http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php
Art. 542 - Obiectul arbitrajului

(1) Persoanele care au capacitate deplină de exercițiu pot conveni să soluționeze pe calea arbitrajului litigiile dintre ele, în afară de acelea care privesc starea civilă, capacitatea persoanelor, dezbateră succesoră, relațiile de familie, precum și drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună.

(2) Statul și autoritățile publice au facultatea de a încheia convenții arbitrale numai dacă sunt autorizate prin lege sau prin convenții internaționale la care România este parte.

(3) Persoanele juridice de drept public care au în obiectul lor de activitate și activități economice au facultatea de a încheia convenții arbitrale, în afară de cazul în care legea ori actul lor de înființare sau de organizare prevede altfel.

¹⁰³ OFFICIAL COMMENT (ENGLISH VERSION) OFFICIAL COMMENT TO THE AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version)

<http://www.cm.arbitration-austria.at/dokumente/OfficialCommentAustrianArbitrationAct2006.pdf>

The system for **objective arbitrability** has been changed: Generally, all claims arising from rights involving an economic interest (pecuniary matters) which are usually decided by domestic courts shall be arbitrable. Family and tenancy law claims ("*Wohnrechtssachen*") are excluded from the scope of arbitral proceedings. This applies, for one thing, to family law claims. These shall not even be subject to arbitration when they involve an economic interest. Hence for example, child support claim for a minor shall not be brought before an arbitral tribunal. Further, the claims for the division of marriage assets and the marriage savings, as well as all other claims involving an economic interest deriving out of the family law relationship, shall not be decided by an arbitral tribunal.

¹⁰⁴ OFFICIAL COMMENT (ENGLISH VERSION) OFFICIAL COMMENT TO THE AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version)

<http://www.cm.arbitration-austria.at/dokumente/OfficialCommentAustrianArbitrationAct2006.pdf>

Also, all legal relationships belonging to one of the three tenancy law areas ("*Wohnrechtsmaterien*") (i.e. legal relationships in the field of application or even partial application of the MRG, WGG and the WEG 2002) are excluded from objectively arbitrable matters. This reflects the prevailing opinion on the Old Law. These matters are in large parts mandatory law; in this respect, party autonomy regarding the type of dispute resolution means would be in structural contrast with this (see OGH 5 Ob 186/99k, JBI 2000, 460 = MietSlg 51.423). In addition hereto this legal field – although neither geographically nor subjectively comprehensive – has already an out of court legal dispute resolution mechanism available, namely the conciliation bodies in terms of sec 39 MRG. Thus there is no need for allowing arbitral proceedings. To clarify, the prohibition of arbitral proceedings in these three tenancy law areas applies to all claims and disputes, irrespective of whether they are to be tried in contentious or non-contentious proceedings. According to the applicable law, only those pecuniary claims that are attributed to civil law and that can be brought with domestic court proceedings are objectively arbitrable. Claims that have to be asserted before administrative authorities are excluded from the scope of application. Arbitral proceedings are invalid in social law matters and can - according to sec 50 (1) ASGG - only be concluded in labor law matters for already existing disputes, except for agreements with managing directors and board members of corporate entities.

2.4.2. Convenția arbitrală

2.4.2.1. Considerații generale asupra convenției arbitrale

Convenția arbitrală este o mixtură de elemente de natură contractuală (materială) și funcții jurisdicționale, având drept scop și efect transmiterea litigiului, prin voință părților, pentru a fi soluționat în sistemul "justiției private".¹⁰⁵ Sensul larg sau îngust exprimat de convenția arbitrală determină arbitrabilitatea litigiului în fiecare caz concret.¹⁰⁶

Noțiunea și caracteristicile esențiale ale convenției arbitrale reglementate în Legea 23/22.02.2008 și în Legea 24/22.02.2008 nu diferă substanțial. Reglementările privind convenția arbitrală din art.7 al Legii 24/22.02.2008 sunt mai detaliate, fiind transpuse fidel din prevederile de referință ale Legii Model UNCITRAL.

Art.7(5) din Legea 24/22.02.2008 prevede încheierea convenției de arbitraj prin depunerea cererii de arbitrare și a referinței, formulare prezentă și în legislația altor state, care ar putea fi adoptate și pentru arbitrajul intern.¹⁰⁷ Tehnologiile moderne au introdus forme noi de încheiere a convențiilor arbitrale. Modificările recente în legea arbitrală din Singapore prevăd modalități de fixare a convenției arbitrale altele decât forma tradițională scrisă, fiind recunoscută acum și înregistrarea audio a acordului părților privind arbitrarea unui litigiu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ *Rexaminging the Arbitration Agreement: Applicable Law – Consensus or Confusion?*

From Albert Jan van den Berg (ed), *International Arbitration 2006: Back to Basics?* ICCA Congress Series 2006 Montreal 13 (Kluwer Law International 2007) pp. 301 - 334

Klaus Peter Berger (*) *I. Introduction*

<http://law.queensu.ca/international/globalLawProgramsAtTheBISC/courseOutlineMaterials2012/internationalCommercialArbitration/Berger2006.pdf>

Arbitration is essentially an agreement to establish "private justice", e.g., private dispute resolution by a private tribunal. This is why it is generally recognized today that arbitration agreements have a hybrid nature, comprising both procedural and contractual elements. Leaving aside special scenarios such as arbitration under investment protection treaties or free trade agreements, every arbitration requires an agreement by the parties.

¹⁰⁶ James Clark (Associate), Herbert Smith LLP, *French Supreme Court confirms pro-arbitration approach to interpretation of arbitration agreements:*

<http://arbitration.practicallaw.com/4-503-4583>

French courts have thus long held that tortious claims related to the parties' contract fall within the ambit of a sufficiently broad reference to arbitration. Nonetheless, this case again confirms that the standard ICC clause will cover not only contractual claims but also tortious claims that are directly connected to the contract. The standard ICC clause broadly defines the range of disputes to be referred to arbitration, and the result should be no different where parties conclude an arbitration agreement based upon the similarly broad LCIA standard arbitration clause, or that of many other international arbitral institutions.

¹⁰⁷ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Cartea IV - Despre arbitraj, Titlul II - Convenția arbitrală

Art. 541. – (1) Convenția arbitrală se poate încheia fie sub forma unei clauze compromisorii, înscrisă în contractul principal ori stabilită într-o convenție separată, la care contractul principal face trimitere, fie sub forma compromisului.

(2) Existența convenției arbitrale se prezumă dacă reclamantul formulează o cerere de arbitrare, iar pârâtul nu ridică, la primul termen la care a fost legal citat, obiecțiuni cu privire la aceasta.

¹⁰⁸ Herbert Smith, Japan dispute avoidance newsletter number 115, April 2012 <http://www.herbertsmith.com/NR/rdonlyres/D0871539-1715-47B4-A1E4-D4DD47FC3CE2/0/Japandisputeavoidancenewsletter115EnglishApril2012.pdf>

Amendments to Singapore's arbitration laws

The Bills were introduced in Parliament on 8 March 2012 and were passed on 9 April 2012 - the International Arbitration (Amendment) Bill 2012 ("IA(A) Bill"). The amendments to the IAA made by the IA(A) Bill focus on four areas of reform:

1. Relaxation of the current requirement that arbitration agreements be in writing

Din normele de referință ale ambelor legi nu desprindem deosebiri conceptuale privind convenția arbitrală de felul celor existente, de exemplu, în Danemarca (lipsa condiției de formă scrisă),¹⁰⁹ Franța (lipsa cerinței de formă pentru convențiile arbitrale în arbitrajul internațional), Portugalia (condiții de nulitate a convenției arbitrale, modificare/expirare a convenției arbitrale)¹¹⁰ sau România (forma autentică pentru litigiile privind transferul/constituirea unui drept real asupra unui bun imobil¹¹¹ și condiții exprese privind nulitatea convenției sau a compromisului¹¹²).

Legea 23/22.02.2008 și Legea 24/22.02.2008 nu conțin prevederi privind semnarea convenției arbitrale prin intermediul unui reprezentant. CPC RM, art.81, prevede că procura de reprezentare în fața instanței trebuie să indice expres dreptul reprezentantului de a *strămuta pricina la o judecată arbitrală*. Însă, normele de referință din CC RM privind convențiile încheiate de persoana pusă sub tutelă sau curatelă, art. 42, privind procura, art.252, și mandatul, art.1032, etc., nu instituie reglementări privind delegarea dreptului de a semna convenția arbitrală.

The definition of "arbitration agreement" in the IAA has been broadened to include arbitration agreements concluded by any means, as long as they are recorded then or subsequently in any form. The amended definition would encompass, for example, arbitration agreements concluded orally or by conduct and later recorded in writing, or by email or by audio recording. The change is intended to bring the legislative regime into line with commercial reality.

¹⁰⁹R. Meurs-Gerken, Member of the ICC Court of International Arbitration, *New arbitration act in Denmark*: <http://www.amalex.com/mainuk.asp?id=354>

¹¹⁰Studio legale Tedioli, *Law 63/2011 Voluntary Arbitration*: http://www.tedioli.com/Portuguese_Voluntary_Arbitration.pdf

Article 3 (Invalidity of the arbitration agreement)

An arbitration agreement entered in breach of the provisions of articles 1 and 2 is null and void.

Article 4 (Modification, termination and expiry of the agreement)

1. The parties may modify the arbitration agreement until the first arbitrator has accepted his appointment or, if the all arbitrators agree thereto, until the issuance of the award.
2. The parties may terminate the arbitration agreement by means of a written document signed by the parties until the issuance of the award.
3. The provisions of article 2(1) and (2) shall apply to what is provided in the foregoing paragraphs of this article.
4. Unless otherwise agreed, the death of the death or the extinction of the parties shall neither terminate the arbitration agreement nor the proceedings in the arbitral tribunal.

¹¹¹*România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

[Cartea IV - Despre arbitraj, Titlul II - Convenția arbitrală](#)

Art. 540. – (1) Convenția arbitrală se încheie, în scris, sub sancțiunea nulității. Condiția formei scrise se consideră îndeplinită atunci când recurgerea la arbitraj a fost convenită prin schimb de corespondență, indiferent de forma acesteia, sau schimb de acte procedurale ori când existența ei a fost pretinsă în scris de una dintre părți și nu a fost contestată de cealaltă.

(2) În cazul în care convenția arbitrală se referă la un litigiu legat de transferul dreptului de proprietate și/sau constituirea altui drept real asupra unui bun imobil, convenția trebuie încheiată în formă autentică notarială, sub sancțiunea nulității absolute.

¹¹²*România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

[Cartea IV - Despre arbitraj, Titlul II - Convenția arbitrală](#)

Art. 543. – (1) Prin compromis părțile convin ca un litigiu intervenit între ele să fie soluționat pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, obiectul litigiului și numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor.

(2) Compromisul se poate încheia chiar dacă litigiuul intervenit între părți este deja pe rolul unei alte instanțe.

Art. 549. – Este nulă clauza din convenția arbitrală care prevede dreptul uneia dintre părți de a numi arbitru în locul celeilalte părți sau de a avea mai mulți arbitri decât cealaltă parte.

Legislația civilă a altor state, precum România, reglementează formularea împuternicirilor mandatarului de a semna convenția arbitrală.¹¹³ Codul civil al Franței impune restricții la dreptul tutorelui de a încheia convenții arbitrale,¹¹⁴ Codul civil al Belgiei impune restricții la încheierea de către tutore a compromisului și a convenției arbitrale.¹¹⁵ Codul civil al Lituaniei interzice părinților de a încheia fără acordul instanței convenții arbitrale cu privire la bunurile copiilor minori.¹¹⁶

Legea 24/22.02.2008 nu conține reglementări privind nulitatea clauzei/convenției arbitrale. Potrivit Legii 23/22.02.2008, art.2, nulitatea intervine pentru compromis în cazul în care nu sunt indicate obiectul litigiului și instituția de arbitraj, iar art. 8 (2) prevede nulitatea convenției care nu îmbracă forma scrisă. Reglementările la acest capitol urmează a fi ajustate urmând modele promovate în legislația altor state, precum Franța,¹¹⁷ România etc.¹¹⁸

---

¹¹³ Noul Cod Civil. Legea 287/2009 privind Codul civil. Republicat în [Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011](#)
Art. 2.016

(1) Mandatul general îl autorizează pe mandatar să efectueze numai acte de conservare și de administrare.

(2) Pentru a încheia acte de înstrăinare sau grevare, tranzacții ori compromisuri, pentru a se putea obliga prin cambii sau bilete la ordin ori pentru a intenta acțiuni în justiție, precum și pentru a încheia orice alte acte de dispoziție, mandatarul trebuie să fie împuternicit în mod expres.

¹¹⁴ [France, Code civil, Article 506](#)

Le tuteur ne peut transiger ou compromettre au nom de la personne protégée qu'après avoir fait approuver par le conseil de famille ou, à défaut, par le juge les clauses de la transaction ou du compromis et, le cas échéant, la clause compromissoire.

¹¹⁵ [Cod civil Belge, Art. 410.](#)

§ 1er. Le tuteur doit être spécialement autorisé par le juge de paix pour : ... 11° transiger ou conclure une convention d'arbitrage;

¹¹⁶ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=390766&p_query=Code&p_tr2=2#
CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Article 3.188. Transactions relating to an underage child's property

1. Without the prior leave of the court parents shall have no right to: 4) enter into an arbitration agreement on behalf of their underage children;

¹¹⁷ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage

Art. 1er. – Les articles 1508 à 1519 du code de procédure civile deviennent respectivement les articles 1570 à 1582.

Art. 2. – Le livre IV du code de procédure civile est rédigé comme suit :

« LIVRE IV « L'ARBITRAGE

« Art. 1445. – A peine de nullité, le compromis détermine l'objet du litige.

« Art. 1446. – Les parties peuvent compromettre même au cours d'une instance déjà engagée devant une juridiction.

« Art. 1447. – La convention d'arbitrage est indépendante du contrat auquel elle se rapporte. Elle n'est pas affectée par l'inefficacité de celui-ci.

« Lorsqu'elle est nulle, la clause compromissoire est réputée non écrite.

¹¹⁸ [România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:](#)

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Titlul II - Convenția arbitrală

Forma scrisă Art. 548

(1) Convenția arbitrală se încheie în scris, sub sancțiunea nulității. Condiția formei scrise se consideră îndeplinită atunci când recurgerea la arbitraj a fost convenită prin schimb de corespondență, indiferent de forma acesteia, sau schimb de acte procedurale.

(2) În cazul în care convenția arbitrală se referă la un litigiu legat de transferul dreptului de proprietate și/sau constituirea altui drept real asupra unui bun imobil, convenția trebuie încheiată în forma autentică notarială, sub sancțiunea nulității absolute.

Felurile convențiilor arbitrale Art. 549

(1) Convenția arbitrală se poate încheia fie sub forma unei clauze compromisorii, înscrisă în contractul principal ori stabilită într-o convenție separată, la care contractul principal face trimitere, fie sub forma compromisului.

(2) Existența convenției arbitrale poate rezulta și din înțelegerea scrisă a părților făcută în fața tribunalului arbitral.

Clauza compromisorie Art. 550

(1) Prin clauza compromisorie părțile convin că litigiile ce se vor naște din contractul în care este stipulată sau în legătură cu acesta să fie soluționate pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, modalitatea de numire a arbitrilor. În cazul arbitrajului instituționalizat este suficientă referirea la instituția sau regulile de procedură ale instituției care organizează arbitrajul.

(2) Validitatea clauzei compromisorii este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă.

(3) În caz de îndoială, clauza compromisorie se interpretează în sensul că se aplică tuturor neînțelegerilor care derivă din contractul sau din raportul juridic la care ea se referă.

Spre deosebire de Legea 24/22.02.2008, Legea 23/22.02.2008 menționează, în noțiuni, caracterul autonom al clauzei compromisorii înserate într-un contract, prevederi legale care transpun principiul autonomiei/independenței/separabilității clauzei arbitrale în raport cu contractul de bază. Necesitatea aplicării consecvente în practică a acestui principiu fundamental este confirmată și prin jurisprudența CEDO în cauza *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*.¹¹⁹

2.4.2.2. Efectele convenției arbitrale asupra procesului judiciar și arbitral

Legea 23/22.02.2008, art.9, și Legea 24/22.02.2008, art.8, prevăd declinarea de către instanța de judecată a competenței sale în cazul în care litigiul constituie obiectul unei convenții de arbitraj și scoaterea drept urmare a cererii de pe rol. Normele date sunt conforme principiilor promovate de Legea Model UNCITRAL și exprimă conceptul doctrinar privind efectul negativ al convenției de arbitraj. La redactarea acestor norme este important de a accentua că instanța de judecată nu-și poate declina competența din proprie inițiativă.¹²⁰ Normele conexe din CPC RM, art. 5 (3), art. 30 și art. 81, operează cu

---

Compromisul Art. 551

(1) Prin compromis partile convin ca un litigiu intervenit între ele sa fie solutionat pe calea arbitrajului, aratandu-se, sub sanctiunea nulității, obiectul litigiului și numele arbitrilor sau modalitatea de desemnare a acestora în cazul arbitrajului ad-hoc. În cazul arbitrajului instituționalizat, dacă partile nu au ales arbitrii și nici nu au stabilit modalitatea de desemnare a acestora, aceasta se va face potrivit regulilor de procedura ale respectivei institutii arbitrale.

(2) Compromisul se poate încheia chiar dacă litigiul intervenit între parti este deja pe rolul unei alte instante.

Nulitatea partiala Art. 557

Este nula clauza din conventia arbitrala care confera uneia dintre parti un privilegiu cu privire la desemnarea arbitrilor ori care prevede dreptul uneia dintre parti de a numi arbitrul în locul celeilalte parti sau de a avea mai multi arbitri decât cealalta parte.

¹¹⁹ Sabine Konrad, Ph.D.* Markus Birch Non enforcement of arbitral awards: only a Pyrrhic victory? Revista Română de Arbitraj, nr. (4)16: http://www.klgates.com/files/Publication/c4100848-a546-414c-95ea-3764aebc603e/Presentation/PublicationAttachment/664b7e5f-e6a1-472f-95fd-40abf86adce7/Konrad_Birch_Romanian_Arbitration_Journal.pdf

CASE OF STRAN GREEK REFINERIES AND STRATIS ANDREADIS v. GREECE, JUDGMENT 09 December 1994:

CEDO a constatat violarea Art. 6 și a Art. 1 Protocol adițional No.1 la Convenție prin anularea unui contract ce conținea o clauză arbitrală. Contractul avea drept obiectiv construirea unor rafinării de petrol, fiind ratificat prin Decret Legislativ în perioada dictaturii militare (1972). Ulterior, după restaurarea democrației, contractul a fost anulat ca fiind contrar intereselor economice ale statului Elen, iar în baza unei legi speciale au fost declarate nule contractele de concesiune și prospecțiuni încheiate în 1967-1974 în domeniul explorărilor petroliere, fiind stipulată expres nulitatea clauzelor arbitrale înserate în contracte și incompetența tribunalului arbitral. Drept consecință a acestei legi a fost anulată și o decizie arbitrală dată anterior în favoarea *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis* privind încasarea prejudiciilor rezultate din terminarea contractului.

CEDO a constatat că invalidarea contractului nu produce efecte asupra valabilității clauzei arbitrale înserate în contractul vizat, fiind astfel reiterat principiul separabilității clauzei arbitrale în raport cu contractul care încorporează o astfel de clauză:

„72. Curtea nu contestă necesitatea statului Grec ... de a anula un contract considerat a fi prejudiciabil pentru interesele sale economice... Totodată, încetarea unilaterală a unui contract nu are efecte în raport cu anumite clauze esențiale ale contractului, cum ar fi clauza arbitrală. Modificarea mecanismului stabilit .. face posibil pentru una din părți de a evita jurisdicția privind o dispută referitor la care au fost stipulate prevederi specifice în favoarea arbitrajului...”

73. ... Curtea menționează că sistemul de drept al Greciei recunoaște principiul conform căruia clauzele arbitrale sunt autonome ...”

CEDO a statuat că în acest caz Grecia a încălcat balanța dintre protecția dreptului de proprietate și interesul public prin faptul că a intervenit într-o procedură în derulare cu scopul de a invalida clauza arbitrală și sentința arbitrală. Grecia a fost obligată să compenseze suma încasată prin decizia arbitrală plus dobânzile cuvenite.

¹²⁰ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage

« LIVRE IV « L'ARBITRAGE

« Art. 1448. – Lorsqu'un litige relevant d'une convention d'arbitrage est porté devant une juridiction de l'Etat, celle-ci se déclare incompétente sauf si le tribunal arbitral n'est pas encore saisi et si la convention d'arbitrage est manifestement nulle ou manifestement inapplicable.

« La juridiction de l'Etat ne peut relever d'office son incompétence.

« Toute stipulation contraire au présent article est réputée non écrite.

noțiunea de *strămutare a litigiului la judecata arbitrală*, redacție nereușită, având în vedere că strămutarea pricinilor are loc între instanțe judecătorești potrivit art. 43 CPC RM.

Legea 23/22.02.2008, art.9, și Legea 24/22.02.2008, art.8, reglementează temeiurile care permit instanței de judecată să rețină spre judecare litigiul ce constituie obiectul unei convenții de arbitraj - convenția este nulă, nevalabilă sau nesusceptibilă de executare. Legea 23/22.02.2008, art.9, mai indică și situațiile în care arbitrajul nu poate fi constituit din cauze vădit imputabile părâtului. Reglementările date urmează a fi unificate și ajustate, având drept model practica altor state, precum Franța¹²¹ România.¹²²

Un alt impact al convenției de arbitraj este cel calificat în doctrină drept efectul pozitiv, exprimat în principiul *Kompetenz-Kompetenz*, esența căruia constă în dreptul tribunalului arbitral de a decide cu privire la propria sa competență de a soluționa litigiul supus arbitrajului. Acest principiu este stipulat în Legea 23/22.02.2008, art. 27 (3), și Legea 24/22.02.2008, art. 16 (1). Legea Franceză afirmă acest principiu în mod categoric.¹²³

Legea 23/22.02.2008 prevede că decizia tribunalului arbitral asupra competenței sale poate fi atacată în instanță de judecată doar concomitent cu hotărârea finală asupra fondului litigiului, principiu acceptat și în alte state.¹²⁴ Art.16 (3) din Legea 24/22.02.2008 prevede că tribunalul arbitral poate să decidă asupra competenței/incompetenței sale ca asupra unei chestiuni preliminare și în acest caz orice parte poate cere instanței judecătorești competente să se pronunțe în această privință, în decursul a 30 de zile din data primirii comunicării despre decizia tribunalului arbitral. Realizarea acestei opțiuni urmează a fi facilitată prin introducerea modificărilor de rigoare în CPC RM.

---

¹²¹ *Id.*

¹²² *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*
http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Titlul II - Convenția arbitrală

Verificarea competenței instanței Art. 554

(1) Instanța judecătorească, sesizată cu o cauză cu privire la care s-a încheiat o convenție arbitrală, își va verifica propria competență și se va declara necompetentă numai dacă părțile sau una dintre ele solicită aceasta, invocând convenția arbitrală. În acest caz, instanța își va declina competența în favoarea organizației sau instituției pe lângă care funcționează arbitrajul instituționalizat, care, în temeiul hotărârii de declinare, va lua măsurile necesare în vederea constituirii tribunalului arbitral. În cazul arbitrajului ad-hoc, instanța va respinge cererea ca nefiind de competența instanței judecătorești.

(2) Instanța va reține spre soluționare procesul dacă:

- a) paratul și-a formulat apărările în fond, fără nicio rezervă întemeiată pe convenția arbitrală;
- b) convenția arbitrală este lovită de nulitate ori este inoperantă;
- c) tribunalul arbitral nu poate fi constituit din cauze vădit imputabile paratului în arbitraj.

(3) Conflictul de competență dintre tribunalul arbitral și o instanță judecătorească este soluționat de instanța judecătorească ierarhic superioară celei aflate în conflict

¹²³ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage*

« LIVRE IV « L'ARBITRAGE

Article 1465

The arbitral tribunal has exclusive jurisdiction to rule on objections to its jurisdiction.

¹²⁴ *A se vedea supra nota 122.*

Reglementările privind obligația instanțelor de a-și declina competența cât și prevederile privind competența tribunalului arbitral de a accepta sau de a respinge propria sa competență asupra litigiului au drept scop evitarea proceselor paralele pentru unul și același litigiu și în sistemul judecătoresc, și în arbitraj. Atingerea acestui obiectiv s-a dovedit a fi o sarcină dificilă în litigiile transfrontaliere din cadrul Uniunii Europene guvernate de Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.¹²⁵

Modul în care Regulamentul (CE) nr. 44/2001 (nu) se aplica arbitrajului a fost principalul subiect de dezbatere în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în cauza West Tankers Inc. (*Anexa nr.16*).¹²⁶ Cauza a fost inițiată după ce o instanță din Marea Britanie a emis o somație prin care a interzis inițierea sau continuarea unor proceduri la instanțele dintr-un alt stat membru privind un litigiu supus arbitrajului la Londra. CJUE a decis că pronunțarea unei somații de acest gen este incompatibilă cu Regulamentul nr. 44/2001. Ulterior, Comisia Juridică Europeană a revenit la acest subiect, fiind întocmit un raport cu propuneri de modificări la Regulamentul (CE) nr. 44/2001 (*Anexa nr.17*),¹²⁷ care exprimă o

¹²⁵ Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0044:RO:HTML>

¹²⁶ Cauza C-185/07 Allianz SpA, fostă Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, și Generali Assicurazioni Generali SpA împotriva West Tankers Inc.: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76509&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1944>

Pronunțarea, de către o instanță dintr-un stat membru, a unei somații prin care se interzice unei persoane să inițieze sau să continue o procedură la instanțele dintr-un alt stat membru, pentru motivul că o asemenea procedură ar fi contrară unei convenții de arbitraj, este incompatibilă cu Regulamentul nr. 44/2001 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.

¹²⁷ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bREPORT%2bA7-2012-0320%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN#title1>

DRAFT EUROPEAN PARLIAMENT LEGISLATIVE RESOLUTION on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast):

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bREPORT%2bA7-2012-0320%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN#title1>

(COM(2010)0748 – C7-0433/2010 – 2010/0383(COD))

(Ordinary legislative procedure – recast)

...(11) This Regulation should not apply to arbitration. *Nothing in this Regulation should prevent a court of a Member State, when seised of a matter in respect of which the parties have entered into an arbitration agreement, from referring the parties to arbitration or from staying or dismissing the proceedings and from examining whether the arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed, in accordance with its national law.*

(11a) *A ruling given by a court of a Member State as to whether or not an arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed should not be subject to the rules of recognition and enforcement laid down in this Regulation, regardless of whether the court decided on this as a principal issue or as an incidental question.*

(11b) *On the other hand, where a court, exercising jurisdiction under this Regulation or under national law, has determined that an arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed, this should not preclude that court's judgment on the substance of the matter from being recognised and, as the case may be, enforced in accordance with this Regulation. This should be without prejudice to the competence of the courts of the Member States to decide on the recognition and enforcement of arbitral awards in accordance with the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done at New York on 10 June 1958 (hereinafter referred to as the '1958 New York Convention'), which takes precedence over this Regulation.*

(11c) *This Regulation should not apply to any action or ancillary proceedings relating to, in particular, the establishment of an arbitral tribunal, the powers of arbitrators, the conduct of an arbitration procedure or any other aspects of such a procedure, nor to any action or judgment concerning the annulment, review, appeal, recognition or enforcement of an arbitral award.*

EXPLANATORY STATEMENT

4. Arbitration agreements

poziție mai rezervată, fiind reiterată importanța respectării prevederilor Convenției de la New York din 1958 și a Convenției de la Geneva din 1961 privind efectele convenției de arbitraj.

2.4.2.3. Soarta convenției arbitrale în cadrul procesului de insolabilitate

Jurisprudența arbitrală a altor state relevă importanța corelării legislației arbitrale cu legislația privind insolvența, reieșind din faptul că insolvența afectează capacitatea de exercițiu a subiectului insolubil. În Franța practica judiciară formată susține poziția că survenirea stării de insolabilitate a unei părți nu face imposibilă arbitrarea litigiului și îndeplinirea misiunii asumate de arbitri, cu excepția unor probleme de interes public care aparțin de competența exclusivă a instanțelor de insolvență.¹²⁸ Prin modificările recente în legislația arbitrală a Spaniei au fost operate modificări și în legislația cu privire la insolvență pentru a stabili că declararea stării de insolabilitate nu constituie un temei în sine pentru invalidarea acordurilor cu privire la medierea și arbitrarea litigiilor.¹²⁹ Instanțele Braziliene au statuat că inițierea procesului de insolabilitate nu constituie impediment pentru finalizarea procesului arbitral.¹³⁰ Modificările recente în legislația arbitrală a Lituaniei expres prevăd că starea de insolvență nu afectează clauza arbitrală și derularea procesului arbitral.¹³¹

The Commission is of the view that the effectiveness of arbitration agreements should be improved in order to give full effect to the will of the parties. In particular, it should be the case where the agreed or designated seat of arbitration is in a Member State. It recommends special rules aimed at avoiding parallel proceedings and abusive litigation tactics in those circumstances.

Regarding this point, the Committee adheres to the position taken by Parliament in its resolution on the Green Paper: arbitration is satisfactorily dealt with by the 1958 New York Convention and the 1961 Geneva Convention on International Commercial Arbitration. All Member States are parties to the above mentioned conventions; therefore the exclusion of arbitration from the scope of the Regulation should be preserved. Recital 11 and following above clarify this.

¹²⁸ [Freshfields Bruckhaus Deringer LLP](#), *Award annulled due to withdrawn counterclaims introduced by insolvent defendant*

¹²⁹ Mariscal Abogados, Lawyers Madrid, Spain, [Arbitration Reform Act in Spain](#)
<http://www.asociacion-eurojuris.es/en/news/arbitration-reform-act-in-spain/>

The new Law 11/2011, of May 20, amending Law 60/2003 of 23 December on Arbitration and the Regulation of Institutional Arbitration in State Administration aims to contribute to the promotion of methods of alternative dispute resolution, particularly arbitration. It should be noted that in judgments 62/1991 and 43/1988 of the Constitutional Court arbitration was recognized as having “*equivalent jurisdiction*”.

The Arbitration Act also modifies and among others, Article 52.1 of Law 22/2003 of July 9, in relation to Insolvency, which provides that a bankruptcy declaration by itself does not affect the covenants of mediation or arbitration agreements signed by the insolvent. This modification is introduced in order to maintain the validity of the arbitration agreement on civil actions that might have arisen independently of the declaration of insolvency. These actions could be, for example, actions on the existence, validity or amount of credit on debt collection on behalf of the debtor or the actions claiming ownership of property of a third party in possession of the debtor in bankruptcy, and so on. However, importantly, it also provides that the competent court may suspend agreements or covenants previously signed if they decide that these may prejudice the conduct of the Arbitration (Third Final Provision LA). This reform is in line with community solutions in the field of bankruptcy.

¹³⁰ Fernando Marcondes, F Marcondes Advocacia, São Paulo, *Brazil Bankruptcy does not preclude the completion of previously initiated arbitrations*

¹³¹ Šulija Partners Law Firm Vilnius:

<http://www.sulijapartners.com/2012-06-30-law-on-commercial-arbitration2012.06.30>

On 30 June 2012, the Law amending the Law on Commercial Arbitration came into force implementing a new wording of the Law on Commercial Arbitration (LCA). New wording of the LCA was harmonized with latest amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.

The following changes in the legislation may be considered as the most sufficient:

5) From now on disputes connected with competition and bankruptcy may also be submitted to arbitration. Article 3 of LCA defines disputes on remuneration for non-compliance with the competition law as commercial disputes and Paragraph 7 of Article 49 states that commencement of the bankruptcy proceedings in respect of either party to the arbitration agreement or other bankruptcy proceedings in respect of either party to the arbitration agreement does not affect the arbitral process, the validity and application of arbitration agreement, the possibility to resolve the dispute in arbitration and the competence of arbitral tribunal to resolve the dispute, with the exception of few cases envisaged by this law.

În cazul unei companii Poloneze declarate în stare de insolvență, instanțele Elvețiene au recunoscut drept aplicabile prevederile legislației Poloneze privind insolvența (*lex concursus*),¹³² care stipulează încetarea efectelor convențiilor arbitrale încheiate de subiectul insolvent și încetarea procedurilor arbitrale în derulare cu participarea insolventului.¹³³ Curțile judecătorești Engleze au tras o concluzie contrară: au susținut posibilitatea continuării procedurii arbitrale cu participarea companiei insolvente, aplicând legea forului arbitral (*English lex loci arbitri*).¹³⁴ Instanța din Varșovia a statuat asupra valabilității clauzei arbitrale drept urmare a pierderii de către insolvent a capacității de exercițiu, însă Curtea de Apel din Varșovia a dispus recunoașterea și executarea sentinței arbitrale emise în Anglia, din lipsa oricăror încălcări a ordinii publice, acceptând argumentele instanțelor Engleze privind lipsa impedimentelor pentru continuarea procedurii arbitrale în Anglia.¹³⁵

La moment, legislația revizuită a Republicii Moldova cu privire la insolvență prevede doar competența instanțelor judecătorești privind soluționarea litigiilor referitoare la actele agentului insolubil,¹³⁶ norme care ar trebui modificate pentru a prevedea expres menținerea/excluderea competenței arbitrale în contractele ce conțin clauze arbitrale.

2.4.3. Limitele arbitrajului în anumite materii

2.4.3.1. Convenția arbitrală în contractele cu consumatorii

---

¹³² Poland, Bankruptcy and Reorganization Law of 28 February 2003 (unified text: Journal of Laws Dz.U. 2009 No. 175 item 1361): http://arbitraz.laszczuk.pl/akty-prawne/en_102/Bankruptcy_and_Reorganization_Law_of_28_February_2003.pdf

Art. 142

An arbitration agreement made by the debtor shall lose effect upon declaration of bankruptcy, and proceedings already pending are subject to discontinuance.

¹³³ ZPG, étude d'avocats basée à Genève et à Neuchâtel, *Effect of foreign bankruptcy on ICC arbitration in Switzerland (capacity to arbitrate)*: <http://www.praetor.ch/arbitrage/effect-of-foreign-bankruptcy-on-icc-arbitration-in-switzerland-c/>

Charles Russell LLP, *Swiss Supreme Court confirms lack of arbitral jurisdiction over party incapacitated by foreign bankruptcy law*: <http://www.charlesrussell.co.uk/UserFiles/file/pdf/International%20Arbitration/Briefing%20note%20-%20Vivendi%20bankruptcy%20ruling.pdf>

¹³⁴ Gabrielle Nater-Bass/Olivier Mosimann, *Effects of Foreign Bankruptcy on International Arbitration*, <http://www.homburger.ch/fileadmin/publications/BANKRUPT.pdf>

¹³⁵ *Id.*

¹³⁶ Legea insolabilității 149/29.06.2012:

Articolul 104. Anularea unor acte juridice

Pe tot parcursul perioadei de observație, al procedurii de insolabilitate, al procedurii falimentului și/sau al procedurii de restructurare, administratorul/ lichidatorul poate introduce în instanța de insolabilitate acțiuni în vederea anulării următoarelor acte juridice dacă ele afectează bunurile debitorului: ...

Articolul 105. Anularea unor acte juridice încheiate în ultimele 24 de luni

(1) Pe tot parcursul perioadei de observație, al procedurii de insolabilitate, al procedurii falimentului și/sau al procedurii de restructurare, administratorul/ lichidatorul poate introduce în instanța de insolabilitate acțiuni în vederea anulării tranzacțiilor încheiate de debitor în ultimele 24 de luni precedente înaintării cererii introductive, dacă acestea sînt în dauna intereselor creditorilor, cu următoarele persoane: ...

Legislația arbitrală a multor state Europene, precum Danemarca,¹³⁷ Lituania¹³⁸, Estonia¹³⁹, Olanda¹⁴⁰, Suedia¹⁴¹ etc., a fost revizuită pentru a stipula derogări privind încheierea convențiilor privind arbitrarea litigiilor cu consumatorii, convenții care sunt valabile doar dacă au fost încheiate după apariția litigiului și/sau în anumite condiții. În Cehia valabilitatea convenției arbitrale este condiționată de respectarea unui șir de condiții axate pe informarea largă a consumatorului și asigurarea semnării convenției arbitrale de către acești subiecți în deplină cunoștință de cauză.¹⁴² Legea Germaniei condiționează

---

¹³⁷ R. Meurs-Gerken, Member of the ICC Court of International Arbitration, *New arbitration act in Denmark*: <http://www.amalex.com/mainuk.asp?id=354>

"Consumer cases are also arbitrable, but only if the arbitration agreement has been concluded after the dispute has arisen."

Denmark. Arbitration Act no. 553 of 24 June, 2005: <http://www.voldgiftsinstituttet.dk/en/Menu/Legislation%2c+etc.>

Section 7.

(1) The parties may agree to submit to arbitration disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not. An arbitration agreement may be in the form of an arbitration clause in a contract or in the form of a separate agreement.

(2) In case of a consumer contract, an arbitration agreement concluded before the dispute arose shall not be binding on the consumer.

¹³⁸ Šulija Partners Law Firm Vilnius: <http://www.sulijapartners.com/2012-06-30-law-on-commercial-arbitration2012.06.30>

The following changes in the legislation may be considered as the most sufficient:

5) Furthermore, parties may agree to submit the dispute to arbitration even if the dispute arises from employment or consumption agreements, though only if the arbitration agreement was concluded after such dispute arose (Paragraph 2 of Article 12).

¹³⁹ Karin Sein, *Protection of Consumers against Unfair Jurisdiction and Arbitration Clauses in Jurisprudence of the European Court of Justice*, JURIDICA INTERNATIONAL XVIII/2011: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2011_1_54.pdf

¹⁴⁰ IBA Arbitration Guide: Law And Practice Of Arbitration In More Than 30 Jurisdictions Worldwide

<http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=A646CF32-0AD8-4666-876B-C3D045028E64>

Minister Opstellen of Security and Justice intends to modernise the rules for arbitration, Press release, 13-03-2012:

<http://www.government.nl/documents-and-publications/press-releases/2012/03/13/opstellen-modernises-arbitration.html>

¹⁴¹ IBA Arbitration Guide: Law And Practice Of Arbitration In More Than 30 Jurisdictions Worldwide

<http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=A646CF32-0AD8-4666-876B-C3D045028E64>

As an exception, disputes between a business and a consumer can be settled by arbitration only if the arbitration agreement was entered into after the dispute arose. In addition, specific legislation may limit the arbitrability of disputes for example in relation to employee rights, tenant rights and carriage of goods and passengers

¹⁴² Zdenek Novy. "Arbitration Clause as Unfair Contract Term from the Perspective of Czech and EC Law" *Global Jurist* 9.4 (2009). Available at: http://works.bepress.com/zdenek_novy/1

CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in the Czech Republic :

11.1.9 The 2011 Amendment to the Czech Arbitration Act imposes restrictive requirements on arbitrators. Arbitrators deciding Consumer Disputes will be required to have a university degree and the respective arbitrators will have to be listed in the public list of arbitrators for Consumer Disputes to be maintained by the Ministry of Justice of the Czech Republic.

11.1.10 An arbitrator must inform the parties whether he or she has been involved in any dispute for any of the parties within past three years in order to avoid any suggestion or risk of arbitrator bias in a Consumer Dispute.

11.1.11 Arbitrators dealing with Consumer Disputes will not be allowed to decide a case ex aequo et bono.

Konrad & Justich, *Czech Republic Introduces New Rules on Consumer Arbitration*,

<http://www.kj-legal.com/en/dispute-resolution-news/355-czech-republic-introduces-new-rules-on-consumer-arbitration-.html>

Effective 1 April 2012, the Czech Republic has passed an amendment to the Czech Arbitration Act 216/1994 Coll.) introducing significant changes with regard to consumer arbitration cases. The amendment was spurred ... also by the unsatisfactory legal situation in light of the ECJ's case law under Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts and the qualification of arbitration clauses under certain circumstances as unfair contract terms within the meaning of this Directive. Technically, the amendment introduces some diversions from the established Czech arbitration rules in favour of consumers.

The new Czech Arbitration Act lists the obligatory essentials of arbitration agreements concluded between an entrepreneur and a consumer, *i.e.*

(i) full information about the arbitrator or the chosen arbitration court (in fact, of the three permanent arbitration institutions in the Czech Republic, only the Arbitration Court at the Economic and Agricultural Chambers of the Czech Republic will have general jurisdiction with regard to consumer cases),

(ii) full information about the initiation and conduct of the proceedings,

(iii) full information about the arbitrators' fees and other expenses connected with arbitration proceedings,

valabilitatea acestor clauze de semnarea contractului nemijlocit de către consumator.¹⁴³ În Franța clauzele arbitrare cu participarea consumatorilor sunt nule, afară de raporturile cu caracter internațional.¹⁴⁴ Spania a instituit un sistem distinct de soluționare a litigiilor cu participarea consumatorilor.¹⁴⁵

Schimbările de concept în legislația arbitrală a statelor Europene în privința litigiilor cu participarea consumatorilor sunt determinate de implementarea *Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (Anexa nr. 18)*,¹⁴⁶ Efectele pe care le produce clauza arbitrală a constituit obiect de analiză într-un șir de cauze examinate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) privind arbitrarea litigiilor dintre vânzători/prestatori de servicii și consumatori -

---

(iv) the place of arbitration,

(v) the means of servicing the award to the consumer, and

(vi) information as to the enforceability of arbitral awards.

These essentials can be excluded only in case the arbitration is administered by the permanent arbitration court.

Also, under the new Czech Arbitration Act, it does no longer suffice that the arbitration agreement in consumer cases is included in the business terms attached to the contract. From now on, the arbitral agreement in consumer cases must be concluded as a separate agreement to be attached to the respective contract.

The new Czech Arbitration Act further stipulates that in arbitration agreements between an entrepreneur and a consumer, the entrepreneur must – prior to the conclusion of the contract – inform the consumer on the significant differences between arbitration proceedings and proceedings before a court of law. The law does not set out any specific requirements as to the form in which such information must be provided.

¹⁴³ Германское арбитражное право 98г, Закон по новому регулированию законодательства об арбитраже от 22 декабря 1997 г.: <http://www.dis-arb.de/en/51/materials/Германское-арбитражное-право-98г-id6>

§ 1031 Форма арбитражного соглашения

(5) Арбитражные соглашения, в которых участвует потребитель, должны содержаться в документе, собственноручно подписанном сторонами. Письменная форма согласно предложению 1 может быть заменена электронной формой согласно § 126-а Гражданского уложения. Такой письменный документ или электронный документ должен содержать только соглашения, которые касаются арбитражного разбирательства; это не действует в случае нотариального удостоверения.

¹⁴⁴ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in France

France, Code de la consommation:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006069565&idArticle=LEGIARTI000006292179>

Article L132-1

¹⁴⁵ Velasco Lawyers, *The Consumer Arbitration System in Spain*: <http://www.velascolawyers.com/en/civil-law/132-the-consumer-arbitration-system-in-spain.html>

¹⁴⁶ DIRECTIVA 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii:

http://www.titudorancea.ro/z/directiva_93_13_cee_clauzele_abuzive_contractele_incheiate_consumatorii.htm

Art. 3. - (1) O clauza contractuală care nu s-a negociat individual se considera ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se considera întotdeauna ca o clauza nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de aderare.

Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauza au fost negociate individual nu exclude aplicarea prezentei articole pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a acestuia indică faptul că este, cu toate acestea, un contract de aderare.

În cazul în care orice vânzător sau furnizor pretinde că s-a negociat individual o clauza standard, acestuia îi revine sarcina probei.

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive.

ANEXA: CLAUZELE MENTIONATE LA ARTICOLUL 3 ALINEATUL (3)

1. Clauzele care au ca obiect sau ca efect:

(q) excluderea sau obstructionarea dreptului consumatorului de a introduce acțiuni în justiție sau de a exercita orice altă cale de atac, în special prin solicitarea consumatorului să sesizeze exclusiv o curte de arbitraj care nu este reglementată de dispozițiile legale, restricționând în mod nejustificat dovezile aflate la dispoziția lui sau impunându-i sarcina probei care, în conformitate cu legislația aplicabilă, trebuie să îi revină altei părți la contract.

cauzele *Oceano Grupo, Mostaza Claro, Asturcom, Pannon, Pénzügyi Lízing*.¹⁴⁷ Politicile promovate de Uniunea Europeană la acest capitol au drept scop de a preveni arbitrajul în baza contractelor de adeziune redactate în prealabil în detrimentul consumatorului, subliniind rolul activ al instanțelor naționale care au nu numai dreptul dar și obligația de a constata din oficiu caracterul nul al clauzelor arbitrale care nu au fost negociate direct și nemijlocit de către consumator.

În cauza *Asturcom*¹⁴⁸ arbitrajul a avut loc la cererea prestatorului de servicii de telefonie mobilă în baza unei clauze standard din contract, decizia arbitrală fiind pronunțată în favoarea reclamantului. CJUE a răspuns la întrebarea preliminară a instanței de trimitere (Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbao), care a solicitat să se stabilească dacă *Directiva 93/13* trebuie să fie interpretată în sensul că o instanță națională sesizată cu o cerere de executare silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritatea de lucru judecat este obligată să stabilească din oficiu caracterul abuziv al clauzei arbitrale cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și acest consumator, precum și să anuleze hotărârea arbitrală în cauză.

Răspunsul CJUE în cauza *Asturcom* argumentează asupra caracterului abuziv al clauzelor arbitrale în contractele cu consumatorii și atribuțiile instanțelor de judecată sesizate cu cereri privind executarea deciziei arbitrale în astfel de cazuri.¹⁴⁹

*" 29 Pentru a răspunde la întrebarea adresată, trebuie amintit, de la început, că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau un furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la adeziunea la condițiile redactate în prealabil de către vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 27 iunie 2000, *Océano Grupo Editorial și Salvat Editores*, C-240/98-*

---

¹⁴⁷ Karin Sein, *Protection of Consumers against Unfair Jurisdiction and Arbitration Clauses in Jurisprudence of the European Court of Justice*, JURIDICA INTERNATIONAL XVIII/2011: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2011_1_54.pdf
The European Court of Justice has time after time expressed the opinion that the national court may assess the unfairness of standard terms *ex officio*. In later judgements it has already been established that the national court does not only have the right thereto but also an obligation. Hence, the European Court of Justice observed in the *Pannon* case that the national court had to examine the possible unfairness of the jurisdiction agreement *ex officio* even if the consumer had not relied on that...

¹⁴⁸ InfoCuria - Jurisprudența Curții de Justiție, *Cauza C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL împotriva Cristina Rodríguez Nogueira*:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=77861&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2172071>. Sumar:

"Directiva 93/13 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că o instanță națională sesizată cu o cerere de executare silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritatea de lucru judecat, pronunțată în lipsa consumatorului, este obligată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al clauzei arbitrale cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator, în măsura în care, potrivit normelor de procedură interne, aceasta poate realiza o asemenea apreciere în cadrul unor acțiuni similare de natură internă. În cazul în care aceasta este situația, revine acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator.

În sensul acestei aprecieri, trebuie să se precizeze că, dată fiind natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, articolul 6 din aceasta trebuie să fie considerat o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică."

¹⁴⁹ *Id.*

- C-244/98, Rec., p. I-4941, punctul 25, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Rec., p. I-10421, punctul 25).
- 30 Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată prevede că o clauză abuzivă nu creează obligații pentru consumator. Astfel cum reiese din jurisprudență, este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 36, și Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, nepublicată încă în Repertoriu, punctul 25).
- 31 Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, Curtea a subliniat de asemenea în mai multe ocazii că situația de inegalitate care există între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract (Hotărârea Océano Grupo Editorial și Salvat Editores, citată anterior, punctul 27, precum și Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 26).
- 32 În lumina acestor principii, Curtea a hotărât astfel că **instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale** (Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 38).
- 33 Prezenta cauză se distinge totuși de cea care a determinat pronunțarea Hotărârii Mostaza Claro, citată anterior, întrucât doamna Rodríguez Nogueira nu a participat deloc în cursul diferitelor proceduri aferente litigiului dintre aceasta și Asturcom și, mai ales, nu a introdus nicio acțiune prin care să solicite anularea hotărârii arbitrale pronunțate de AEADE pentru a contesta caracterul abuziv al clauzei de arbitraj, astfel încât această hotărâre a dobândit acum autoritatea de lucru judecat.
- 34 În aceste condiții, trebuie să se stabilească dacă cerința înlocuirii echilibrului formal pe care îl stabilește contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților cu un echilibru real de natură să restabilească egalitatea între aceștia din urmă obligă instanța de executare să asigure o **protecție absolută consumatorului, chiar și în lipsa oricărei acțiuni jurisdicționale introduse de acesta din urmă pentru a-și valorifica drepturile și în pofida normelor procedurale naționale care pun în aplicare principiul autorității de lucru judecat.**
- 35 În această privință, trebuie să se amintească de la început importanța pe care o are, atât în ordinea juridică comunitară, cât și în ordinile juridice naționale, principiul autorității de lucru judecat...
- 40 În prezenta cauză, hotărârea arbitrală în cauză în acțiunea principală a devenit definitivă din cauza faptului că nu a fost introdusă de către consumatorul vizat, în termenul prevăzut în acest scop, o acțiune în anulare împotriva acestei hotărâri....
- 52 Astfel, dată fiind natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, trebuie să se constate că articolul 6 din aceasta trebuie să fie considerat o normă echivalentă cu normele

naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică.

- 53 *Rezultă de aici că, în măsura în care instanța națională sesizată cu o acțiune în executarea silită a unei sentințe arbitrale definitive trebuie, potrivit normelor de procedură interne, să aprecieze din oficiu dacă o clauză arbitrală este contrară normelor naționale de ordine publică, aceasta este de asemenea obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al acestei clauze potrivit articolului 6 din directiva menționată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens (a se vedea în acest sens Hotărârea Pannon GSM, citată anterior, punctul 32)...*
- 55 *Or, în ceea ce privește acțiunea principală, potrivit guvernului spaniol, instanța de executare a unei sentințe arbitrale devenite definitivă este competentă să aprecieze din oficiu nulitatea unei clauze arbitrale, cuprinsă într-un contract încheiat între un consumator și un vânzător sau un furnizor, din cauza faptului că această clauză este contrară normelor interne de ordine publică...."*

Atenția specială a legislatorilor UE față de clauza arbitrală din contractele de adeziune nu este una de excepție. Legislația Canadei permite expres doar convențiile arbitrale încheiate cu consumatorii după apariția litigiului.¹⁵⁰ În SUA controversele pe marginea arbitrajului în litigiile cu consumatorii au durat câțiva ani și au rezultat cu inițierea unei reforme a legislației arbitrale federale prin care se intenționează de a recunoaște drept nule convențiile arbitrale încheiate înainte de apariția diferendului (*predispute arbitration agreement*) în litigiile cu consumatorii, litigiile individuale de muncă, litigiile privind drepturile civile (discriminarea).¹⁵¹

¹⁵⁰ Canada, *Consumer Protection Act*, R.S.Q., c. P-40.1: <http://www.mcgill.ca/arbitration/sites/mcgill.ca.arbitration/files/LPC-en.pdf>

11.1. Any stipulation that obliges the consumer to refer a dispute to arbitration, that restricts the consumer's right to go before a court, in particular by prohibiting the consumer from bringing a class action, or that deprives the consumer of the right to be a member of a group bringing a class action is prohibited. If a dispute arises after a contract has been entered into, the consumer may then agree to refer the dispute to arbitration.

¹⁵¹ S.987 -- Arbitration Fairness Act of 2011 (Introduced in Senate - IS), May 12, 2011: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c112:S.987>:

Sec. 401. Definitions

`(1) the term `civil rights dispute' means a dispute--

`(A) arising under--

`(i) the Constitution of the United States or the constitution of a State; or

`(ii) a Federal or State statute that prohibits discrimination on the basis of race, sex, disability, religion, national origin, or any invidious basis in education, employment, credit, housing, public accommodations and facilities, voting, or program funded or conducted by the Federal Government or State government, including any statute enforced by the Civil Rights Division of the Department of Justice and any statute enumerated in section 62(e) of the Internal Revenue Code of 1986 (relating to unlawful discrimination); and

`(B) in which at least 1 party alleging a violation of the Constitution of the United States, a State constitution, or a statute prohibiting discrimination is an individual;

`(2) the term `consumer dispute' means a dispute between an individual who seeks or acquires real or personal property, services (including services relating to securities and other investments), money, or credit for personal, family, or household purposes and the seller or provider of such property, services, money, or credit;

`(3) the term `employment dispute' means a dispute between an employer and employee arising out of the relationship of employer and employee as defined in section 3 of the Fair Labor Standards Act of 1938 (29 U.S.C. 203); and

`(4) the term `predispute arbitration agreement' means any agreement to arbitrate a dispute that had not yet arisen at the time of the making of the agreement.

Sec. 402. Validity and enforceability

`(a) In General- Notwithstanding any other provision of this title, no predispute arbitration agreement shall be valid or enforceable if it requires arbitration of an employment dispute, consumer dispute, or civil rights dispute.

`(b) Applicability-

`(1) IN GENERAL- An issue as to whether this chapter applies to an arbitration agreement shall be determined under Federal law. The applicability of this chapter to an agreement to arbitrate and the validity and enforceability of an agreement to which this chapter applies shall be determined by a

Legislația Republicii Moldova este inconsecventă la acest capitol. Art. 712-720 Cod civil RM, care reglementează clauzele contractuale standard, nu conține specificații clare în acest sens. Pentru comparație, noul Cod civil al României stipulează lipsa efectelor unor astfel de clauze.¹⁵² Codul civil al Lituaniei menționează expres dreptul consumatorului de a invoca caracterul abuziv al clauzei contractuale care-l obligă să meargă în arbitraj.¹⁵³

Nici Legea 23/22.02.2008 și nici Legea 24/22.02.2008 nu exclud arbitrarea litigiilor cu participarea consumatorilor și nu prevăd excepții privind încheierea convenției arbitrale cu acești subiecți. Deși art. 5 din Legea 256/09.12.2011 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii califică drept abuzivă clauza care obligă consumatorul de a soluționa litigiul prin arbitraj, redacția normei nu este certă referitor la valabilitatea clauzei arbitrale:

Articolul 5. Cerințe privind clauzele abuzive

(1) O clauză contractuală nefiind negociată în mod individual cu consumatorul este abuzivă în cazul în care creează, contrar cerințelor de bună-credință, prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract, în detrimentul consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu a fost negociată individual atunci când a fost inclusă de către comerciant în prealabil și, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul ei.

(3) Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauză a fost negociată individual nu exclude aplicarea prevederilor prezentului articol pentru restul contractului în cazul în care evaluarea lui globală demonstrează că este, totuși, un contract de adeziune.

---

court, rather than an arbitrator, irrespective of whether the party resisting arbitration challenges the arbitration agreement specifically or in conjunction with other terms of the contract containing such agreement.

(2) COLLECTIVE BARGAINING AGREEMENTS- Nothing in this chapter shall apply to any arbitration provision in a contract between an employer and a labor organization or between labor organizations, except that no such arbitration provision shall have the effect of waiving the right of an employee to seek judicial enforcement of a right arising under a provision of the Constitution of the United States, a State constitution, or a Federal or State statute, or public policy arising therefrom.'

Comentarii: Wood, John, *Opening the Door to Justice: Amending the Federal Arbitration Act to Remedy the Unjust Use of Pre-dispute Arbitration Agreements* (March 1, 2012). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2014428>

¹⁵² *Noul Cod Civil. Legea 287/2009 privind Codul civil. Republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011*

Clauze neuzuale Art. 1.203

Clauzele standard care prevăd în folosul celui care le propune ... clauzele compromisorii sau prin care se deroga de la normele privitoare la competența instanțelor judecătorești nu produc efecte decât dacă sunt acceptate, în mod expres, în scris, de cealaltă parte.

¹⁵³ CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=390766&p_query=Code&p_tr2=2# Article 6.188. Peculiarities of conditions in consumer contracts

1. A consumer shall have the right to claim within the judicial procedure for invalidity of conditions in a consumer contract that are contrary to the criterion of good faith.

2. Conditions of a consumer contract which have not been individually negotiated shall be regarded as unfair if they cause a significant imbalance in the parties' rights and duties to the detriment of consumer rights and interests, i.e. the conditions which:

18) exclude or hinder the consumer's right to bring action or exercise any other remedy (by requiring the consumer to take disputes exclusively to arbitration, restricting the use of evidence, by imposing on him the burden of proof, etc.).

(4) În cazul în care comerciantul pretinde că o clauză standard a fost negociată individual, lui îi revine sarcina probei.

(5) Sînt considerate abuzive clauzele care au ca obiect sau efect:

...q) excluderea sau obstrucționarea dreptului consumatorului de a intenta acțiune în instanță judecătorească sau de a exercita orice alt drept prevăzut de lege, **în special prin obligarea consumatorului de a soluționa orice litigiu exclusiv prin arbitraj, care nu este reglementat de dispozițiile legale**, restricționînd în mod nejustificat dovezile aflate la dispoziția consumatorului sau impunîndu-i sarcina probei care, în conformitate cu legislația aplicabilă, trebuie să îi revină altei părți la contract;

(7) Lista clauzelor specificate la alin.(5) nu este exhaustivă."

Legea 105/ 13.03.2003 privind protecția consumatorilor nu aduce claritate referitor la aplicarea arbitrajului în litigiile cu consumatorii:

Articolul 31. Acțiuni privind protecția drepturilor consumatorilor

(1) Acțiunile privind protecția drepturilor consumatorilor pot fi depuse la instanța judecătorească de către consumatorii înșiși sau reprezentanții acestora, de către autoritățile administrației publice abilitate sau de către asociațiile obștești de consumatori.

(2) Acțiunile privind protecția drepturilor consumatorilor se depun la instanța judecătorească în conformitate cu termenele prevăzute de legislație. Consumatorii sînt scutiți de taxa de stat în acțiunile privind protecția drepturilor sale.

...(5) Pentru soluționarea litigiilor ce țin de protecția drepturilor consumatorilor, consumatorii și agenții economici pot iniția benevol procedura de mediere ca o modalitate alternativă de soluționare.

(6) Procedura de mediere, în cazul soluționării litigiilor ce țin de protecția drepturilor consumatorilor, este reglementată de lege."

Legea asociațiilor de economii și împrumut 139/21.06.2007, art. 22, prevede urmărirea bunurilor membrului asociației în temeiul hotărârii arbitrajului, dar nu specifică condiții privind încheierea convenției arbitrale cu acești consumatori.

Politicile UE și experiența internațională în reglementarea arbitrajului cu participarea consumatorilor indică asupra necesității revizuirii legislației naționale relevante, inclusiv:

- Legea 23/22.02.2008 și/sau Legea 24/22.02.2008;
- Art. art.712-720 Cod civil RM privind clauzele contractuale standard;
- Legea 256/09.12.2011 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii;
- Legea 105/ 13.03.2003 privind protecția consumatorilor;
- Legea asociațiilor de economii și împrumut 139/21.06.2007.

Modul în care clauzele arbitrale în contractele încheiate cu consumatorii afectează procedurile de contestare și executare a sentințelor arbitrale este analizat în *Capitolul 2.4.6.*

2.4.3.2. Convenția arbitrală în litigiile individuale de muncă

În secțiunea precedentă se face referință la inițiativele Guvernului SUA de a limita arbitrabilitatea litigiilor de muncă - arbitrarea acestor litigii nu va fi posibilă în baza convențiilor arbitrale încheiate înainte de apariția diferendului. În Spania,¹⁵⁴ Italia,¹⁵⁵ Suedia,¹⁵⁶ Belgia,¹⁵⁷ etc., litigiile de muncă nu cad sub incidența legislației arbitrale sau convenția arbitrală în aceste litigii poate fi încheiată doar după apariția litigiului. În Polonia¹⁵⁸ și Lituania¹⁵⁹ clauza arbitrală în litigiile de muncă este recunoscută drept legală doar dacă a fost încheiată în scris după apariția litigiului. Legislația Franței recunoaște doar dreptul angajatului de a alege între jurisdicția instanțelor de judecată sau jurisdicția arbitrală și de a iniția procesul arbitral, acest drept nefiind acordat și angajatorului.¹⁶⁰

---

¹⁵⁴ IBA Arbitration Guide: Law And Practice Of Arbitration In More Than 30 Jurisdictions Worldwide <http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=A646CF32-0AD8-4666-876B-C3D045028E64>

¹⁵⁵ IBA Arbitration Guide: Law And Practice Of Arbitration In More Than 30 Jurisdictions Worldwide <http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=A646CF32-0AD8-4666-876B-C3D045028E64>
Pursuant to Article 806 CPC all disputes may be arbitrated except for: (i) those concerning rights that cannot be freely disposed of (*diritti indisponibili*, for instance marriage, citizenship, parenthood and nationality); and (ii) those that cannot be arbitrated under specific laws (in particular, employment disputes). Non-arbitrability is therefore the exception to the rule that all disputes may be arbitrated.

¹⁵⁶ IBA Arbitration Guide: Law And Practice Of Arbitration In More Than 30 Jurisdictions Worldwide <http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=A646CF32-0AD8-4666-876B-C3D045028E64>
As an exception, disputes between a business and a consumer can be settled by arbitration only if the arbitration agreement was entered into after the dispute arose. In addition, specific legislation may limit the arbitrability of disputes for example in relation to employee rights, tenant rights and carriage of goods and passengers

¹⁵⁷ CEPANI, the Belgian Center for Arbitration and Mediation <http://www.cepina.be/EN/Default.aspx?Pid=859>:
PROVISIONS OF THE BELGIAN JUDICIAL CODE
Article 1678 – 1° The arbitration clause shall not be valid if it grants a preferred situation to a party with respect to the appointment of the arbitrator(s).
2° Without prejudice to the exceptions provided by law, an arbitration agreement concluded prior to any dispute that comes under the jurisdiction of the Labour Court pursuant to Articles 578 through 583, shall be automatically null and void.

¹⁵⁸ *Polonia*:
http://arbitration-poland.com/legal-acts/130,polish_civil_procedure_code_-_act_of_17_november_1010_.html [Unofficial translation into English of an excerpt from Polish Act of 17 November 1964 - Code of Civil Procedure (Dz. U. of 1964, no. 43, item 296) - new provisions concerning arbitration that came into force on 17 October 2005. Translation - © Łucja Nowak; consultations - Lovells and ICC Poland]
Art. 1164
An arbitration agreement concerning employment disputes can be made only after the dispute arises and must be in writing. Art. 1162 §2 does not apply.

¹⁵⁹ Šulija Partners Law Firm Vilnius:
<http://www.sulijapartners.com/2012-06-30-law-on-commercial-arbitration2012.06.30>
Furthermore, parties may agree to submit the dispute to arbitration even if the dispute arises from employment or consumption agreements, though only if the arbitration agreement was concluded after such dispute arose (Paragraph 2 of Article 12).

¹⁶⁰ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:
<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>
Arbitration in France
11.2 Employment law
11.2.1 Employment disputes give rise to a complex regime of arbitrability, depending on which party initiates the arbitration.

În cazul Republicii Moldova, nici Legea 23/22.02.2008 și nici Legea 24/22.02.2008 nu exclud arbitrarea litigiilor de muncă și nu prevăd excepții privind încheierea convenției arbitrale cu participarea angajaților, iar art.351 din Codul muncii nu enumeră arbitrajul printre organele de jurisdicție a muncii.¹⁶¹ Acest aspect urmează a fi clarificat cu mai multă certitudine prin redactarea corespunzătoare a legislației speciale cu privire la arbitraj.

2.4.3.3. Convenția arbitrală în litigiile cu participarea subiecților de drept public

Nici legislația arbitrală specială - Legea 23/22.02.2008 și Legea 24/22.02.2008, nici alte acte legislative cu caracter general privind exercitarea actului de administrare publică, nu specifică posibilitatea și/sau condițiile de încheiere a convenției arbitrale cu participarea subiecților de drept public. Din Legea 81/18.03.2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, art. 14 (3), deducem că litigiile dintre un investitor și autoritățile publice cu privire la investiții ar fi arbitrabile, dar legea nu specifică competențe/proceduri privind antrenarea statului în arbitrajul intern și/sau internațional. Legislația altor state susține necesitatea unor reglementări de clarificare la acest capitol.

În Franța Codul civil restricționează dreptul entităților publice de a încheia clauze compromisorii.¹⁶² Practica judiciară susține posibilitatea soluționării în arbitrajul internațional a litigiilor cu participarea subiecților de drept public, iar pentru unele categorii de litigii interne au fost adoptate reglementări exprese privind participarea entităților publice în arbitraj¹⁶³. Codul Judiciar al Belgiei de asemenea conține reglementări specifice privind arbitrajul cu participarea subiecților de drept public pentru soluționarea litigiilor iscate din executarea unor contracte.¹⁶⁴ Reglementări la acest capitol găsim și în

---

11.2.2 In French law, arbitration agreements provided for in international employment contracts cannot be the basis of a claim by the employer. Only the employee can initiate the arbitration. If the employee decides to start a claim before the employment courts, instead of exercising his right for arbitration, he / she is free to do so and a claim by the employer that the arbitration agreement should be enforced would fail.

¹⁶¹ Codul Muncii RM, Articolul 351. Organele de jurisdicție a muncii

Organe de jurisdicție a muncii sînt:

- a) comisiile de conciliere (organe extrajudiciare);
- b) instanțele de judecată.

¹⁶² *Cod civil, Titre XVI : Du compromis:*

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=30ACBDFDA5829C6BEF7680181851FDE0.tpdjo13v_3?idSectionTA=LEGISCTA000023276654&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20120516

Article 2060 *En savoir plus sur cet article...*

On ne peut compromettre sur les questions d'état et de capacité des personnes, sur celles relatives au divorce et à la séparation de corps ou sur les contestations intéressant les collectivités publiques et les établissements publics et plus généralement dans toutes les matières qui intéressent l'ordre public.

Toutefois, des catégories d'établissements publics à caractère industriel et commercial peuvent être autorisées par décret à compromettre.

¹⁶³ Jean-Christophe Honlet, Gauthier Vannieuwenhuysse, *International arbitration and French public entities:*

the INSERM decision of the Tribunal des Conflits, ARBITRATION NEWSLETTER MARCH 2011

<http://www.salans.com/~media/Assets/Salans/Publications/International%20arbitration%20and%20French%20public%20entities%20the%20INSERM%20decision%20of%20the%20Tribunal%20des%20Conflits%202.ashx>

Paulsson, Jan, *May a State Invoke its Internal Law to Repudiate Consent to International Commercial Arbitration?*, Arb.Int'l 1986, et seq.:

<http://www.trans-lex.org/127900>

¹⁶⁴ CEPANI, the Belgian Center for Arbitration and Mediation <http://www.cepina.be/EN/Default.aspx?Pid=859>:

noua legislație arbitrală a Portugaliei,¹⁶⁵ Spaniei¹⁶⁶ etc. O decizie recentă adoptată de Curtea Supremă Arbitrală a Federației Ruse a statuat asupra restricțiilor legale pentru arbitrarea litigiilor rezultate din raporturi de drept public.¹⁶⁷

În arbitrajul internațional este aplicabil principiul potrivit căruia statul nu poate invoca propria legislație pentru a se eschiva de la respectarea unei convenții arbitrale.¹⁶⁸ Acest principiu enunțat în Art.II din *Convenția europeană de arbitraj comercial internațional de la Geneva din 21 aprilie 1961*¹⁶⁹ este transpus în legislația României¹⁷⁰, în modificările la

---

PROVISIONS OF THE BELGIAN JUDICIAL CODE

Article 1676 – 1° Any dispute already existing or that may arise from a given legal situation, and which can be the object of a settlement, may by agreement be submitted to arbitration.

2° Anyone who has the legal capacity or the right to settle can agree to arbitration.

Without prejudice to specific laws, public legal entities can however only conclude an arbitration agreement if the object thereof is to resolve disputes relating to the conclusion or the performance of an agreement. The conditions that apply to the conclusion of the contract, the performance of which constitutes the object of the arbitration, also apply to the conclusion of the arbitration agreement. Moreover, public legal entities may conclude arbitration agreements on all matters defined by law or by royal decree decided by the Council of Ministers. The decree may also set forth the conditions and rules to which the completion of such an agreement is subject.

3° The above mentioned stipulations shall apply without prejudice to the exceptions provided by law.

¹⁶⁵ Studio legale Tedioli, *Law 63/2011 Voluntary Arbitration*: http://www.tedioli.com/Portuguese_Voluntary_Arbitration.pdf

CHAPTER I THE ARBITRATION AGREEMENT

Article 1 (Arbitration agreement)

5. The State and other public law legal entities may enter into arbitration agreements insofar as they are authorized to do so by law, or in case the subject matters of such agreements relate to private law disputes.

¹⁶⁶ Jose Marha Alonso, Madrid, Mihai Mareș, Garrigues, București *Convenția arbitrală on dreptul spaniol și on dreptul român*: http://www.klgates.com/files/Publication/c4100848-a546-414c-95ea-3764aebc603e/Presentation/PublicationAttachment/664b7e5f-e6a1-472f-95fd-40abf86adce7/Konrad_Birch_Romanian_Arbitration_Journal.pdf

¹⁶⁷ Sergey Usoskin, *Disputes Arising Out of Investment Agreements with Russian Authorities Not Arbitrable?* <http://cisarbitration.com/2012/07/19/disputes-arising-out-of-investment-agreements-with-russian-authorities-not-arbitrable/>

ПОСТАНОВЛЕНИЕ Президиума Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации № 17043/11, 3 апреля 2012:

http://kad.arbitr.ru/PdfDocument/f735a754-b16d-4c5c-a4a9-0a8640c447b6/A41-29131-010_20120403_Reshenija%20i%20postanovlenija.pdf

19.12.2007 муниципальное образование и общество (инвестор) заключили инвестиционный контракт...

Решением Александровского третейского суда от 20.07.2010 по делу № 2-22 с муниципального образования в пользу общества взыскано 9 332 388 рублей 33 копейки убытков в виде реального ущерба, возникшего в связи с нарушением муниципальным образованием обязательств по инвестиционному контракту, 142 789 269 рублей упущенной выгоды, а также расторгнут названный контракт...

Участие муниципального образования в договорных правоотношениях само по себе не меняет их гражданско-правовую природу на публично-правовую. Вместе с тем из содержания инвестиционного контракта (статья 5) следует, что у муниципального образования гражданско-правовые обязательства отсутствуют. Определенные названным контрактом обязанности ... являются публично-правовыми и непосредственно связаны с выполнением органами муниципального образования властно-распорядительных функций. Споры, связанные с неисполнением (ненадлежащим исполнением) муниципальным образованием названных и им подобных обязательств, вытекают из публично-правовых отношений, поэтому на основании статьи 1 Закона о третейских судах не подлежат рассмотрению третейским судом. Таким образом, Александровский третейский суд рассмотрел дело № 2-22 по спору, не относящемуся к компетенции третейского суда, и у арбитражного суда первой инстанции имелись основания для отказа в выдаче исполнительного листа на принудительное исполнение решения

...Кроме того, арбитражные суды не учли имеющиеся в деле доказательства, подтверждающие наличие оснований к отказу в выдаче исполнительного листа на принудительное исполнение решения третейского суда и по другим мотивам. Судами не дана надлежащая правовая квалификация доказательствам, свидетельствующим о том, что председательствующий третейский судья Фильчаков А.Н. имел личную заинтересованность в вынесении Александровским третейским судом решения по делу № 2-22 в пользу общества, поскольку в период существования спорных правоотношений, в 2007 – 2010 годах, представлял как адвокат интересы общества в ряде дел, и, следовательно, не мог быть беспристрастен при рассмотрении упомянутого дела...

¹⁶⁸ Paulsson, Jan, *May a State Invoke its Internal Law to Repudiate Consent to International Commercial Arbitration?*, *Arb.Int'l* 1986, et seq.: <http://www.trans-lex.org/127900>

¹⁶⁹ *Anexa nr.3, Convenția europeană de arbitraj comercial internațional, întocmită la Geneva la 21 aprilie 1961*:

Articolul II Capacitatea persoanelor juridice de drept public de a se supune arbitrajului

1. În cazurile prevăzute de art. 1, paragraful 1 al prezentei Convenții, persoanele juridice calificate, prin legea care le este aplicată, drept persoane juridice de drept public, au facultatea de a încheia în mod valabil convenții de arbitraj.

2. În momentul semnării sau ratificării prezentei Convenții ori aderării la ea, orice stat va putea declara că limitează această facultate, în condițiile precizate în declarația sa.

legislația arbitrală a Olandei recent lansate pentru discuții de către Ministerul Justiției al Olandei.¹⁷¹

Exemplu de atitudine consecventă față de arbitrarea unor dispute de importanță majoră pentru stat și societate este oferit de Slovenia. Parlamentul Sloveniei a ratificat textul unui acord privind inițierea arbitrajului internațional asupra unui litigiu de frontieră mai vechi dintre Slovenia și Croația, dar coaliția de stânga aflată la putere și opoziția de centru-dreapta au decis că este necesar un referendum pentru consolidarea acordului. Referendumul a decis în favoarea unui Tribunal arbitral internațional care a și fost desemnat.¹⁷²

Utilitatea unor reglementări clare la acest capitol în legislația Republicii Moldova este indiscutabilă, având în vedere creșterea frecvenței arbitrajelor rezultate din contractele încheiate cu participarea statului/entităților statale.

2.4.3.4. Convenția arbitrală în litigiile corporative

Posibilitatea de arbitrare a litigiilor corporative decurge din prevederile art.1 din Legea 24/22.02.2008:

Articolul 1. Domeniul de aplicare

...(4) Prin acord al părților, se remit spre soluționare în arbitraj comercial internațional:

---

¹⁷⁰ România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 septembrie 2012:

<http://www.codproceduracivila.ro/legislatie/document/lege-134-din-2012-codul-de-procedura-civila-1183-0.html>

[Cartea IV - Despre arbitraj, Titlul I - Dispoziții generale](#)

[Art. 542 - Obiectul arbitrajului](#)

(2) Statul și autoritățile publice au facultatea de a încheia convenții arbitrale numai dacă sunt autorizate prin lege sau prin convenții internaționale la care România este parte.

(3) Persoanele juridice de drept public care au în obiectul lor de activitate și activități economice au facultatea de a încheia convenții arbitrale, în afară de cazul în care legea ori actul lor de înființare sau de organizare prevede altfel.

[Titlul IV - Arbitrajul internațional și efectele hotărârilor arbitrale străine. Capitolul I - Procesul arbitral internațional](#)

[Art. 1111 - Arbitrabilitatea litigiului](#)

(2) Dacă una dintre părțile convenției arbitrale este un stat, o întreprindere de stat sau o organizație controlată de stat, această parte nu poate invoca propriul său drept pentru a contesta arbitrabilitatea unui litigiu sau capacitatea sa de a fi parte în procesul arbitral.

¹⁷¹ Consultation proposal on the amendment of The Netherlands Arbitration Act:

http://www.linklaters.com/pdfs/mkt/amsterdam/120313_Netherlands_Arbitration_Act_comparison.pdf

Art. 1021b

If a state, other legal entity covered by public law or a state-owned company, is a party to an arbitration agreement, it may not rely upon its legislations or regulations for purpose of contesting its capacity or power to enter into the arbitration agreement or the susceptibility to submit the dispute to arbitration.

¹⁷² REALITATEA.NET: http://www.realitatea.net/croatia-drum-deschis-catre-aderarea-la-ue_717247.html#ixzz1xpSQsJ9M

51,48% dintre sloveni au votat duminică în favoarea unui proceduri de arbitraj internațional pentru rezolvarea diferendului frontalier cu Croația, în timp ce 48,52% s-au opus, potrivit rezultatelor date publicității după numărarea de 99% dintre sufragii. Pretențiile divergente ale celor două țări vizează micul golf Piran din Marea Adriatică și datează încă de la scesiunea celor două țări de Iugoslavia în 1991.

Press Release, Slovenian referendum result on arbitration over border dispute a boost for enlargement, 07/06/2010:

<http://www.alde.eu/press/press-and-release-news/press-release/article/slovenian-referendum-result-on-arbitration-over-border-dispute-a-boost-for-enlargement-33761/News>, 18 January 2012, [Croatia, Slovenia Agree on Border Arbitration Panel](#)<http://www.balkaninsight.com/en/article/croatia-slovenia-agree-on-border-arbitration-panel>

...b) litigiile apărute între întreprinderi cu investiții străine și asociații, organizații internaționale fondate pe teritoriul Republicii Moldova, litigiile dintre participanții lor, precum și litigiile dintre aceștia și alte subiecte de drept ale Republicii Moldova.

Însă, Legea 23/22.02.2008 și/sau Legea 24/22.02.2008, după cum și legislația comercială – Legea 135/14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată, Legea 1134/02.04.1997 privind societățile pe acțiuni, nu conțin reglementări privind specificul clauzelor arbitrale înserate în actele/contractele de asociere. Astfel de reglementări există în legislația arbitrală a Poloniei¹⁷³ și a altor state.

La acest capitol este relevantă jurisprudența Italiei privind clauzele arbitrale incluse în actele de constituire a companiilor pentru soluționarea litigiilor corporative (litigii interne dintre administrator, asociați și companie) reglementată prin Decretul Legislativ No.5/2003.¹⁷⁴ Într-o Decizie din 2011 Curtea Supremă a Italiei a susținut prevederile actului vizat privind valabilitatea acestor clauze arbitrale doar în cazul în care clauza prevede expres desemnarea arbitrilor nu de către părți, ci de către o autoritate externă independentă. Instanța Supremă a constatat că notarul se face responsabil pentru introducerea în statut a clauzei care a violat aceste prevederi legale. Un alt aspect soluționat în jurisprudența Curții Supreme a Italiei ține de lipsa efectelor clauzei arbitrale din actele de constituire a unei companii asupra terților, cum ar fi judecarea unui litigiu privind bilanțul contabil al companiei.¹⁷⁵

Arbitrarea litigiilor corporative și-a găsit afirmare prin modificările din mai 2011 la Legea Spaniolă cu privire la arbitraj 60/2003, fiind specificat că introducerea clauzei arbitrale în actele de constituire ale companiei necesită votul calificat de 2/3 al acțiunilor/cotelor deținute de asociați. Aceste litigii pot fi arbitrate doar în cadrul unor instituții permanente de arbitraj, arbitrajul ad-hoc fiind interzis.¹⁷⁶ Curtea Supremă a Austriei a confirmat arbitrabilitatea litigiilor societare, menționând condițiile legalității arbitrajului în această materie (semnarea convenției/clauzei arbitrale de către toți asociații, participarea companiei și a asociaților la procesul arbitral etc.).¹⁷⁷

---

¹⁷³ *Polonia*: [Unofficial translation into English of an excerpt from Polish Act of 17 November 1964 - Code of Civil Procedure (Dz. U. of 1964, no. 43, item 296) - new provisions concerning arbitration that came into force on 17 October 2005. Translation - © Łucja Nowak; consultations - Lovells and ICC Poland]: http://arbitration-poland.com/legal-acts/130,polish_civil_procedure_code_-_act_of_17_november_1010_.html
Art. 1163

§1 An arbitration agreement contained in the articles of association (statutes) of the commercial company referring to the disputes of a corporate relation binds the company and its shareholders.

§2 Paragraph §1 applies accordingly to arbitration agreements contained in the statute of a cooperative or an association.

¹⁷⁴ Daniele Cutolo and Mark Alexander Shalaby, *Recent court decisions on the Italian arbitration*, TechTour consulting, *ARBITRATION WATCH*, April-June 2012 Issue no. 14: <http://www.arbitrationwatch.com/>

Valerio Sangiovanni, *SOME CRITICAL OBSERVATIONS ON THE ITALIAN REGULATION OF COMPANY ARBITRATION*: http://unitn.academia.edu/ValerioSangiovanni/Papers/172735/Some_critical_observations_on_the_Italian_regulation_of_company_arbitration

¹⁷⁵ *Id.*

¹⁷⁶ Fernando Scornik Gerstein, Solicitors & Abogados London, *Arbitration in Spain*: <http://scornik.com/download/pdf/FSG-Arbitration-in-Spain-July-11.pdf>

¹⁷⁷ *Graf & Pitkowicz Rechtsanwälte GmbH, Supreme Court sets requirements for arbitrability of corporate disputes*, December 08 2011:

Importanță prevederilor legale la acest capitol este confirmată de practica recentă CEDO. În cauza *Suda vs. Republica Cehă*,¹⁷⁸ CEDO a constatat încălcarea Art. 6 (1) prin faptul că terțului care nu a semnat personal convenția arbitrală i-a fost îngădit accesul la justiție. Reclamantul era acționar minoritar la societatea pe acțiuni C. Prin decizia adunării generale (reclamantul a votat împotriva) s-a decis dizolvarea societății C. fără lichidare și repunerea bunurilor sale în posesia acționarului său principal, societatea E. Contractul privind repunerea în posesie a bunurilor încheiat între societatea pe acțiuni C. și acționarul majoritar societatea E. a stabilit valoarea în numerar a acțiunilor deținute de acționarii minoritari, printre care și ale reclamantului. Contractul vizat prevedea dreptul de reexaminare a cuantumului sumei respective în termen de două luni de la data la care înscrierea în registrul comerțului a transferului bunurilor devine opozabilă terților. Conform unei clauze de arbitraj incluse în contract, această reexaminare nu era de competența instanțelor de judecată, ci trebuia efectuată de către arbitri înscriși pe lista unei societăți cu răspundere limitată.

CEDO a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție reieșind din următoarele:

*...48. Curtea reamintește că dreptul de acces la instanță – garanție ce decurge din art. 6 § 1 din convenție – nu implică, în materie civilă, obligația de a sesiza o instanță de tip clasic, integrată în structurile judiciare ordinare ale țării respective; astfel, un organ însărcinat cu soluționarea unui număr restrâns de litigii determinate poate fi analizat în instanță cu condiția să ofere garanțiile dorite (Lithgow și alții împotriva Regatului Unit, 8 iulie 1986, pct. 201, seria A nr. 102). Art. 6 nu se opune, așadar, înființării de instanțe arbitrale pentru soluționarea anumitor litigii de natură patrimonială între persoane particulare. Nimic nu îi împiedică pe justițiabili să renunțe la dreptul lor la instanță în favoarea unui arbitraj, cu condiția ca această renunțare să fie liberă, licită și fără echivoc... **Dreptul de acces la instanță este mult prea important într-o societate democratică pentru ca o persoană să piardă beneficiul prin simplul fapt că a acceptat un aranjament extrajudiciar. Într-un domeniu care aparține ordinii publice a statelor membre, o măsură sau o soluție denunțată ca fiind contrară art. 6 impune un control deosebit de atent. Printre aceste condiții ce trebuie îndeplinite se află în orice caz și absența constrângerii; astfel dorește un instrument internațional ce se bazează pe ideile de stat de drept și libertate (Deweer împotriva Belgiei, 27 februarie 1980, pct. 49, seria A nr. 35).***

49. Prin urmare, se cuvine să se facă diferența între arbitrajul voluntar și arbitrajul forțat. În principiu, nu se pune deloc problema în cadrul art. 6 când se face referire la un arbitraj voluntar liber consimțit. În schimb, dacă se referă la un

---

<http://www.internationallawoffice.com/newsletters/Detail.aspx?g=e6ba96f8-3f1f-446d-a0fe-956c95448418>

¹⁷⁸ Cauza *Suda împotriva Republicii Ceha*, Hotărâre din 28 octombrie 10, Definitivă 28/01/2011, Tradus și revizuit de Institutul European din România (IER) IER (www.ier.ro): http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/20_03_2012__48002_ro.doc

arbitraj forțat, în sensul că arbitrajul este impus de lege, părțile nu au nicio posibilitate de a a-și sustrage litigiul de la decizia unei instanțe arbitrale. Acesta trebuie să ofere garanțiile prevăzute la art. 6 § 1 din convenție..

...51. În speță, Curtea nu este chemată să se confrunte, în temeiul cerințelor art. 6 § 1, cu sistemul general de arbitraj din dreptul ceh, ci cu o **situație determinată care obliga reclamantul să recurgă la arbitraj în temeiul unei clauze pe care nu o contractase.**

52. Curtea observă în primul rând că, sesizând apoi instanțele ordinare, reclamantul le-a permis să se pronunțe asupra validității clauzei de arbitraj...Singura posibilitate ce rămânea deschisă reclamantului era așadar să se adreseze arbitrilor desemnați de clauza respectivă și să aștepte ca aceștia să se pronunțe cu privire la competența lor de a soluționa cauza. Curtea notează totuși că, dacă reclamantul ar fi procedat astfel, s-ar fi expus riscului ca arbitrii, înscriși pe lista unei societăți private și ghidați de regulamentul acestei societăți pe care persoana în cauză nu a ales-o, decid nu numai cu privire la competența lor, ci și, în caz de acceptare a competenței, cu privire la fondul cauzei. Astfel, **arbitrii impuși reclamantului ar fi decis în mod indirect amploarea competenței instanțelor ordinare deoarece, dacă ar fi pronunțat o hotărâre arbitrală cu privire la fondul cauzei, ..**

53. Curtea reține apoi că este evident, **fără ca reclamantul să fi sesizat arbitrii, că procedura de arbitraj nu ar îndeplini în speță două din cerințele fundamentale ale art. 6 § 1, și anume „instituirea prin lege” și publicitatea dezbatelor.** Într-adevăr, clauza de arbitraj în litigiu oferea puterea ...arbitrilor înscriși în lista unei societăți cu răspundere limitată; prin urmare, nu era vorba de o instanță arbitrală „instituită prin lege” (a se vedea, a contrario, Lithgow și alții, hotărâre citată anterior, pct. 200-201). Părțile nu mai contestă faptul că procedura de arbitraj nu a fi fost publică, în vreme ce reclamantul nu a renunțat deloc la acest drept. În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră necesar să examineze problema de a ști dacă cauza reclamantului intră în categoria cauzelor foarte tehnice care poate fi preferabil să fie tratate în cadrul unei proceduri scrise.

..55. ...Curtea consideră că se cuvine să se ofere acționarilor minoritari mijloace de apărare adecvate. Or, obligarea reclamantului în speță să-și prezinte contestația de natură patrimonială în fața arbitrilor fără să îndeplinească garanțiile fundamentale prevăzute de art. 6 § 1, la care acesta nu a renunțat, duce în opinia Curții la încălcarea dreptului său de acces la instanță..”

Recent, în Decizia sa din 27 septembrie 2012 în cauza *Chadzitaskos și Franta v. Republica Cehă*,¹⁷⁹ CEDO a reiterat concluziile sale din cauza *Suda*, încasând prejudicii morale de zeci de mii de EURO în favoarea unor acționari minoritari pentru violarea Art. 6 din Convenție drept urmare a îngădirii accesului la justiție prin deciziile curților naționale, inclusiv a

¹⁷⁹ CHADZITASKOS AND FRANTA V. THE CZECH REPUBLIC JUDGMENT: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113522#{\"itemid\":\[\"001-113522\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113522#{\)

Curții Constituționale, care au impus reclamanții de a se conforma unei clauze arbitrale votate unilateral doar de către acționarii majoritari.

2.4.3.5. Convenția arbitrală testamentară

Legea 23/22.02.2008, art.7, recunoaște valabilitatea arbitrajului prevăzut "într-o dispoziție pentru cauză de moarte sau în alt act unilateral care nu se bazează pe nici un acord" prevederi care nu au suport/dezvoltare în dispozițiile Codului civil în materie succesorală. Prevederi similare celor din Legea 23/22.02.2008, art.7, există în legislația arbitrală a Austriei.¹⁸⁰ Legea Finlandei specifică că aceste clauze sunt valabile dacă obligă partea împotriva căreia este depusă acțiunea.¹⁸¹ Art.10 din Legea Spaniolă cu privire la arbitraj (redacția 2003) prevede că dispozițiile testamentare cu privire la arbitraj obligă beneficiarii și legatarii cu privire la distribuirea sau administrarea patrimoniului.¹⁸²

Valabilitatea dispozițiilor testamentare cu privire la arbitraj constituie mai degrabă o excepție decât o practică acceptată. Astfel de clauze nu se regăsesc în legislația arbitrală a altor state, precum Rusia, Polonia, Olanda, Portugalia etc., nu sunt valabile sau sunt condiționate în Argentina, Brazilia, India, Cehia¹⁸³. În SUA arbitrajul testamentar a fost "moștenit" de la președintele George Washington, care a inclus o clauză arbitrală extinsă în testamentul său și este considerat drept părinte al acestui tip specific de arbitraj. Fostul președinte al Curții Supreme de Justiție a SUA Marshall, încă în 1928 a recunoscut valabilitatea unor astfel de clauze etichetate drept "quasi arbitrale".¹⁸⁴ Cu toate acestea, arbitrajul bazat pe dispoziții testamentare rămâne a fi un subiect controversat în doctrina și jurisprudența americană.¹⁸⁵ În prezent în SUA doar statele Florida și Washington au

---

¹⁸⁰ AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version): <http://arbitration-austria.at/dokumente/AustrianArbitrationAct2006text.pdf>

Definition

Section 581

(1) An arbitration agreement is an agreement by the parties to submit to arbitration all or certain disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not. The arbitration agreement may be concluded in the form of a separate agreement or as a clause within a contract.

(2) The provisions of this Chapter shall apply accordingly to arbitral tribunals that are, in a legally valid manner, mandated by testamentary disposition or other legal transactions that are not based on agreements by the parties or through articles of association or incorporation.

¹⁸¹ Finland, Arbitration Act (967/1992; amendments up to 460/1999 included): <http://www.finlex.fi/pdf/saadkaan/E9920967.PDF>

Section 4

Arbitration clauses in wills, deeds of gift, bills of lading or similar documents, in the bylaws of an association, of a foundation, of a limited-liability company or of another company or corporate entity and by which the parties or the person against whom a claim is made are bound, shall have the same effect as arbitration agreements.

¹⁸² Christopher P. KOCH, *A tale of two cities! – arbitrating trust disputes and the ICC's arbitration clause for trust disputes*, *Yearbook on International Arbitration Volume II*: <http://www.landoltandkoch.com/wp-content/uploads/2012/04/Offprint-A-Tale-of-Two-Cities-arbitrating-trust-disputes-and-ICC-trust-arbitration-clause.pdf>

¹⁸³ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson: <http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

¹⁸⁴ Gerardo J. Bosques-Hernández, *Arbitration Clauses in Trusts The U.S. developments and a Comparative Perspective* http://www.indret.com/pdf/559_en.pdf

¹⁸⁵ Horton, David, *The Federal Arbitration Act and Testamentary Instruments* (September 1, 2011). North Carolina Law Review, Vol. 90, April 2012; Loyola-LA Legal Studies Paper No. 2011-29. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1918503>

adoptat legi speciale care expres guvernează valabilitatea clauzelor arbitrale testamentare și/sau reglementează proceduri speciale de soluționare pe cale alternativă a disputelor în materie succesorală.¹⁸⁶

Aplicarea în practică în Republica Moldova a arbitrajului testamentar este problematică la această etapă când se atestă insuficiență acută de cultură juridică și multiple litigii legate de realizarea dreptului la succesiune. O soluție optimală ar fi ca moștenitorii să poate recurge la arbitraj prin exprimarea liberului lor consimțământ, semnând convenția arbitrală după deschiderea succesiunii.

2.4.4. Arbitrii și instituția arbitrală

2.4.4.1. Arbitrii

Prevederile Legii 23/22.02.2008 și ale Legii 24/22.02.2008 cu privire la persoana arbitrului sunt asemănătoare, în principiu, cu cele prezente în legislația altor state, dar ar putea fi supuse unor ajustări ne semnificative cum ar fi limita minimă de vârstă și buna reputație¹⁸⁷, studiile în drept¹⁸⁸ etc. În contextul măsurilor de protecție a consumatorilor ar putea fi

---

¹⁸⁶ Christopher P. KOCH, *A tale of two cities! – arbitrating trust disputes and the ICC’s arbitration clause for trust disputes*, *Yearbook on International Arbitration Volume II*: <http://www.landoltandkoch.com/wp-content/uploads/2012/04/Offprint-A-Tale-of-Two-Cities-arbitrating-trust-disputes-and-ICC-trust-arbitration-clause.pdf>
<http://www.landoltandkoch.com/wp-content/uploads/2012/04/Offprint-A-Tale-of-Two-Cities-arbitrating-trust-disputes-and-ICC-trust-arbitration-clause.pdf>

¹⁸⁷ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson: Arbitration in Italy: <http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Hungary:

4.1.1 The following persons may not be arbitrators:

- persons under 24 years of age;
- persons who have been barred from public affairs by a final and binding court judgment;
- persons who have been placed under state curatorship by a court; or
- persons who have been sentenced to imprisonment, without the right of further appeal, until the conviction has been erased from their criminal record.

4.1.2 Court judges are also prohibited from accepting an appointment as an arbitrator during the tenure of their office. A similar requirement applies to high state officials, thus presidents of the Hungarian Republic,²² justices of the Constitutional Court,²³ senior public officers,²⁴ ombudsmen, ²⁵ presidents, vice-presidents, senior accountants and accountants of the State Audit Office,²⁶ prosecutors,²⁷ presidents and vice-presidents of the Hungarian National Bank²⁸ and the speaker and vicespeaker of the Parliament²⁹ may not become arbitrators for the duration of their time in office.

¹⁸⁸ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson: Arbitration in Italy: <http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Spain:

5.1 The constitution of the arbitral tribunal

5.1.1 The parties are free to determine the number of arbitrators, provided that there is an uneven number. In the absence of any agreement between the parties, a sole arbitrator shall be appointed. The Spanish Arbitration Act provides that, unless agreed otherwise, a person appointed as sole arbitrator must be a jurist, except if the matter is to be decided *ex aequo et bono*. If a three-member tribunal is constituted, at least one of the three must be a jurist. The term jurist is used (as opposed to lawyer) to include academics and other legal professionals who are not practicing lawyers.

Tam Shu Ching and Gregory Crovo, *The New Law on Commercial Arbitration in Vietnam: Some Positive Changes in Theory and How It Can Work Out in Practice*. Newsletter - TerraLex Connections: <http://www.terrallex.org/publication/pb4d64adddc/the-new-law-on-commercial-arbitration-in-vietnam-some-positive-changes-in-theory-and-how-it-can-work-out-in-practice>

Under the new law, apart from arbitrators with a university degree and five years of practical experience, those with “highly specialised qualifications and considerable practical experience” may still be selected to act as an arbitrator notwithstanding any failure to satisfy the previously mentioned university requirements.

stabilite unele cerințe de calificare pentru persoanele desemnate să arbitreze litigiile cu participarea consumatorilor. La 1 aprilie 2012 a fost modificată Legea Republicii Cehe cu privire la arbitraj care prevede: arbitrul desemnat pentru soluționarea litigiilor legate de contractele cu consumatorii trebuie să aibă studii superioare în drept și să fie înregistrat în lista arbitrilor administrată de Ministerul Justiției (taxa de înregistrare este de aproximativ 200 EUR).¹⁸⁹

Se recomandă redactarea unor norme noi privind conflictul de interese care împiedică acceptarea/exercitarea mandatului de arbitru, în baza recomandărilor Uniunii Internaționale a Avocaților din 24 mai 2004 (*Anexa nr.19.*)¹⁹⁰ Recomandările descriu circumstanțele asociate cu conflictul de interese pentru acceptarea/exercitarea mandatului de arbitru, clasificate convențional în trei liste, roșie, oranj și verde, după gradul de incompatibilitate și măsura în care poate fi afectată obiectivitatea și imparțialitatea arbitrului. Dintre jurisdicțiile care au reglementat expres conflictul de interese în legislația internă este relevantă experiența Italiei,¹⁹¹ României.¹⁹²

---

¹⁸⁹ Konrad & Justich, *Czech Republic Introduces New Rules on Consumer Arbitration*: <http://www.kj-legal.com/en/dispute-resolution-news/355-czech-republic-introduces-new-rules-on-consumer-arbitration-.html>

¹⁹⁰ IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration (2004): http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/Projects.aspx#guidelines

¹⁹¹ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson: Arbitration in Italy: <http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Capacity to act as an arbitrator

4.1.7 A person who lacks legal capacity, completely or partially, cannot be appointed as arbitrator by the parties.

4.1.8 By way of example, minors, persons subject to bankruptcy proceedings or those who are disqualified from holding public office cannot be appointed as arbitrators.

Challenge of the arbitrators

4.2.2 A party may challenge the appointment of the other party's chosen arbitrator or the chair by applying to the President of the court in the district in which the arbitration has its seat in the following circumstances:

— the arbitrator does not meet the requirements agreed upon by the parties;

— the arbitrator, or the company in which the arbitrator is a director, has an interest in the proceedings or in any related proceedings;

— the arbitrator or the arbitrator's spouse has family ties up to the fourth degree of kinship, is living with or has a close friendship with one of the parties or one of their lawyers;

— the arbitrator or the arbitrator's spouse is a party to proceedings pending against, or is a creditor or debtor of, one of the parties or one of their lawyers;

— there is serious hostility arising from personal affairs between the arbitrator and one of the parties or one of their lawyers;

— the arbitrator is a tutor, agent or employer of one of the parties;

— the arbitrator has given advice, has appeared as a witness or was involved as a judge or arbitrator in the same matter previously; and

— there are serious reasons of convenience which make it advisable not to act in the proceedings, such as cases where – for any reason – an arbitrator has given an opinion on the matter before being formally involved in the case, which may be deemed to jeopardise that arbitrator's impartiality.

4.2.3 The parties cannot challenge their own party-appointed arbitrators except on grounds that arise after the appointment of the arbitrator in question. In any case, the time limit for filing an application to challenge the appointment is ten days from the appointment of the arbitrator or from the date of knowledge of the ground for challenge. The decision of the President of the court cannot be challenged by the parties.

4.2.4 The application does not suspend the arbitral proceedings, unless otherwise agreed by the arbitrators. However, if the challenge is successful, the past activity of the challenged arbitrator will have no effect.

¹⁹² *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013*:

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Incompatibilitatea arbitrilor Art. 562

(1) În afara de cazurile de incompatibilitate prevazute pentru judecatori, arbitrul poate fi recuzat și pentru următoarele motive, care pun la îndoială independența și imparțialitatea sa:

a) neindeplinirea condițiilor de calificare sau a altor condiții pivoare la arbitri, prevazute în convenția arbitrală;

b) când o persoană juridică al cărei asociat este sau în ale cărei organe de conducere se află arbitrul are un interes în cauză;

c) dacă arbitrul are raporturi de muncă ori de serviciu, după caz, sau legături comerciale directe cu una dintre părți, cu o societate controlată de una dintre părți sau aflată sub un control comun cu aceasta;

d) dacă arbitrul a prestat consultanță uneia dintre părți, a asistat sau a reprezentat una dintre părți ori a depus mărturie în una dintre fazele

Prevederile legislației arbitrale naționale privind răspunderea arbitrilor urmează a fi ajustate după modelul altor state precum Germania,¹⁹³ Olanda,¹⁹⁴ Polonia¹⁹⁵ etc., în corespundere cu *Protocolul adițional din 15.05.2003 la Convenția penală privind corupția*¹⁹⁶ și normele legislației penale - art. 334 și art. 334 Cod penal RM.

---

precedente ale litigiului.

(2) O parte nu poate recuza arbitrul numit de ea decat pentru cauze survenite sau de care a luat cunostinta dupa numire.

(3) Persoana care stie ca in privinta sa exista o cauza de recuzare este obligata sa instiinteze partile si pe ceilalti arbitri mai inainte de a fi acceptat insarcinarea de arbitru, iar daca asemenea cauze survin dupa acceptare, de indata ce le-a cunoscut.

(4) Aceasta persoana nu poate participa la judecarea litigiului decat daca partile, instiintate potrivit alin. (3), comunica in scris ca inteleg sa nu ceara recuzarea. Chiar in acest caz, ea are dreptul sa se abtina de la judecarea litigiului, fara ca abtinerea sa insemne recunoasterea cauzei de recuzare.

(5) Abtinerea produce efecte pe data formularii ei, fara nicio alta formalitate.

¹⁹³ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Germany:

4.5 Arbitrator immunity

4.5.1 In Germany, arbitrators are liable to the parties in the same way as court judges. The law does not contain any explicit provision to this effect, but it is an implied term of the arbitrators' agreement unless there is an agreed term to the contrary. In particular, arbitrators are liable for the erroneous application of the law under the same conditions that apply to court judges (i.e. if the erroneous application constitutes a deliberate criminal offence). An arbitrator may also be liable for negligence under the general rules of the law of obligations (e.g. where he or she, in violation of Section 1036 of the ZPO, fails to disclose circumstances giving rise to doubts as to his or her impartiality or independence and if this causes additional cost or delay). In practice such claims are rare.

¹⁹⁴ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in the Netherlands:

4.4 Arbitrator immunity

4.4.1 The liability of arbitrators in the Netherlands to a large extent mirrors the liability of judges, hence an arbitrator may only be held liable in exceptional cases.¹ Where the arbitrator has ignored fundamental principles of law, this may constitute a violation of public policy which is in turn a ground for annulling the award or refusing its enforcement order. In exceptional circumstances, the arbitrator may be liable in damages to the parties for rendering an award that is contrary to public policy and is incapable of being enforced. Furthermore, the arbitrator may be held liable if an award is filed late, or if there has been excessive delay in the conduct of the proceedings.

¹⁹⁵ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Poland:

5.5 Arbitrator immunity

5.5.1 An arbitrator is liable for any losses caused by his or her resignation, unless there are important reasons for such resignation. The CCP does not make any further provision for the liability of arbitrators, but established doctrine and practice characterise the relationship between the parties and arbitrators as similar to that between parties contracting for the performance of services. Therefore, should a negligent act or omission on the part of an arbitrator cause a loss to a party, that party may be entitled to damages. Even though the CCP does not provide for any specific rules on arbitrators' liability, the rules of the main Polish arbitral institutions limit the arbitrators' liability only to damage caused intentionally.

¹⁹⁶ Protocolul adițional din 15.05.2003 la Convenția penală privind corupția, ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 157-XVI din 6 iulie 2007:

În scopurile prezentului Protocol:

1. Termenul "arbitru" trebuie înțeles prin referire la dreptul național al statului parte la prezentul Protocol, dar în orice caz trebuie să includă o persoană care, având în vedere un acord de arbitraj, este chemată să ia o decizie care obligă din punct de vedere juridic cu privire la un litigiu care îi este prezentat chiar de către părțile acestui acord.

2. Termenul "acord de arbitraj" înseamnă un acord recunoscut de dreptul național și prin care părțile convin să supună un litigiu unui arbitru pentru a decide.

Articolul 2 Corupția activă a arbitrilor naționali

Fiecare Parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, fapta, săvârșită cu intenție, de a propune, de a oferi sau de a da, direct ori indirect, orice folos necuvenit unui, arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al acestei Părți, pentru el sau pentru altcineva, pentru ca acesta să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale.

Articolul 3 Corupția pasivă a arbitrilor naționali

Fiecare Parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, fapta, săvârșită cu intenție, a unui arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al acestei Părți, de a solicita sau de a primi, direct ori indirect, orice folos necuvenit pentru el sau pentru altcineva ori de a accepta oferta sau promisiunea cu scopul de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească un act în exercitarea funcțiilor sale.

Articolul 4 Corupția arbitrilor străini

2.4.4.2. Instituția de arbitraj

Importanța reglementărilor privind constituirea și funcționarea instituțiilor de arbitraj nu trebuie subestimată. Deficiențele în funcționarea instituțiilor arbitrale compromit credibilitatea arbitrajului, afectează direct drepturile părților care au contrasemnat clauza/convenția arbitrală. Practica internațională de aplicare a Legii Model UNCITRAL relevă că desemnarea de către părți a unei instituții arbitrale inexistente/care nu mai există, neclaritățile de formulare care fac dificilă identificarea instituției arbitrale, inacțiunea sau lipsa de cooperare din partea instituțiilor permanente de arbitraj motivează inițierea de către părți a proceselor judiciare pentru invalidarea convenției arbitrale sau pentru a asigura buna derulare a procesului arbitral.¹⁹⁷

Legea 24/22.02.2008 nu conține reglementări ce țin de organizarea și funcționarea instituțiilor permanente de arbitraj. Legea 23/22.02.2008, art.6(2), prevede doar că arbitrajul poate fi instituționalizat ca organ permanent pe lângă camere de comerț, burse, uniuni, asociații sau alte organizații și funcționează în baza unor regulamente. Faptul instituționalizării urmează a fi comunicat Curții Supreme de Justiție. Nu pot fi create arbitraje pe lângă autoritățile administrației publice centrale și locale.

Lista instituțiilor de arbitraj permanent publicată pe site-ul Curții Supreme de Justiție include 21 de organizații în domeniul arbitrajului (*Anexa nr. 20*).¹⁹⁸

- În listă nu este indicată Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă CCI a RM, deși această excepție nu este prevăzută de lege.¹⁹⁹ Statutul Curții a fost publicat în *Monitorul Oficial nr.19-21/69 din 03.02.2009*. Activitatea arbitrajului este transparentă, publicul are acces la toate regulamentele Curții;²⁰⁰
- În listă figurează Curtea Aeronautică de Arbitraj de la Administrația de Stat a Aviației Civile, deși în realitate există Curtea Aeronautică de Arbitraj din Moldova pe lângă Patronatul Aviației Civile din Republica Moldova. Regulamentul Curții a fost publicat în *Monitorul Oficial Nr.152-155 art.1272 din 16.02.2011*. Regulamentul

---

Fiecare Parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, faptele menționate la art.2 și 3 din prezentul Protocol, dacă acestea se referă la un arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al oricărui alt Stat.

¹⁹⁷ UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration: <http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>

¹⁹⁸ <http://www.csj.md/content.php?menu=1812&lang=5>

¹⁹⁹ *LEGE Nr. 393 din 13.05.1999 cu privire la Camera de Comerț și Industrie*
Articolul 24. Arbitrajul

În scopul soluționării litigiilor cu caracter economic, Camera este în drept să înființeze un arbitraj, care funcționează în conformitate cu prezenta lege, cu legislația cu privire la arbitraj și cu Regulamentul arbitrajului aprobat de consiliul Camerei.
<http://arbitraj.chamber.md/index.php?id=22>

²⁰⁰ Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă CCI a RM: <http://arbitraj.chamber.md/index.php?id=22>

operează cu noțiunea de *judecător, complet de judecată, dezbateri judiciare, ședință de judecată etc.*

- Regulamentul Curții de Arbitraj de pe lângă Asociația Internațională a Transportatorilor Auto din Moldova (AITA) a fost publicat la 03.02.2006 în *Monitorul Oficial în Monitorul Oficial Nr. 21-24 art.59*, dar pe pagina web AITA nu pot fi accesate toate regulamentele privind activitatea arbitrajului;²⁰¹
- Curtea de Arbitraj Economic a Republicii Moldova pe lângă Asociația Obștească «Asociația de Arbitraj din Republica Moldova» dispune de pagina web, ceea ce permite accesul publicului la toate regulamentele instituției.²⁰² Regulamentul operează cu noțiunea de *judecător, ședință de judecată etc.* Informația privind taxele arbitrale care ar fi mai mici ”decât taxele similare percepute în celelalte instituții de arbitraj care activează în Republica Moldova” (maxim 12% din suma acțiunii) pare a fi eronată.
- Arbitrajul Internațional de pe lângă Asociația Lichidatorilor și Administratorilor din Republica Moldova dispune de un site unde sunt afișate toate regulamentele instituției;²⁰³
- Lipsesc date privind numărul de telefon pentru Arbitrajul pe lângă Centrul de Cercetări Juridice și Integrări și Curtea de Arbitraj de pe lângă Asociația Obștească “Camera Arbitrilor din Moldova”.

Potrivit Legii 24/22.02.2008, art.36(2), instituția permanentă de arbitraj depozitează și păstrează dosarul în arhivele sale. Legea 23/22.02.2008, art. 29 (7) prevede că dosarul se păstrează la instituția permanentă de arbitraj. Legislația nu prevede modul de arhivare a dosarelor²⁰⁴ și transmitere a acestora la încetarea activității instituției.

În cazul arbitrajului ad-hoc, potrivit Legii 24/22.02.2008, doar la cererea comună a părților materialele dosarului cauzei arbitrale se depozitează, împreună cu originalul hotărârii arbitrale și cu dovezile de comunicare a hotărârii arbitrale, la instanța de judecată în a cărei circumscripție teritorială tribunalul arbitral își are sediul. Legea 23/22.02.2008, art.29 (7), prevede transmiterea dosarului la instanța de judecată care ar fi fost competentă să decidă în cauză dacă nu exista convenția de arbitraj. Normele citate urmează a fi modificate astfel ca depozitarea dosarului să fie obligatorie.²⁰⁵

---

²⁰¹ <http://www.aita.md/index.php/ro/biblioteca/informatii-utile?start=40>

²⁰² <http://arbitraj.md/md/index.php?newsid=4>

²⁰³ <http://insolv.md/?action=show&cat=7>

²⁰⁴ Belohlavek, Alexander J., Current Case Law of the National Courts Regarding Arbitration: A.2. Czech Republic (2010-2011) (April 2, 2012). CYArb - CZECH (& CENTRAL EUROPEAN) YEARBOOK OF ARBITRATION, pp. 291-363, A. Belohlavek & N. Rozehnalova, eds., JurisNet, Inc., 2012. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2099755>

mission/purpose of an arbitrator is to engage in law finding, similarly as a judge (of a general/state court).

Permanent arbitration courts must keep on file arbitration rulings with a legal effectiveness clause as well as all documents describing the progress of arbitral proceedings for 20 years after they come into legal force.

²⁰⁵ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:* http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

În contextul deficiențelor identificate este necesară ajustarea reglementărilor legale privind funcționarea instituțiilor permanente de arbitraj,²⁰⁶ stabilirea unor cerințe suplimentare privind transparența activității de arbitraj, numărul minim al arbitrilor, publicarea obligatorie a regulamentelor instituțiilor arbitrale în Monitorul oficial și/sau pe pagini Internet etc. Ministerul Justiției ar trebui abilitat prin lege cu unele funcții de

---

Pastrarea dosarului Art. 607

In termen de 30 de zile de la data comunicării hotărârii sau de la data lamuririi, completării ori îndreptării ei, potrivit art. 604, tribunalul arbitral va depune dosarul litigiului la tribunalul prevăzut la art. 547, atașând și dovezile de comunicare a hotărârii arbitrale.

Intervenția instanței Art. 547

(1) Pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj, partea interesată poate sesiza tribunalul în circumscripția căruia are loc arbitrajul. Tribunalul va soluționa cauza în completul prevăzut de lege pentru judecata în prima instanță.

(2) Instanța va soluționa aceste cereri de urgență și cu precădere, prin procedura ordonanței prezidențiale, hotărârea nefiind supusă niciunei căi de atac.

Belohlavek, Alexander J., Current Case Law of the National Courts Regarding Arbitration: A.2. Czech Republic (2010-2011) (April 2, 2012). CYArb - CZECH (& CENTRAL EUROPEAN) YEARBOOK OF ARBITRATION, pp. 291-363, A. Belohlavek & N. Rozehnalova, eds., JurisNet, Inc., 2012. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2099755>

In addition, arbitrators participating in "ad hoc" arbitral proceedings must within 30 days after the legal force of an arbitration ruling submit to the custody of the district court, in the jurisdiction of which the arbitration ruling is delivered, the arbitration ruling bearing a legal effectiveness clause as well as documents describing the progress of the applicable arbitral proceedings. This obligation to submit arbitration rulings to court custody does not apply only if an arbitration ruling is delivered outside the Czech Republic.

²⁰⁶ România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

TITLUL VII Arbitrajul instituționalizat

Notiune Art. 616

(1) Arbitrajul instituționalizat este acea formă de jurisdicție arbitrală care se constituie și funcționează în mod permanent pe lângă o organizație sau instituție internă ori internațională sau ca organizație neguvernamentală de interes public de sine statatoare, în condițiile legii, pe baza unui regulament propriu aplicabil în cazul tuturor litigiilor supuse ei spre soluționare potrivit unei convenții arbitrale. Activitatea arbitrajului instituționalizat nu are caracter economic și nu urmărește obținerea de profit.

(2) În reglementarea și desfășurarea activității jurisdicționale, arbitrajul instituționalizat este autonom în raport cu instituția care l-a înființat. Aceasta va stabili măsurile necesare pentru garantarea autonomiei.

Alegerea arbitrajului instituționalizat Art. 617

(1) Partile, prin convenția arbitrală, pot supune soluționarea litigiilor dintre ele unei anumite instanțe arbitrale aparținând arbitrajului instituționalizat.

(2) În caz de contrarierate între convenția arbitrală și regulamentul arbitrajului instituționalizat la care aceasta trimite, va prevala convenția arbitrală.

Arbitrii Art. 618

(1) Arbitrajul instituționalizat poate întocmi liste facultative cu persoane care pot fi arbitri sau supraarbitri. Aceste liste nu au caracter obligatoriu.

(2) În cazul în care partile nu se înțeleg asupra arbitrului unic ori când o parte nu numește arbitrul sau când cei 2 arbitri nu cad de acord asupra persoanei supraarbitrului, autoritatea de desemnare este președintele arbitrajului instituționalizat, afara numai dacă regulile de procedură ale acestuia sau partile însele nu dispun altfel.

(3) Organizațiile cu caracter asociativ sau cele constituite pentru apararea intereselor unei categorii profesionale nu pot să numească arbitri dintre membrii lor, în cazurile în care acestea sunt în litigiu cu terții.

Regulile arbitrale Art. 619

(1) Regulile de procedură ale arbitrajului instituționalizat se adoptă de către conducerea acestuia potrivit normelor sale de funcționare stabilite prin actul de înființare.

(2) Prin desemnarea unui anumit arbitraj instituționalizat ca fiind competent în soluționarea unui anumit litigiu sau tip de litigii, partile optează automat pentru aplicarea regulilor sale de procedură. Orice derogare de la aceasta prevedere este nula, afara numai dacă, ținând seama de condițiile speței și de conținutul regulilor de procedură indicate de parti ca fiind aplicabile, conducerea arbitrajului instituționalizat competent decide ca pot fi aplicate și regulile alese de parti, stabilind dacă aplicarea acestora din urma este efectivă sau prin analogie.

(3) Dacă partile nu au convenit altfel, se vor aplica regulile de procedură ale arbitrajului instituționalizat în vigoare la momentul sesizării acestuia.

(4) Dreptul la apărare al partilor în litigiu și contradictorialitatea dezbaterilor sunt garantate.

(5) În cazul arbitrajului organizat de o instituție permanentă, dosarul se păstrează la acea instituție.

Cheltuielile arbitrale Art. 620

În cazul arbitrajului organizat de o instituție permanentă, taxele pentru organizarea arbitrajului, onorariile arbitrilor, precum și celelalte cheltuieli arbitrale se stabilesc și se plătesc conform regulamentului acelei instituții.

Refuzul soluționării litigiului Art. 621

Dacă organizația sau instituția prevăzută la art. 616 refuză să organizeze arbitrajul, convenția arbitrală rămâne valabilă, iar litigiul dintre parti va fi soluționat potrivit prevederilor prezentei cărți.

supraveghere a activității instituțiilor de arbitraj, în special al celor care vor administra litigii cu participarea consumatorilor/cetățenilor.

Autoritatea Legilor 23/22.02.2008 și 24/22.02.2008 nu se extinde asupra unor instituții de arbitraj specializate, activitatea cărora este guvernată de alte legi, cum ar fi Comisia de mediere și Arbitraj instituită de AGEPI potrivit art. 4 din Legea 139/02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Astfel de mecanisme și proceduri de soluționare a litigiilor în domeniul IP există și în alte state precum Germania,²⁰⁷ Lituania,²⁰⁸ România,²⁰⁹ Rusia.²¹⁰

Statutul arbitrajului din cadrul Burselor de Valori urmează a fi revăzut pentru a face clară încadrarea instituției în regimul general/special privind arbitrajul. Art. 23 din Regulile Burselor de Valori a Moldovei aprobate prin Hotărârea CNPF nr. 62/14 din 26.12.2008 (*Monitorul Oficial nr.37-40/125 din 20.02.2009*) prevăd contestarea deciziilor de arbitraj la CNPF,²¹¹ dar aceste reglementări nu au suportul necesar în Legea nr.192/12.11.1998 "Privind Comisia Națională a Pieței Financiare", Legea 171/11.07.2012 privind piața de capital.²¹² În România hotărârile arbitrale asupra tranzacțiilor bursiere sunt contestate în instanța de judecată.²¹³

2.4.5. Suportul instanțelor în derularea procesului arbitral

Funcționarea eficientă a arbitrajului necesită desemnarea clară prin legislația arbitrală a instanței competente să susțină buna desfășurare a procesului arbitral, menționarea

---

²⁰⁷ Regulation Concerning the Mediation Body for Copyright Disputes: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=993>

²⁰⁸ Council of Copyright and Related Rights of Lithuania: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=370617&p_query=&p_tr2=2

²⁰⁹ Lege nr. 8/1996 din 14/03/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe Versiune actualizata la data de 01/01/2012
http://www.copyro.org/index.php?page=act-normativ&id_act_normativ=1

²¹⁰ <http://www.castren.fi/File/34ac009c-06d9-4836-a7fc-368ce5761186/IPRinfo2/2012.pdf>

²¹¹ Articolul 23. Arbitrajul

23.1. Diferențele dintre Membrii Burselor, dintre Agenții de Bursă, dintre Agenți și Membri, precum și dintre clienți și Membri și/sau Agenți sînt supuse, în mod prioritar, spre soluționare la Arbitrajul Burselor, care va fi organizat și va funcționa conform Regulamentului de procedură al Arbitrajului, aprobat de Consiliul Burselor.

23.2. Fiecare Membru trebuie să plătească cu promptitudine sancțiunile aplicate și/sau să se supună deciziilor pronunțate de către Arbitrajul Burselor.

23.3. Părțile implicate în acțiunea de investigație la Arbitrajul Burselor sînt în drept să contesteze deciziile acestora la CNPF. Înaintarea unei cereri de contestare a deciziei Arbitrajului nu suspendă acțiunea și executarea acestora

²¹² Articolul 64. Regulile pieței reglementate

(1) Piețele reglementate elaborează și aplică regulile pieței reglementate care stabilesc norme transparente, nediscriminatorii și nediscreționare privind:

h) condițiile examinării și arbitrării litigiilor dintre membrii și/sau participanții pieței reglementate;și

Articolul 74. Regulile MTF

(1) Regulile MTF stabilesc norme transparente, nediscriminatorii și nediscreționare privind:

h) condițiile examinării și arbitrării litigiilor dintre membrii și/sau participanții MTF;

²¹³ Regulamentul de Procedura al Camerei Arbitrale a Burselor de Valori Bucuresti S.A. :
http://www.bvb.ro/Juridic/files/Regulament_Camera_Arbitrala.pdf

expresă a formelor de suport și a procedurilor de intervenire a instanțelor de judecată întru susținerea bunei derulări a procedurii arbitrale. La acest capitol legislația națională este neclară și inconsecventă.

Legea 23/22.02.2008, art. 2, conține doar noțiunea de *instanță de judecată competentă* - instanță de judecată de drept comun în litigiile ce fac obiectul competenței judecătorilor în conformitate cu competența jurisdicțională și competența generală stabilite de legislația procedurală civilă. Din art. 10 și art. 23 (1) din Legea 23/22.02.2008 nu putem desprinde care este instanța de judecată competentă să ia decizii privind aplicarea măsurilor de asigurare. La fel art. 12 (7) și art. 13 (2) din Legea dată nu specifică instanța de judecată competentă să desemneze arbitrul sau cel de al treilea arbitru în arbitrajului ad-hoc, iar art. 14 (5) nu specifică instanța competentă să decidă final în procedura de recuzare a arbitrului.

Legea 24/22.02.2008 art. 6 (2) prevede că funcțiile prevăzute pentru instanțele de judecată în prezenta lege le exercită instanța judecătorească competentă, conform Codului de procedură civilă, care, însă, nu conține reglementări privind intervenția instanțelor de judecată în procesul arbitral, altele decât cele existente pentru contestarea și executarea hotărârilor arbitrale. Drept consecință, este dificilă aplicarea în practică a dispozițiilor Legii 24/22.02.2008 privitor la:

- desemnarea arbitrilor - art. 11 (3), finalizarea procedurilor de recuzare a arbitrilor – art. 13 (3), încetarea mandatului în calitate de arbitru - art. 14 (1);
- contestarea deciziilor tribunalului arbitral privind competența sa de a adjuca litigiul – art. 16 (3);
- încuviințarea/substituirea/ridicarea măsurilor de asigurare - art. 17;
- asistența la obținerea probelor – art. 27.

Specializarea instanțelor/judecătorilor în administrarea cauzelor specifice în materie de arbitraj este un factor important care influențează gradul de operativitate și eficiență a procedurii arbitrale. Pentru exemplu ne vom referi la experiența Franței care a preluat practica Elveției, desemnând prin lege un judecător special - “juge d'appui” (judecător de rezervă/suport)²¹⁴, care este președinte al tribunalului comercial sau președinte al Tribunalului de grand instance (tribunal regional) și care are obligația de a îndeplini, în mod accelerat, acte procesuale de suport în instrumentarea procedurii arbitrale pentru:

---

²¹⁴ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage

« Art. 1459. – Le juge d'appui compétent est le président du tribunal de grande instance.

« Toutefois, si la convention d'arbitrage le prévoit expressément, le président du tribunal de commerce est compétent pour connaître des demandes formées en application des articles 1451 à 1454. Dans ce cas, il peut faire application de l'article 1455.

« Le juge territorialement compétent est celui désigné par la convention d'arbitrage ou, à défaut, celui dans le ressort duquel le siège du tribunal arbitral a été fixé. En l'absence de toute stipulation de la convention d'arbitrage, le juge territorialement compétent est celui du lieu où demeure le ou l'un des défendeurs à l'incident ou, si le défendeur ne demeure pas en France, du lieu où demeure le demandeur.

« Art. 1460. – Le juge d'appui est saisi soit par une partie, soit par le tribunal arbitral ou l'un de ses membres.

« La demande est formée, instruite et jugée comme en matière de référé.

« Le juge d'appui statue par ordonnance non susceptible de recours. Toutefois, cette ordonnance peut être frappée d'appel lorsque le juge déclare n'y avoir lieu à désignation pour une des causes prévues à l'article 1455.

- Desemnarea arbitrilor, inclusiv dreptul de a refuza desemnarea dacă constată nulitatea convenției arbitrale;²¹⁵
- Reclamarea probelor de la terți prin ordin pasibil de apel/recurs;²¹⁶
- Disponerea măsurilor de asigurare, inclusiv și până la constituirea tribunalului arbitral²¹⁷ etc.

Complexitatea și specificul arbitrajului internațional au determinat legislatorul Francez de a desemna președintele tribunalului din Paris cu statut de “juge d'appui” (judecător de rezervă/suport) competent să susțină derularea arbitrajului internațional.²¹⁸ În România tribunalele instanțe la nivel de județ) au competența de a facilita derularea arbitrajului²¹⁹, de a dispune masuri de asigurare,²²⁰ a solicita informații de la autorități publice.²²¹

²¹⁵ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage :

« Art. 1451. – Le tribunal arbitral est composé d'un ou de plusieurs arbitres en nombre impair.

« Il est complété si la convention d'arbitrage prévoit la désignation d'arbitres en nombre pair.

« Si les parties ne s'accordent pas sur la désignation d'un arbitre complémentaire, le tribunal arbitral est complété dans un délai d'un mois à compter de l'acceptation de leur désignation par les arbitres choisis ou, à défaut, par le juge d'appui mentionné à l'article 1459.

« Art. 1455. – Si la convention d'arbitrage est manifestement nulle ou manifestement inapplicable, le juge d'appui déclare n'y avoir lieu à désignation.

²¹⁶ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

« Art. 1469. – Si une partie à l'instance arbitrale entend faire état d'un acte authentique ou sous seing privé auquel elle n'a pas été partie ou d'une pièce détenue par un tiers, elle peut, sur invitation du tribunal arbitral, faire assigner ce tiers devant le président du tribunal de grande instance aux fins d'obtenir la délivrance d'une expédition ou la production de l'acte ou de la pièce.

« La compétence territoriale du président du tribunal de grande instance est déterminée conformément aux articles 42 à 48.

« La demande est formée, instruite et jugée comme en matière de référé.

« Le président, s'il estime la demande fondée, ordonne la délivrance ou la production de l'acte ou de la pièce, en original, en copie ou en extrait, selon le cas, dans les conditions et sous les garanties qu'il fixe, au besoin à peine d'astreinte.

« Cette décision n'est pas exécutoire de plein droit.

« Elle est susceptible d'appel dans un délai de quinze jours suivant la signification de la décision.

²¹⁷ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

« Art. 1449. – L'existence d'une convention d'arbitrage ne fait pas obstacle, tant que le tribunal arbitral n'est pas constitué, à ce qu'une partie saisisse une juridiction de l'Etat aux fins d'obtenir une mesure d'instruction ou une mesure provisoire ou conservatoire.

« Sous réserve des dispositions régissant les saisies conservatoires et les sûretés judiciaires, la demande est portée devant le président du tribunal de grande instance ou de commerce, qui statue sur les mesures

d'instruction dans les conditions prévues à l'article 145 et, en cas d'urgence, sur les mesures provisoires ou conservatoires sollicitées par les parties à la convention d'arbitrage.

²¹⁸ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

« Art. 1505. – En matière d'arbitrage international, le juge d'appui de la procédure arbitrale est, sauf clause contraire, le président du tribunal de grande instance de Paris lorsque :

« 1o L'arbitrage se déroule en France ou

« 2o Les parties sont convenues de soumettre l'arbitrage à la loi de procédure française ou

« 3o Les parties ont expressément donné compétence aux juridictions étatiques françaises pour connaître des différends relatifs à la procédure arbitrale ou

« 4o L'une des parties est exposée à un risque de déni de justice.

²¹⁹ România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Incidente privind arbitrajul Art. 128 Competența ce revine instanțelor judecătorești în legătura cu incidentele privind arbitrajul reglementat de prezentul cod aparține în toate cazurile tribunalului în circumscriptia caruia are loc arbitrajul.

Intervenția instanței Art. 547

(1) Pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj, partea interesată poate sesiza tribunalul în circumscriptia caruia are loc arbitrajul. Tribunalul va soluționa cauza în completul prevăzut de lege pentru judecata în prima instanță.

(2) Instanța va soluționa aceste cereri de urgență și cu precădere, prin procedura ordonanței prezidențiale, hotărârea nefiind supusă niciunei cai de atac.

²²⁰ România România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:

În condițiile în care reglementările privind procesul arbitral nu se conțin în Codul de procedură civilă, este absolut necesar ca legislația specială în domeniul arbitrajului în Republica Moldova să permită identificarea cu certitudine a instanței de judecată care deține competențe specifice legate de asistența necesară părților și tribunalului arbitral pentru derularea și desfășurarea procesului arbitral. Urmând practicile internaționale avansate, se propune ca aceste competențe să revină instanțelor judecătorești comerciale (art. 29 CPC)²²² sau curților de apel.

Competența instanțelor judecătorești în cauzele privind contestarea și executarea hotărârilor arbitrale este analizată în *secțiunea 2.4.6.2*.

2.4.6. Hotărârea arbitrală

2.4.6.1. Locul și termenul pronunțării hotărârii arbitrale

Locul arbitrajului (*locus arbitri*) este un element important pentru a determina locul pronunțării și originea hotărârii arbitrale ca fiind națională sau străină, instanțele de judecată competente să intervină în derularea procesului arbitral, să dispună desființarea și executarea hotărârii arbitrale domestice/naționale sau recunoașterea și executarea unei hotărâri străine. De regulă, locul arbitrajului este legată de spațiul geografic/teritorial al unui anumit stat și/sau oraș desemnat drept loc al arbitrajului prin acordul părților sau decizia tribunalului arbitral.

---

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Masuri asiguratorii Art. 585

- (1) Înaintea sau în cursul arbitrajului, oricare dintre parti poate cere tribunalului prevazut la art. 547 sa incuviinteze masuri asiguratorii si masuri provizorii cu privire la obiectul litigiului sau sa constate anumite imprejurari de fapt.
- (2) La aceasta cerere se vor anexa, in copie, cererea de arbitrare sau, in lipsa, dovada comunicarii prevazute la art. 558 alin. (2), precum si conventia arbitrala.
- (3) Incuviintarea acestor masuri va fi adusa la cunostinta tribunalului arbitral de catre partea care le-a cerut.
- (4) In cursul arbitrajului, masurile asiguratorii si masurile provizorii, precum si constatatarea anumitor imprejurari de fapt pot fi incuviintate si de tribunalul arbitral. In caz de impotrivire, executarea acestor masuri se dispune de catre instanta judecatoreasca, potrivit prevederilor alin. (1).

²²¹ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013;*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Informatii detinute de autoritatile publice Art. 590

- (1) Tribunalul arbitral poate solicita informatii scrise autoritatilor publice in legatura cu actele si actiunile acestora, care sunt necesare pentru solutionarea cauzei.
- (2) Daca autoritatea publica refuza transmiterea informatiilor, desi nu sunt indeplinite conditiile art. 298 alin. (2), partile sau arbitrii pot sesiza tribunalul prevazut la art. 547, care va lua masurile prevazute de art. 298 alin. (1).

²²¹ CPC RM:

Articolul 29. Competența instanțelor judecătorești comerciale

- (1) Instanța judecătorească comercială judecă:
  - a) contestarea, în condițiile legii, a hotărârilor arbitrale;
  - b) eliberarea titlurilor de executare silită a hotărârilor arbitrale;
  - c) pricinile privind reorganizarea sau dizolvarea persoanei juridice;
  - d) pricinile privind apărarea reputației profesionale în activitatea de întreprinzător și în activitatea economică.
- (2) În competența instanței judecătorești comerciale pot fi date prin lege și alte categorii de pricini.

Prevederile Legii 24/22.02.2008 și ale Legii 23/22.02.2008 privind locul arbitrajului/locul pronunțării hotărârii arbitrale corespund, în principiu, formulărilor acceptate în alte jurisdicții. Totodată, redacția art. 20 din Legea 24/22.02.2008 și art. 18 din Legea 23/22.02.2008 nu reflectă distincția dintre locul arbitrajului ca sediu al arbitrajului în sens juridic/legal și locul unde realmente au loc audierile arbitrale. Or, din practica acceptată la nivel internațional, locul ședințelor arbitrale ar putea fi diferit de sediul/locul arbitrajului în sens legal.²²³ În acest context, menționăm normele relevante adoptate în Germania,²²⁴ Austria,²²⁵ Suedia²²⁶ care fac distincție dintre *locus arbitri* și locul unde au loc audierile arbitrale.

Legea 24/22.02.2008 nu conține prevederi privind termenul arbitrajului. Art. 18 (2) din Legea 23/22.02.2008 impune pronunțarea hotărârii în cel mult 6 luni de la data constituirii arbitrajului, părțile având libertatea să convină asupra unui alt termen. Pentru o mai mare flexibilitate a prevederilor legale la acest capitol se propune redactare acestora după modelul legislației altor state. În România legea prevede termen mai mare în arbitrajul internațional, suspendarea procesului, dreptul tribunalului arbitral de a prelingi termenul arbitrajului pentru motive temeinice.²²⁷ Legislația Franței de asemenea reglementează

---

²²³ UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration: <http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>

²²⁴ Германское арбитражное право 98г, Закон по новому регулированию законодательства об арбитраже от 22 декабря 1997 г.: <http://www.dis-arb.de/en/51/materials/Германское-арбитражное-право-98г-id>

§ 1043 Место арбитража

(1) Стороны могут по своему усмотрению договориться о месте арбитража. В отсутствие такой договоренности место арбитража определяется арбитражным судом. При этом учитываются обстоятельства дела, включая фактор удобства для сторон.

(2) Несмотря на положения пункта 1 настоящего параграфа, арбитражный суд может, если стороны не договорились об ином, собраться в любом месте, которое он считает надлежащим для проведения слушания дела, заслушивания свидетелей, экспертов или сторон, для проведения консультаций между его членами, для осмотра имущества или ознакомления с документами.

²²⁵ *AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version):*

<http://arbitration-austria.at/dokumente/AustrianArbitrationAct2006text.pdf>

http://portal.wko.at/wk/dok_detail_html.wk?AngID=1&DocID=730899&StID=346351

Seat of the Arbitral Tribunal

Section 595

(1) The parties are free to agree on the seat of the arbitral tribunal. They may also leave the determination of the seat of the arbitral tribunal to an arbitral institution. Failing such agreement, the seat shall be determined by the arbitral tribunal having due regard to the circumstances of the case, including the convenience of such place for the parties.

(2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1), the arbitral tribunal may, unless otherwise agreed by the parties, convene at any place it considers appropriate for conducting proceedings, especially for deliberation among its members, making decisions, conducting oral hearings and taking evidence.

²²⁶ *Legea suedeză cu privire la arbitraj (SFS 1999:116):* <http://www.sccinstitute.com/library/lagar-2.aspx>

CONVENȚIA DE ARBITRAJ

Secțiunea 22

Părțile vor conveni asupra locul arbitrajului. În lipsa unui acord, arbitrii vor determina locul de arbitraj.

Arbitrii pot să se întrunească și să organizeze alte audieri sau întâlniri oriunde în Suedia, sau în străinătate, cu excepția cazurilor când părțile au convenit altfel.

Secțiunea 52

O hotărâre pronunțată în străinătate se consideră de a fi o hotărâre străină.

În legătură cu aplicația acestei legi, o hotărâre este considerată pronunțată în țara unde este situat locul arbitrajului.

²²⁷ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Termenul arbitrajului Art. 567

(1) Dacă partile nu au prevazut altfel, tribunalul arbitral trebuie sa pronunte hotararea in termen de cel mult 6 luni de la data constituirii sale, sub sanctiunea caducitatii arbitrajului.

(2) Termenul se suspenda pe timpul judecarii unei cereri de recuzare sau a oricarei alte cereri incidente adresate tribunalului prevazut la art. 547.

situați specifice care condiționează suspendarea arbitrajului și/sau prelungirea termenului.²²⁸

2.4.6.2. Instanța competentă să dispună desființarea hotărârii arbitrale. Termenul de contestare.

Art. 31 (1) din Legea 23/22.02.2008 nu permite identificarea instanței de judecată competente să dispună desființarea hotărârii arbitrale. Art. 37 (2) din Legea 24/22.02.2008 invocă competența instanței de judecată indicată la art. 6 (2) al Legii citate, iar ultima face trimitere la normele Codului de procedură civilă. Din art. art. 477-481 CPC RM nu putem identifica instanța de judecată competentă să examineze cererea de desființare. Potrivit lit. a) alin. 1) art. 29 și lit. a) art. 35 CPC RM rezultă că această competență revine Judecătoriei Comerciale de Circumscripție.²²⁹

Deși este salutară intenția legislatorului de a desemna o instanță specializată în examinarea contestațiilor la hotărârile arbitrale pronunțate în Republica Moldova, nivelul de primă instanță pe care îl are Judecătoria Comercială de Circumscripție pare a fi unul nepotrivit pentru contestarea unei hotărâri arbitrale care în esență este deja egalată ca și efecte juridice cu o hotărâre judecătorească definitivă - art. 28 (6) din *Legea* 23/22.02.2008. Pentru comparație, în multe state considerate a fi avansate în legislația arbitrală și/sau care și-au actualizat legislația arbitrală, competența de a desființa o

---

(3) In cadrul termenului prevazut la alin. (1), partile pot consimti in scris la prelungirea termenului arbitrajului.

(4) Tribunalul arbitral poate dispune, pentru motive temeinice, prelungirea termenului, o singura data, cu cel mult 3 luni.

(5) Termenul se prelungeste de drept cu 3 luni in cazul decesului uneia dintre parti.

Procedura arbitrala Art. 1114

(4) In arbitrajul international, durata termenelor stabilite in cartea a IV-a se dubleaza.

²²⁸ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

« Art. 1463. – Si la convention d'arbitrage ne fixe pas de délai, la durée de la mission du tribunal arbitral est limitée à six mois à compter de sa saisine.

« Le délai légal ou conventionnel peut être prorogé par accord des parties ou, à défaut, par le juge d'appui.

« Art. 1472. – Le tribunal arbitral peut, s'il y a lieu, surseoir à statuer. Cette décision suspend le cours de l'instance pour le temps ou jusqu'à la survenance de l'événement qu'elle détermine.

« Le tribunal arbitral peut, suivant les circonstances, révoquer le sursis ou en abrégé le délai.

« Art. 1473. – Sauf stipulation contraire, l'instance arbitrale est également suspendue en cas de décès, d'empêchement, d'abstention, de démission, de récusation ou de révocation d'un arbitre jusqu'à l'acceptation de sa mission par l'arbitre désigné en remplacement.

« Le nouvel arbitre est désigné suivant les modalités convenues entre les parties ou, à défaut, suivant celles qui ont présidé à la désignation de l'arbitre qu'il remplace.

« Art. 1474. – L'interruption ou la suspension de l'instance ne dessaisit pas le tribunal arbitral.

« Le tribunal arbitral peut inviter les parties à lui faire part de leurs initiatives en vue de reprendre l'instance ou de mettre un terme aux causes d'interruption ou de suspension. En cas de carence des parties, il peut mettre fin à l'instance.

« Art. 1475. – L'instance reprend son cours en l'état où elle se trouvait au moment où elle a été interrompue ou suspendue lorsque les causes de son interruption ou de sa suspension cessent d'exister.

« Au moment de la reprise de l'instance et par exception à l'article 1463, le tribunal arbitral peut décider que le délai de l'instance sera prorogé pour une durée qui n'excède pas six mois.

²²⁹ CPC RM:

Articolul 29. Competența instanțelor judecătorești comerciale

(1) Instanța judecătorească comercială judecă:

a) contestarea, în condițiile legii, a hotărârilor arbitrale;

Articolul 35. Competența Judecătoriei Comerciale de Circumscripție
Judecătoria Comercială de Circumscripție judecă în primă instanță:

a) contestarea, în condițiile legii, a hotărârilor arbitrale;

hotărâre arbitrală este atribuită curților de apel - Franța²³⁰, Suedia²³¹, Italia,²³² Spania,²³³ România²³⁴. În Elveția această competență revine Curții Federale Supreme de Justiție²³⁵. Stabilirea competenței curților de apel de a examina cererile privind desființarea hotărârilor arbitrale pronunțate în Republica Moldova este unica posibilitatea ca acest domeniu neexplorat încă în jurisprudența națională să rămână sub supravegherea Curții Supreme de Justiție prin examinarea recursurilor asupra deciziilor pronunțate de curțile de apel.

Termenul de trei luni stabilit la art. 37 (3) din Legea 24/22.02.2008 pentru depunerea cererii de desființare nu este prevăzut normele aplicabile ale CPC RM (termenul era indicat în alin. (3) art. 477 CPC RM care a fost exclus prin Legea nr.29 din 06.03.2012, în vigoare 13.03.2012). Acest termen este în concordanță cu cel recomandat prin art. 34 din Legea Model UNCITRAL și cu termenele aplicate în multe alte state,²³⁶ deși menționăm reducerea

---

²³⁰ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:*

TITRE Ier L'ARBITRAGE INTERNE

« CHAPITRE VI Les voies de recours

« Section 3

« Dispositions communes à l'appel et au recours en annulation

« Art. 1494. – L'appel et le recours en annulation sont portés devant la cour d'appel dans le ressort de laquelle la sentence a été rendue.

« *Sentences rendues en France*

« Art. 1518. – La sentence rendue en France en matière d'arbitrage international ne peut faire l'objet que d'un recours en annulation.

« Art. 1519. – Le recours en annulation est porté devant la cour d'appel dans le ressort de laquelle la sentence a été rendue.

²³¹ *Legea suedeză cu privire la arbitraj (SFS 1999:116):* <http://www.sccinstitute.com/library/lagar-2.aspx>

Secțiunea 43

O acțiune împotriva unei hotărâri, conform secțiunilor 33, 34 și 36, sunt supuse curții de apel în jurisdicția unde procedurile arbitrale au avut loc. În cazul în care locul de arbitraj nu este menționat în hotărâre, cererea poate fi înaintată în fața Curții Svea de Apel (Svea hovrätt).

Decizia curții de apel nu poate fi atacată. Curtea de apel poate permite formularea unui recurs, atunci când există o întrebare importantă de precedent, ce trebuie luată în considerare de către Curtea Supremă.

O cerere cu privire la despăgubirea arbitralului trebuie să fie luată în considerare de către Curtea de Primă Instanță la locul de arbitraj. În cazul în care locul de arbitraj nu este menționat în hotărâre, cererea poate fi înaintată Curții de Primă Instanță din Stockholm (Stockholm tingsrätt).

²³² CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

²³³ *Id.*

²³⁴ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Instanta competenta Art. 610

Competenta de a judeca actiunea in anulare revine curtii de apel in circumscriptia careia a avut loc arbitrajul.

Termen de exercitare Art. 611

(1) Actiunea in anulare va fi introdusa la curtea de apel in termen de o luna de la data comunicarii hotararii arbitrale. Daca s-a formulat o cerere potrivit art. 604, termenul curge de la data comunicarii hotararii sau, dupa caz, a incheierii prin care a fost solutionata cererea.

(2) Pentru motivul prevazut la art. 608 alin. (1) lit. i), termenul este de 3 luni de la publicarea deciziei Curtii Constitutionale in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I.

Suspendarea executarii Art. 612

Curtea de apel va putea suspenda executarea hotararii arbitrale impotriva careia a fost introdusa actiunea in anulare. Dispozitiile art. 484 alin. (2)-(5) si (7) se aplica in mod corespunzator.

²³⁵ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Switzerland

9.2 Jurisdiction

9.2.1 The action for annulment of an award has to be brought before the Swiss Federal Supreme Court in the form of an appeal. The appeal must be presented to the Federal Supreme Court within 30 days after service of the award

²³⁶ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

acestui termen la o lună în Franța pentru hotărârile pronunțate în arbitrajul domestic²³⁷ și cel internațional.²³⁸

2.4.6.3. Legalitatea hotărârii arbitrale. Temeiuri de desființare a hotărârii arbitrale

Legea 23/22.02.2008, art.28 și art.29, prescrie cerințe privind dreptul aplicabil, forma și conținutul hotărârii arbitrale. Consecința de nulitate a hotărârii arbitrale care nu întrunește condițiile legale este stipulată în art. 20 (2) din Legea dată care prevede că sancțiunea nulității hotărârii arbitrale survine dacă procedura arbitrală nu asigură părților: i) egalitatea de tratament; ii) respectarea dreptului de apărare; iii) principiul contradictorialității. În continuare, art. 31 din aceeași Lege face trimitere la temeiurile de desființare a hotărârii arbitrale guvernate de normele CPC RM. Pe de altă parte, potrivit art. 480 (1) CPC RM, hotărârea arbitrală poate fi desființată doar în temeiul acestui articol, iar alin (2) din art. 480 CPC RM instituie lista exhaustivă a temeiurilor de desființare a hotărârii arbitrale în care nu regăsim nici unul din temeiurile specificate la art. 20 (2) din Legea23/22.02.2008.

Alin (2) art. 480 CPC RM prevede desființarea hotărârii arbitrale, în tot sau în parte, doar pentru temeiuri, existența cărora va fi probată de partea care le invocă:

- a) litigiul examinat de arbitraj nu poate fi, potrivit legii, obiectul dezbaterii arbitrale;
- b) convenția arbitrală este nulă în temeiul legii;
- c) hotărârea arbitrală nu cuprinde dispozitivul și temeiurile, locul și data pronunțării ori nu este semnată de arbitri;
- d) dispozitivul hotărârii arbitrale cuprinde dispoziții care nu pot fi executate;
- e) arbitrajul nu a fost constituit sau procedura arbitrală nu este în conformitate cu convenția arbitrală;
- f) partea interesată nu a fost înștiințată legal despre alegerea (numirea) arbitrilor sau despre dezbaterile arbitrale, inclusiv despre locul, data și ora ședinței arbitrale sau, din alte motive întemeiate, nu s-a putut prezenta în fața arbitrajului pentru a da explicații;

---

²³⁷ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

LIVRE IV L'ARBITRAGE

TITRE Ier L'ARBITRAGE INTERNE

« CHAPITRE VI Les voies de recours

« Section 3

« Dispositions communes à l'appel et au recours en annulation

« Art. 1494. – L'appel et le recours en annulation sont portés devant la cour d'appel dans le ressort de laquelle la sentence a été rendue.

« Ces recours sont recevables dès le prononcé de la sentence. Ils cessent de l'être s'ils n'ont pas été exercés dans le mois de la notification de la sentence.

²³⁸ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

TITRE II L'ARBITRAGE INTERNATIONAL

CHAPITRE IV Les voies de recours

SECTION 1 – AWARDS MADE IN FRANCE

« Art. 1519. – Le recours en annulation est porté devant la cour d'appel dans le ressort de laquelle la sentence a été rendue.

« Ce recours est recevable dès le prononcé de la sentence. Il cesse de l'être s'il n'a pas été exercé dans le mois de la notification de la sentence.

« La notification est faite par voie de signification à moins que les parties en conviennent autrement.

g) arbitrajul s-a pronunțat asupra unui litigiu care nu este prevăzut de convenția arbitrală ori care nu se înscrie în condițiile convenției, ori hotărârea arbitrală conține dispoziții în probleme ce depășesc limitele convenției arbitrale.

h) hotărârea arbitrală încalcă principiile fundamentale ale legislației Republicii Moldova sau bunele moravuri.

Legea 24/22.02.2008, art. 28 și art. 31, prescriu cerințe privind dreptul aplicabil, forma și conținutul hotărârii arbitrale, iar art. 37 din Lege enumeră atât temeiuri de desființare care pot fi invocate și trebuie probate de solicitant, cât și temeiuri care urmează a fi constatate de către instanță sesizată. Potrivit art. 37 (2) din Legea 24/22.02.2008, care este similar redacției recomandate prin art. 34 din Legea Model INCITRAL, instanța de judecată competentă poate desființa hotărârea arbitrală dacă:

a) partea care a înaintat cererea de desființare a hotărârii prezintă probe că:

- una din părțile convenției de arbitraj...se află în incapacitate sau convenția de arbitraj nu este valabilă conform legii aplicabile alese de părți sau, în lipsa desemnării de către părți a legii aplicabile, convenția nu este valabilă conform legislației Republicii Moldova;

- nu a fost informată în modul corespunzător despre desemnarea arbitrului ori despre procedura arbitrală sau nu a putut prezenta explicații din alte motive justificate;

- hotărârea a fost pronunțată asupra unui litigiu care nu este prevăzut în convenția de arbitraj ori care nu se înscrie în condițiile convenției de arbitraj sau hotărârea conține decizii privind chestiuni ce depășesc limitele convenției de arbitraj....;

- constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu corespund convenției părților, numai dacă această convenție nu contravine oricărei dispoziții ale prezentei legi de la care părțile nu pot deroga, iar în lipsa unei atare convenții nu corespund prezentei legi;

b) va constata că:

- în conformitate cu legislația Republicii Moldova, obiectul litigiului nu este susceptibil de soluționare pe calea arbitrajului;

- hotărârea arbitrală contravine ordinii publice a Republicii Moldova.

Prin compararea art.37 (2) din Legea 24/22.02.2008 cu art.480 (2) CPC RM, constatăm consecințele nefaste rezultate din dublarea nereușită a prevederilor legale ce țin de nulitatea hotărârii arbitrale, contestarea și desființarea hotărârii arbitrale. Prevederile art.37 (2) din Legea 24/22.02.2008 concurează cu prevederile similare din art.480 (2) CPC RM CPC și urmează a fi excluse, cu menținerea acestor prevederi doar în CPC RM. La redactarea noilor reglementări la acest capitol se va ține cont de practica statelor avansate în arbitraj precum Suedia.²³⁹ Franța²⁴⁰. Legislația Austriei prevede temeiuri de

²³⁹ *Legea suedeză cu privire la arbitraj (SFS 1999:116)*; <http://www.sccinstitute.com/library/lagar-2.aspx>

Secțiunea 33

O hotărâre este nulă:

1. dacă implică soluționarea probleme care, în conformitate cu dreptul suedez, nu poate fi decisă de arbitri;

2. dacă hotărârea, sau caile ce au dus la hotărâre, sunt în mod clar incompatibile cu principiile de bază ale sistemului juridic suedez; sau

3. dacă hotărârea nu îndeplinește cerințele de formă scrisă și semnată conform secțiunii 31 primul paragraf.

Nulitatea poate fi atribuită doar unei părți a hotărârii.

contestare/anulare, temeiuri distincte care urmează a fi invocate și probate de solicitant și temeiuri ce urmează a fi invocate din oficiul instanței nu numai de către instanța sesizată în cadrul procedurii de desființare a hotărârii arbitrale, dar și de orice altă instanță în alte proceduri.²⁴¹

Secțiunea 34

O hotărâre, ce nu poate fi contestată în conformitate cu secțiunea 36, în urma unei cereri, poate să fie în totalitate sau parțial desființată prin o cerere făcută de către una dintre părți:

1. dacă nu este prevăzută de o convenție de arbitraj valabilă între părți;
2. dacă arbitrii au ajuns la hotărâre după expirarea perioadei decise de către părți, sau în cazul în care arbitrii și-au depășit mandatul;
3. dacă procedura arbitrală, în conformitate cu punctul 47, nu ar fi trebuit să aibă loc în Suedia;
4. dacă un arbitru a fost numit contrar convenției părților sau prezentei legi;
5. dacă un arbitru nu a fost autorizat conform împrejurărilor stabilite în secțiunile 7 sau 8; sau
6. dacă, fără vina vreuneia dintre părți, a existat o neregulă în cursul procedurii care probabil a influențat rezultatul cazului.

O parte nu are dreptul de a invoca o împrejurare care, prin participarea în cadrul procedurii arbitrale fără contestație, sau orice alt mod, poate fi considerat că acea parte a renunțat la acea împrejurare. Nu se poate considera că o parte a acceptat competența arbitrilor de a soluționa cauza, numai prin numirea unuia dintre arbitri. O parte își poate pierde dreptul său conform punctului 5 [din această secțiune paragraful 1] să invoce o circumstanță specificată în secțiunea 8, conform secțiunilor 10 și 11.

O cerere de desființare trebuie să fie înaintată în termen de trei luni...

²⁴⁰ Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:

« CHAPITRE VI « Les voies de recours « Section 1 « L'appel

« Art. 1489. – La sentence n'est pas susceptible d'appel sauf volonté contraire des parties.

« Art. 1490. – L'appel tend à la réformation ou à l'annulation de la sentence.

« La cour statue en droit ou en amiable composition dans les limites de la mission du tribunal arbitral.

« Section 2 « Le recours en annulation

« Art. 1491. – La sentence peut toujours faire l'objet d'un recours en annulation à moins que la voie de l'appel soit ouverte conformément à l'accord des parties.

« Toute stipulation contraire est réputée non écrite.

« Art. 1492. – Le recours en annulation n'est ouvert que si :

« 1o Le tribunal arbitral s'est déclaré à tort compétent ou incompétent ou

« 2o Le tribunal arbitral a été irrégulièrement constitué ou

« 3o Le tribunal arbitral a statué sans se conformer à la mission qui lui avait été confiée ou

« 4o Le principe de la contradiction n'a pas été respecté ou

« 5o La sentence est contraire à l'ordre public ou

« 6o La sentence n'est pas motivée ou n'indique pas la date à laquelle elle a été rendue ou le nom du ou des arbitres qui l'ont rendue ou ne comporte pas la ou les signatures requises ou n'a pas été rendue à la majorité des voix.

²⁴¹ AUSTRIAN ARBITRATION ACT (English Version):

<http://arbitration-austria.at/dokumente/AustrianArbitrationAct2006text.pdf>

Article 611. Application for Setting Aside an Award

(1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by means of an action for setting aside. This shall also apply to arbitral awards by which the arbitral tribunal has ruled on its jurisdiction.

(2) An arbitral award shall be set aside if:

1. a valid arbitration agreement does not exist, or if the arbitral tribunal denies its jurisdiction despite the existence of a valid arbitration agreement, or if a party was under some incapacity under the law applicable to them to conclude a valid arbitration agreement;
2. a party was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was for other reasons unable to present his case;
3. the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the arbitration agreement, or contains decisions on matters beyond the scope of the arbitration agreement or beyond the plea of the parties for legal protection, provided that, if the defect concerns only a part that can be separated from the award, only that part of the award shall be set aside;
4. the composition of the arbitral tribunal was not in accordance with a provision of this section or with an admissible agreement of the parties;
5. the arbitral procedure was not carried out in accordance with the fundamentals of the Austrian legal system (ordre public).
6. the requirements have been met according to which a judgment of a court of law can be appealed by an action for revision under Article 530 paragraph (1), numbers 1 to 5;
7. the subject matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this state;
8. the award is in conflict with the fundamentals of the Austrian legal system (ordre public).

(3) The reasons for setting aside stipulated in paragraph (2), numbers 7 and 8 are also to be examined by the court ex officio.

(4) The action for setting aside must be made within three months. The time period shall begin with the day on which the claimant received the award or the additional award. An application made in accordance with Article 610 paragraph (1) numbers 1 or 2 of this Law shall not extend this time period. In the case of paragraph (2), number 6, the time period within which the action for setting aside must be brought, shall be determined in accordance with the provisions on the action for revision.

(5) The setting aside of an arbitral award has no influence on the effectiveness of the underlying arbitration agreement. When an arbitral award on the same subject matter has already been finally set aside twice and when a further arbitral award in the same subject matter is to be set aside, upon application of a party, the court shall concurrently declare the arbitration agreement invalid with respect to that matter.

Article 612. Declaration That an Arbitral Award Does or Does Not Exist

În art. 480 (2) CPC RM nu se regăesc dispozițiile art. 37 (4) din Legea 24/22.02.2008 privind dreptul instanței competente de a amâna examinarea cererii de desființare a hotărârii arbitrale pentru a oferi tribunalului arbitral posibilitatea de a relua procedura arbitrală sau de a întreprinde alte acțiuni care ar permite înlăturarea viciilor care au servit drept temei pentru depunerea contestării în anulare. Aceste excepții sunt recomandate prin art. 34 al Legii Model UNCITRAL, prevederi pe care le regăsim și în legislația arbitrală a Suediei.²⁴²

Din Legea 24/22.02.2008, art. 37 (1) și din prevederile art. 477 (1) CPC RM nu decurge cu certitudine că contestația în anulare este unica cale de atac, inclusiv împotriva hotărârilor arbitrale date în arbitrajul internațional pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova. Aceste precizări sunt necesare pentru a nu crea confuzii vizavi de originea sentințelor arbitrale pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova care obțin naționalitatea statutului nostru, sunt considerate naționale, indiferent de faptul dacă litigiul este intern sau internațional, și sunt supuse controlului judiciar anume prin procedura de desființare.

În contextul ajustărilor preconizate la cadrul legal privind arbitrajul în Republica Moldova este relevantă legislația Franceză care instituie temeuri aparte pentru contestarea/desființarea hotărârilor arbitrale pronunțate în arbitrajul intern/domestic²⁴³ în comparație cu temeurile prevăzute pentru contestarea unei hotărâri arbitrale pronunțate în Franța în arbitrajul internațional,²⁴⁴ reglementări care vin să confirme condițiile legale prielnice pentru arbitrajul internațional cu sediul în Franța.

Where the applicant has a legal interest, he can apply for a declaration of the existence or non-existence of an arbitral award.

Article 613. Taking into Consideration of Reasons for Setting Aside in Other Proceedings

Should a court or another authority find in other proceedings, for instance in enforcement proceedings, that a reason for setting aside in accordance with Article 611 paragraph (2) numbers 7 and 8 of this Law exists, then the arbitral award shall not be taken into account in those proceedings.

²⁴² *Legea suedeză cu privire la arbitraj (SFS 1999:116)*: <http://www.sccinstitute.com/library/lagar-2.aspx>

Secțiunea 35

O instanță poate amâna procedurile privind nulitatea sau desființarea unei hotărâri pentru o anumită perioadă de timp cu scopul de a oferi arbitrilor o oportunitate de a prelua procedura arbitrală sau de a lua unele alte măsuri care, în opinia arbitrilor, vor elimina motivul pentru nulitate sau desființare:

1. cu condiția că instanța constată că cererea în acest caz este acceptată și oricare dintre părți a cerut o amânare; sau
2. ambele părți cer o astfel de amânare.

În cazul în care arbitrii ajung la o hotărâre nouă, o parte în litigiu poate, în perioada de timp stabilită de către instanța de judecată și fără emiterea unei somații, contesta hotărârea pe măsură ce aceasta este bazată pe procedura arbitrală reluată sau un amendament a primei hotărâri.

Independent de capitolul 43, secțiunea 11, paragraful 2 din Codul de Procedură Judiciară (Rättegångsbalk), un proces poate continua chiar și în cazul în care perioada de suspendare depășește cincisprezece zile.

²⁴³ *A se vedea supra nota 240.*

²⁴⁴ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:*

TITRE II L'ARBITRAGE INTERNATIONALE CHAPITRE IV Les voies de recours SECTION 1 – AWARDS MADE IN FRANCE

« Art. 1518. – La sentence rendue en France en matière d'arbitrage international ne peut faire l'objet que d'un recours en annulation.

« Ce recours est recevable dès le prononcé de la sentence. Il cesse de l'être s'il n'a pas été exercé dans le mois de la notification de la sentence.

« La notification est faite par voie de signification à moins que les parties en conviennent autrement.

« Art. 1520. – Le recours en annulation n'est ouvert que si :

« 1o Le tribunal arbitral s'est déclaré à tort compétent ou incompétent ou

« 2o Le tribunal arbitral a été irrégulièrement constitué ou

« 3o Le tribunal arbitral a statué sans se conformer à la mission qui lui avait été confiée ou

« 4o Le principe de la contradiction n'a pas été respecté ou

Alte reglementări din legislația Franței, mai rar întâlnite în alte state, țin de dreptul terților de a contesta hotărârea arbitrală în fața instanței de judecată, dreptul părților de a solicita revizuirea hotărârii arbitrale în fața tribunalului arbitral sau a Curții de Apel competente, în temeiurile prevăzute de legea procesuală pentru revizuirea hotărârilor judecătorești.²⁴⁵ Dreptul terților de a contesta hotărârea arbitrală este prevăzut și în legislația arbitrală a Italiei.²⁴⁶

Normele revizuite ale CPC RM ar trebui să reflecte specificul contestării hotărârilor arbitrale pronunțate asupra litigiilor cu participarea consumatorilor. Or, potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene menționate în *Secțiunea 2.4.3.1*, în aceste cazuri nu reclamantul/consumatorul, ci comerciantul are sarcina de a proba lipsa caracterului abuziv al clauzei arbitrale, iar aprecierea valabilității clauzei arbitrale urmează a fi efectuată din oficiul instanței. Modificările operate recent în legislația arbitrală a Cehiei prevăd nu numai dreptul instanțelor de a revizui fondul hotărârilor arbitrale pronunțate în litigiile cu participarea consumatorilor, dar și temeiuri distincte pentru anulare, care sunt invocate din oficiul instanței.²⁴⁷

Consecințele adoptării unei încheieri privind desființarea totală sau parțială a hotărârii arbitrale sunt prevăzute în art. 481 CPC RM, alin. (3) și alin. (4):

« 5o La reconnaissance ou l'exécution de la sentence est contraire à l'ordre public international.

²⁴⁵ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:*

LIVRE IV L'ARBITRAGE TITRE Ier L'ARBITRAGE INTERNE « CHAPITRE VI Les voies de recours

« *Section 5 Autres voies de recours*

« Art. 1501. – La sentence arbitrale peut être frappée de tierce opposition devant la juridiction qui eût été compétente à défaut d'arbitrage, sous réserve des dispositions du premier alinéa de l'article 588.

« Art. 1502. – Le recours en révision est ouvert contre la sentence arbitrale dans les cas prévus pour les jugements à l'article 595 et sous les conditions prévues aux articles 594, 596, 597 et 601 à 603.

« Le recours est porté devant le tribunal arbitral.

« Toutefois, si le tribunal arbitral ne peut à nouveau être réuni, le recours est porté devant la cour d'appel qui eût été compétente pour connaître des autres recours contre la sentence.

« Art. 1503. – La sentence arbitrale n'est pas susceptible d'opposition et de pourvoi en cassation.

²⁴⁶ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

²⁴⁷ Konrad & Justich, *Czech Republic Introduces New Rules on Consumer Arbitration*,

<http://www.kj-legal.com/en/dispute-resolution-news/355-czech-republic-introduces-new-rules-on-consumer-arbitration-.html>

Effective 1 April 2012, the Czech Republic has passed an amendment to the Czech Arbitration Act 216/1994 Coll.) introducing significant changes with regard to consumer arbitration cases. The amendment was spurred not only by the significant increase of B2C contracts including ...but also by the unsatisfactory legal situation in light of the ECJ's case law under Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts and the qualification of arbitration clauses under certain circumstances as unfair contract terms within the meaning of this Directive. Technically, the amendment introduces some diversions from the established Czech arbitration rules in favour of consumers.

Recourse against Arbitral Awards

Finally, under the new Czech Arbitration Act, an award rendered in consumer arbitration proceedings is not final and binding but open to a *revision au fond* by state courts. This possibility, however, must be clearly stated in the arbitral award.

In addition to the standard grounds for the setting aside of an arbitral award, state courts are called upon to consider *ex officio* the following grounds for annulment if the respective proceedings were initiated by the consumer:

(i) non-observation by the arbitral tribunal of consumer protection provisions,

(ii) non-compliance of the arbitral award with the principles of *bonos mores* or public policy, and

(iii) non-compliance of the arbitration agreement with the new form requirements set out in the new Czech Arbitration Act.

These same grounds may be invoked also to terminate a pending enforcement of an arbitral award in consumer cases. Finally, it will suffice in the future if an objection to the jurisdiction of the arbitration tribunal in consumer cases is raised during the course of setting aside proceedings.

Art. 481 CPC RM: (3) Desființarea totală sau parțială a hotărârii arbitrale nu împiedică părțile să se adreseze din nou în arbitraj, cu excepția cazului în care litigiul nu poate fi obiectul dezbaterii arbitrale, ori să depună cerere de chemare în judecată potrivit regulilor stabilite de prezentul cod.

Art. 481 CPC RM: (4) Dacă hotărârea arbitrală a fost desființată total sau parțial din cauza nulității convenției arbitrale sau dacă hotărârea a fost emisă într-un litigiu neprevăzut de convenția arbitrală ori nu se înscrie în condițiile convenției, ori conține dispoziții în probleme care nu s-au cerut conform convenției arbitrale, părțile în arbitraj se pot adresa, pentru soluționarea unui astfel de litigiu, în judecată în conformitate cu regulile generale din prezentul cod.

Normele citate ale art. 481 CPC RM urmează a fi ajustate. În Franța²⁴⁸ desființarea sentinței arbitrale poate constitui temei pentru instanța sesizată să pronunțe o hotărâre asupra fondului în limitele mandatului pe care l-au avut arbitrii, dacă părțile nu convin altfel. Legislația României prevede câteva opțiuni, inclusiv pronunțarea unei hotărâri în fond de către instanța de apel sesizată cu cerere de anulare a sentinței arbitrale.²⁴⁹

2.4.6.4. Executarea hotărârilor arbitrale pronunțate în Republica Moldova

Potrivit *Legii 23/22.02.2008*, art. 28 (6), hotărârea arbitrală remisă părților are efectele unei hotărâri judecătorești definitive. Legislația arbitrală nu conține alte prevederi care ar statua/recunoaște expres autoritatea de lucru judecat (*res judicata*) pentru hotărârea arbitrală, așa cum acest aspect este reglementat, spre exemplu în Franța,²⁵⁰ Cehia²⁵¹ Totodată, aceste efecte sunt recunoscute în mai multe prevederi ale CPC RM:

²⁴⁸ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:*

« Art. 1493. – Lorsque la juridiction annule la sentence arbitrale, elle statue sur le fond dans les limites de la mission de l'arbitre, sauf volonté contraire des parties.

²⁴⁹ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Judecarea acțiunii în anulare Art. 613

(1) Curtea de apel va judeca acțiunea în anulare în completul prevăzut de lege pentru judecata în prima instanță.

(2) Întâmpinarea este obligatorie. Dispozițiile art. 205-208 sunt aplicabile în mod corespunzător.

(3) Admitând acțiunea, curtea de apel va anula hotărârea arbitrală și:

a) în cazurile prevăzute la art. 608 alin. (1) lit. a), b) și e), va trimite cauza spre judecata instanței competente să o soluționeze, potrivit legii;

b) în celelalte cazuri prevăzute la art. 608 alin. (1), va trimite cauza spre rejudecare tribunalului arbitral, dacă cel puțin una dintre părți solicită expres acest lucru. În caz contrar, dacă litigiul este în stare de judecată, curtea de apel se va pronunța în fond, în limitele convenției arbitrale. Dacă însă, pentru a hotărâ în fond, este nevoie de noi probe, curtea se va pronunța în fond după administrarea lor. În acest din urmă caz, curtea va pronunța mai întâi hotărârea de anulare și, după administrarea probelor, hotărârea asupra fondului, iar, dacă părțile au convenit expres ca litigiul să fie soluționat de către tribunalul arbitral în echitate, curtea de apel va soluționa cauza în echitate.

(4) Hotărârile curții de apel, pronunțate potrivit alin. (3), sunt supuse recursului.

²⁵⁰ *Franța, CPC, LIVRE IV L'ARBITRAGE, în vigoare din 1 mai 2011:*

TITRE Ier L'ARBITRAGE INTERNE

« Art. 1484. – La sentence arbitrale a, dès qu'elle est rendue, l'autorité de la chose jugée relativement à la contestation qu'elle tranche.

« Elle peut être assortie de l'exécution provisoire.

« Elle est notifiée par voie de signification à moins que les parties en conviennent autrement.

²⁵¹ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Czech Republic

10.1 Domestic awards

Art. 19 (1) CPC RM: d) judecătorul refuză să primească cererea de chemare în judecată dacă există o hotărâre a judecății arbitrale, obligatorie pentru părți, cu privire la litigiul dintre aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeiuri, cu excepția cazurilor în care judecata a respins cererea de eliberare a titlului de executare silită a hotărârii judecății arbitrale sau a desființat hotărârea arbitrală;

Art. 265 (1) CPC RM: e) instanța judecătorească dispune încetarea procesului în cazul în care într-un litigiu între aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri s-a emis o hotărâre arbitrală care a devenit obligatorie pentru părți, cu excepția cazului în care instanța refuză eliberarea titlului executoriu sau desființează hotărârea arbitrală;

Legea 24/22.02.2008 conține doar prevederi privind recunoașterea/executarea sentințelor arbitrale străine, deși hotărârile pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova în litigiile internaționale sunt considerate sentințe naționale și se execută ca atare în Republica Moldova, fiind guvernate de aceleași norme privind desființarea și executarea care sunt aplicabile pentru arbitrajul intern/domestic.

Art. 33 din Legea 23/22.02.2008 prevede că hotărârea arbitrală este obligatorie, creditorul având dreptul de a solicita eliberarea titlului executoriu. Procedura de eliberare a titlului executoriu asupra hotărârilor arbitrale este reglementată în CPC RM. Hotărârea arbitrală asupra căreia a fost eliberat titlu executoriu se execută silit, similar modului de executare a unei hotărâri judecătorești. Aceste prevederi din Legea 23/22.02.2008 nu au fost transpuse întocmai în CPC RM, Capitolul XLIV, art. art. 482-486 CPC RM. Astfel, din art. art. 482-486 CPC RM nu rezultă clar că aceste norme reglementează procedura în pricinile de eliberare a titlurilor de executare silită a hotărârilor arbitrale naționale (pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova), indiferent de faptul dacă arbitrajul este intern sau internațional.

În art.482-486 CPC RM nu este indicată instanța competentă să elibereze titlul executoriu, dar lit. a) alin. 1) art. 29 și lit. a) art. 35 CPC RM stipulează competența Judecătoriei comerciale de circumscripție.

Art.485 (1) CPC RM enumeră temeiurile refuzului de a elibera titlu executoriu care pot fi invocate și trebuie probate de partea în arbitraj care nu a avut câștig de cauză (debitor). Art. 485 (2) CPC RM indică temeiurile de refuz de a elibera titlu executoriu care sunt invocate de către instanță: (i) litigiul examinat de arbitraj nu poate fi obiectul dezbaterii arbitrale potrivit imperativului legii; (ii) hotărârea arbitrală încalcă principiile fundamentale ale legislației Republicii Moldova sau bunele moravuri.

10.1.1 An award, which is not subject to revision by a second tier arbitral tribunal, or in respect of which the term for lodging an application for revision has lapsed, acquires the force of *res judicata* when served on the parties and is enforceable in the courts in accordance with the provisions of the Czech Civil Procedure Code.

Prin compararea dispozițiilor art. 485 CPC RM privind refuzul de a elibera titlu executoriu cu temeiurile prevăzute la art. 480 CPC RM pentru desființarea hotărârii arbitrale, constatăm:

- lit. a) art. 485 (1) coincide cu lit. b) art. 480 (2) - convenția arbitrală este nulă în temeiul legii;
- lit. b) art. 485 (1) coincide cu lit. f) art. 480 (2) - partea în arbitraj nu avut parte de un proces echitabil (nu a fost înștiințată legal despre alegerea (numirea) arbitrilor sau despre dezbaterile arbitrale, din alte motive nu a putut să dea explicații);
- lit. c) art. 485 (1) coincide cu lit. g) art. 480 (2) - litigiul nu este prevăzut de convenția arbitrală/nu se înscrie în condițiile convenției;
- lit. d) art. 485 (1) coincide, în principiu, cu lit. e) art. 480 (2) - componența arbitrajului/dezbaterile arbitrale neconforme cu convenția arbitrală sau cu legea;
- alin (2) art. 485 coincide cu lit. a) art. 480 (2) - litigiul examinat de arbitraj nu poate fi, potrivit legii, obiectul dezbaterii arbitrale;
- alin (2) art. 485 coincide cu lit. h) art. 480 (2) - hotărârea arbitrală încalcă principiile fundamentale ale legislației Republicii Moldova sau bunele moravuri;
- doar lit. e) art. 485 (1) nu se regăsește în art. 480 (2) - hotărârea arbitrală nu a devenit obligatorie pentru părțile în arbitraj ori a fost desființată...;
- nu se regăsește în art. 485 dispozițiile de la lit. c) art. 480 (2) - hotărârea arbitrală nu cuprinde dispozitivul și temeiurile, locul și data pronunțării ori nu este semnată de arbitri, precum și dispozițiile de la lit. d) art. 480 (2) - dispozitivul hotărârii arbitrale cuprinde dispoziții care nu pot fi executate.

Drept consecință, constatăm dublarea inutilă a temeiurilor prevăzute la art.485 CPC RM pentru refuzul de a elibera titlul executoriu și temeiurile prevăzute la art. 480 CPC RM pentru desființarea hotărârii arbitrale. Existența unor liste separate, destul de extinse, de temeiuri pentru desființarea hotărârii arbitrale și pentru refuzul de a elibera titlul executoriu, instituie un sistem de "dublă " verificare a hotărârii arbitrale, ceea ce diminuează avantajele recunoscute pentru instituția arbitrajului. Deși potrivit alin. (5) art. art. 484 CPC RM inițierea procedurii de desființare a hotărârii arbitrale ar permite amânarea examinării cererii de eliberare a titlului executoriu, discreția instanței de a aplica sau nu aceste prevederi creează incertitudini.

Practica de legiferare a altor state la acest capitol oferă mai multe modele bune de urmat pentru a adopta reglementări coerente care ar asigura dreptul creditorului la o executare efectivă a hotărârii arbitrale, dar și protejarea pe măsură a drepturilor debitorului în cazul în care hotărârea arbitrală este viciată și ar putea fi desființată:

- În Germania temeiurile de respingere a cererii de punere în executare a hotărârii arbitrale sunt similare cu cele care stau drept temei pentru desființarea hotărârii;²⁵²
- În Franța respingerea cererii de desființare a sentinței arbitrale are efectul unui titlu executoriu, iar atacarea emiterii titlului executoriu este condiționată de depunerea contestației pentru desființarea sentinței arbitrale;²⁵³

²⁵² CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Germany

10.1 Domestic awards

10.1.1 An award can be enforced in Germany if it has been declared enforceable by the German courts.¹³³ Jurisdiction lies with the OLG designated by the parties in the arbitration agreement or, should there be no such designation, with the court in whose district the seat of arbitration is situated.¹³⁴ The court may only refuse to declare the award enforceable if there are grounds for setting aside the award under Section 1059(2) of the ZPO.¹³⁵ In particular, the declaration of enforceability cannot be refused on the grounds that the arbitral tribunal has made an erroneous decision.

10.1.2 An award on agreed terms can, with the consent of the parties, also be declared enforceable by a German notary public, unless the award violates public policy.¹³⁶

Германское арбитражное право 98г, Закон по новому регулированию законодательства об арбитраже от 22 декабря 1997 г.: <http://www.dis-arb.de/files/pdf/zporus.pdf>

§ 1059 Ходатайство об отмене

(1) Обжалование в суде арбитражного решения может быть произведено только путем подачи ходатайства об отмене в соответствии с пунктами 2 и 3 настоящего параграфа.

(2) Арбитражное решение может быть отменено лишь в случае, если 1. сторона, заявляющая ходатайство, представит доказательства того, что

a) одна из сторон в арбитражном соглашении, указанном в §§ 1029, 1031, была в какой-либо мере недееспособна, или это соглашение недействительно по законам, которым стороны его подчинили, а при отсутствии такого указания – по законам Германии; или

b) она не была должным образом уведомлена о назначении арбитра или об арбитражном разбирательстве или по другим причинам не могла представить свои объяснения; или

c) решение вынесено по спору, не предусмотренному арбитражным соглашением или не подпадающему под арбитражную оговорку, или содержит постановления по вопросам, выходящим за пределы арбитражного соглашения, с тем, однако, что если постановления по вопросам, охватываемым арбитражным соглашением, могут быть отделены от тех, которые не охватываются таким соглашением, то может быть отменена только та часть арбитражного решения, которая содержит постановления по вопросам, не охватываемым арбитражным соглашением; или

d) формирование арбитражного суда или арбитражная процедура не соответствовали какому-либо положению настоящей Книги или допустимому соглашению сторон и следует предполагать, что это повлияло на арбитражное решение; или

2. суд определит, что

a) что объект спора не может быть предметом арбитражного разбирательства по законам Германии; или

b) признание либо приведение в исполнение арбитражного решения приведет к результату, который противоречит публичному порядку (*ordre public*).

§ 1060 Германские арбитражные решения

(1) Принудительное исполнение арбитражного решения производится, если оно было объявлено исполнимым.

(2) Суд отклоняет ходатайство об объявлении арбитражного решения исполнимым, одновременно отменяя арбитражное решение, если имеет место одно из оснований отмены, указанных в пункте 2 § 1059. Основания отмены арбитражного решения не принимаются во внимание, если в момент доставки ходатайства об объявлении арбитражного решения исполнимым в суд ходатайство об отмене арбитражного решения, обоснованное такими основаниями, было отклонено с законной силой. Основания отмены арбитражного решения в соответствии с подпунктом 1 пункта 2 § 1059 не принимаются во внимание также в том случае, если сроки, предусмотренные в пункте 3 § 1059, истекли, а другая сторона не подала ходатайства об отмене арбитражного решения.

²⁵³ *Décret no 2011-48 du 13 janvier 2011 portant réforme de l'arbitrage:*

TITRE Ier L'ARBITRAGE INTERNE

« Art. 1498. – Lorsque la sentence est assortie de l'exécution provisoire ou qu'il est fait application du 2o de l'article 1497, le premier président ou, dès qu'il est saisi, le conseiller de la mise en état peut conférer l'exequatur à la sentence arbitrale.

« Le rejet de l'appel ou du recours en annulation confère l'exequatur à la sentence arbitrale ou à celles de ses dispositions qui ne sont pas atteintes par la censure de la cour.

« Recours contre l'ordonnance statuant sur la demande d'exequatur

« Art. 1499. – L'ordonnance qui accorde l'exequatur n'est susceptible d'aucun recours.

« Toutefois, l'appel ou le recours en annulation de la sentence emporte de plein droit, dans les limites de la saisine de la cour, recours contre l'ordonnance du juge ayant statué sur l'exequatur ou dessaisissement de ce juge.

« Art. 1500. – L'ordonnance qui refuse l'exequatur peut être frappée d'appel dans le délai d'un mois à compter de sa signification.

« Dans ce cas, la cour d'appel connaît, à la demande d'une partie, de l'appel ou du recours en annulation formé à l'encontre de la sentence arbitrale, si le délai pour l'exercer n'est pas expiré.

- În Spania inițierea procedurii de desființare a hotărârii arbitrale nu împiedică executarea, dar executarea poate fi suspendată contra unor garanții din partea debitorului pentru eventuale prejudicii;²⁵⁴
- În Cehia partea care se opune executării poate obține suspendarea procedurii de executare doar dacă va depune contestație pentru desființarea hotărârii arbitrale;²⁵⁵
- La etapa de executare a unei sentințe arbitrale în Croația instanța are autoritatea de a invoca din oficiu doar temeiurile de nulitate absolută a hotărârii arbitrale, cele relative nefiind admisibile;²⁵⁶
- Legislația Ungariei prevede refuzul de a dispune executarea doar în cazul în care litigiul nu poate fi supus arbitrajului sau dacă este încălcată ordinea publică.²⁵⁷

²⁵⁴ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Spain

11.1 Domestic arbitral awards

11.1.1 An award is enforceable even though an application to set it aside has been made.

However, the party against whom enforcement is sought may apply to the competent court for the suspension of enforcement, provided that this applicant offers security for the amount awarded, plus the damages and losses that may arise from the delay in the enforcement of the award.

11.1.2 The suspension shall be lifted and the enforcement will continue when the court is satisfied that the application to set aside has been rejected, without prejudice to the rights of the party seeking enforcement to demand, if applicable, indemnification for the damages and losses caused by the delay in the enforcement.

11.1.3 If a court grants an application to set aside an award, any previous enforcement of the set aside award will be revoked.

²⁵⁵ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Czech Republic

10.1 Domestic awards

10.1.2 A party against whom the award is being enforced may in certain circumstances apply for a stay of enforcement, even if it failed to lodge an application with the court for the award to be set aside. In addition to certain grounds set out in the Czech Civil Procedure Code, the application may be based on the following grounds:

— the subject matter of the dispute was not arbitrable;

— the award was not adopted by a majority of the arbitral tribunal;

— the award contains an order against the losing party for relief not claimed by the winning party, or the performance of which is impossible or illegal;

— a party, who can act only through a statutory representative, is not represented in the arbitral proceedings and its acts and measures have not subsequently been ratified; or

— a representative, having taken part in the arbitral proceedings in the name and on behalf of a party, lacks the necessary authority and his or her steps or measures taken have not subsequently been ratified by that party.

10.1.3 If an application for a stay of enforcement is lodged with the court in charge of the enforcement, it shall stay the proceedings and order that the applicant shall lodge an application for the award to be set aside within 30 days. If no such application is lodged, the court shall proceed with the enforcement proceedings. If the award is set aside as a result of such an application, the parties are free to apply to the court to hear the matter anew and to decide the same after the judgment setting aside the award has acquired the force of *res judicata*.

²⁵⁶ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Croatia

10.1 Domestic awards

10.1.1 Unless the court finds that one of the causes of absolute nullity prescribed in the Croatian Arbitration Act for setting aside the award is applicable, a domestic award shall be executed. In making this evaluation, the court shall not take into consideration the reasons which were finally rejected in respect of the application to set aside an award. It should be noted that the court will never assess the causes of relative nullity at this stage. Due to the fact that the Croatian Arbitration Act clearly distinguishes the enforcement of the award from the procedure of setting aside an award, the parties may not raise the relative grounds within the enforcement procedure even if the deadline for filing the application to set aside an award has not expired yet.

10.1.2 The court may be requested to issue a decision stating that causes of absolute nullity for setting aside the award do not exist for any party having a legal interest in filing such a request.

²⁵⁷ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Hungary

10.1 Domestic awards

- În Suedia executarea va fi refuzată doar dacă hotărârea arbitrală nu este în scris sau dacă nu este semnată,²⁵⁸
- Nu sunt stipulate temeuri distincte pentru a refuza dispunerea executării silite a unei hotărâri arbitrale în legislația Austriei,²⁵⁹ Belgiei,²⁶⁰ României.²⁶¹

Argumente pentru eliminarea prevederilor inutile din CPC RM privind verificarea dublă a hotărârii arbitrale prin mecanismul de desființare și prin aplicarea unor temeuri extinse de refuz la eliberarea titlului executoriu le regăsim și la alin. (3) și alin. (4) art. 486 CPC RM. Aceste norme prevăd consecințele ce survin în cazul în care este refuzată eliberarea titlului executoriu, consecințe similare celor ce survin la desființarea hotărârii arbitrale stipulate la alin. (3) și alin. (4) art. 481 CPC RM:

- alin. (3) art. 486 CPC RM: Refuzul de a elibera titlu de executare silită a hotărârii arbitrale nu împiedică părțile să se adreseze din nou în arbitraj, dacă posibilitatea adresării nu s-a epuizat, ori să înainteze acțiune în baze generale.

10.1.1 ...The court may only refuse enforcement of the award if the subject matter of the dispute is not abatable under Hungarian law, or if the award is contrary to the rules of Hungarian public policy.

²⁵⁸ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Sweden

11.1 Domestic awards

11.1.1 The Swedish Arbitration Act does not include any provisions on the recognition and enforcement of Swedish awards in Sweden. Such provisions are found in the Swedish Enforcement Code. Swedish awards are enforced based on an application for execution filed with the Swedish Enforcement Authority (**SEA**).

11.1.2 The SEA may refuse the execution of an award only in situations where the award does not meet the requirements of written form and signature, or if the arbitration agreement includes a right to appeal the award on the merits.

²⁵⁹ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Austria

10.1 Domestic awards

10.1.1 Domestic awards are those which were issued by an arbitral tribunal seated in Austria. These awards are equivalent to domestic court judgments and, therefore, do not need to be separately declared enforceable. Domestic awards are directly enforceable in accordance with the Austrian Enforcement Act (*Exekutionsordnung*)(**EA**).

10.2.3 The grounds for refusing the enforcement of an award, as laid down in Article 36 of the Model Law (2006), have not been specifically included in the provisions of the Austrian Arbitration Act.

²⁶⁰ CMS Guide to Arbitration, Volume I, Fourth Edition, Editors: Torsten Lorcher, Guy Pendell and Jeremy Wilson:

<http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration.pdf>

Arbitration in Belgium

10. Recognition and enforcement of awards

10.1 Domestic awards

10.1.1 In order to be enforceable, a domestic award must be granted *exequatur* (a formal authorisation of enforcement) by the President at the seat of the arbitration, acting upon the request of one of the parties. At this stage, the party against whom enforcement is sought is not a party to the application.

10.1.2 The petitioner must submit the original award and the original arbitration agreement, or certified copies thereof, as well as sworn translations in the language of the relevant region (depending on the circumstances, French, Flemish or German) if it is in a language other than that used in the courts of that region.

²⁶¹ *România, Lege nr. 134 din 2010, Codul de procedură civilă în vigoare din 1 februarie 2013:*

http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php

Titlul VI - Executarea hotararii arbitrale

Executarea de bunavoie Art. 614

Hotararea arbitrala se aduce la indeplinire de bunavoie de catre partea impotriva careia s-a pronuntat, de indata sau in termenul aratat in cuprinsul acesteia.

Executarea silita Art. 615

Hotararea arbitrala constituie titlu executoriu si se executa silit intocmai ca si o hotarare judecatoreasca.

- alin. (4) art. 486 CPC RM: În cazul refuzului total sau parțial de eliberare a titlului de executare silită a hotărârii arbitrale datorat nulității convenției arbitrale sau în cazul emiterii hotărârii într-un litigiu neprevăzut de convenția arbitrală, sau în cazul neînscrierii în condițiile convenției, sau al existenței de dispoziții din convenție în probleme neprevăzute de aceasta, părțile în arbitraj sunt în drept a se adresa în judecată pentru soluționarea unui astfel de litigiu, potrivit regulilor stabilite de prezentul cod.

Din normele Codului de executare al Republicii Moldova Nr. 443 din 24.12.2004 (Anexa nr. 21) nu desprindem contradicții majore care ar afecta procedura propriu-zisă de efectuare a actelor de executare silită a titlului emis pentru executarea unei hotărâri arbitrale. Totuși, cadrul legal național ar trebui fortificat pentru a preveni și a sancționa tergiversarea executării, fiind indicată completarea Legii 87/21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești:

- În cauza *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*²⁶² CEDO a constatat violarea Art. 6 și a Art. 1 Protocol adițional No.1 la Convenție prin invalidarea unei decizii arbitrale, statuând că decizia arbitrală constituie o posesie (proprietate), deciziile arbitrale fiind executorii de drept potrivit legislației grecești;

- În cauza *Regent Company v. Ukraine*²⁶³ CEDO a condamnat tergiversarea executării unei decizii arbitrale din decembrie 1998 prin care o companie din Cehia a obținut încasarea sumei de circa 2.46 milioane dolari SUA de la o companie de stat a Ucrainei. Executarea acestei decizii în Ucraina a eșuat, debitorul intrând în procedura de insolvență. Creditorul a cesionat dreptul său compania Regent Engineering International Limited din Seychelles. În 2004, Regent a reușit să valideze creanța față de compania debitoare, însă acțiunile executorului judiciar erau suspendate sau anulate de către instanțe. Astfel, timp de peste 7 ani decizia arbitrală a rămas neexecutată, ceea ce a determinat adresarea la CEDO pe motivul încălcării termenului rezonabil de executare a unei hotărâri arbitrale. Constatând violarea, Curtea a statuat că decizia arbitrală oferă un drept de "posesie", obligând Ucraina să achite suma adjudecată prin decizia arbitrală.

2.5. Propuneri în vederea modernizării cadrului legal național privind sistemul arbitral

---

²⁶² Sabine Konrad, Ph.D.* Markus Birch Non enforcement of arbitral awards: only a Pyrrhic victory? Revista Română de Arbitraj, nr. (4)16: http://www.klgates.com/files/Publication/c4100848-a546-414c-95ea-3764aebc603e/Presentation/PublicationAttachment/664b7e5f-e6a1-472f-95fd-40abf86adce7/Konrad_Birch_Romanian_Arbitration_Journal.pdf

²⁶³ CASE OF REGENT COMPANY v. UKRAINE, JUDGMENT FINAL 29/09/2008: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["arbitration"\],"documentcollectionid":\["COMMITTEE","DECISIONS","COMMUNICATEDCASES","CLIN","ADVISORYOPINIONS","REPORTS","RESOLUTIONS"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)

Sabine Konrad, Ph.D.* Markus Birch Non enforcement of arbitral awards: only a Pyrrhic victory? Revista Română de Arbitraj, nr. (4)16: http://www.klgates.com/files/Publication/c4100848-a546-414c-95ea-3764aebc603e/Presentation/PublicationAttachment/664b7e5f-e6a1-472f-95fd-40abf86adce7/Konrad_Birch_Romanian_Arbitration_Journal.pdf

Revizuirea legislației arbitrale naționale este printre activitățile prioritare preconizate pentru atingerea dezideratelor enunțate în Strategia de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei, acte legislative care pentru prima dată au abordat atât de complex necesitățile sistemului alternativ de soluționare a litigiilor.

Dispersarea reglementărilor arbitrale naționale în Codul de procedură civilă și două legi cu privire la instituția arbitrajului, Legea 23/22.02.2008 și Legea 24/22.02.2008, impune redefinirea unui model mai consolidat al legislației arbitrale naționale. Studiul face referință la exemple de concentrare a legislației arbitrale în cadrul codului de procedură civilă, model care, în principiu, ar putea fi realizat și în Republica Moldova. O altă opțiune este construirea legislației arbitrale naționale în două segmente strâns corelate: Codul de procedură civilă al RM care va continua să guverneze atribuțiile instanțelor judecătorești în materie de arbitraj și o lege specială unică cu privire la arbitraj.

Studiul susține următoarele direcții prioritare de modernizare a legislației arbitrale:

- (i) Revizuirea reglementărilor din Codul civil al RM nr.1107/06.06.2002 care sunt relevante pentru recunoașterea jurisdicției arbitrale;
- (ii) Modificarea și completarea reglementărilor Codului de procedură civilă al RM 225/30.05.2003 care determină: competența instanțelor judecătorești în materie de arbitraj și interacțiunea acestora cu jurisdicția arbitrală; contestarea și executarea forțată a hotărârilor arbitrale emise în Republica Moldova; recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine;
- (iii) Adoptarea/redactarea unei legi speciale unice cu privire la arbitraj, în baza Legii Model UNCITRAL, aplicabilă și pentru arbitrajul intern și pentru arbitrajul internațional, care ar reglementa elementele cheie ale sistemului arbitral, afară de cele reglementate în Codul de procedură civilă;
- (iv) Modificarea/completarea legilor conexe.

I. La *Anexa nr. 29* sunt propuse modificări și completări la Codul civil menite să egaleze competența de adjudecare a instanțelor statale cu jurisdicția arbitrală în anumite litigii civile. În acest scop se propun intervenții într-un șir de norme.

➤ Art. 10: Se propune ca organele de jurisdicție care efectuează apărarea drepturilor civile să fie identificate prin noțiunea generală de "*instanță competentă*", aplicabilă și pentru instanța arbitrală, după caz. Această modificare va trebui reflectată și în alte norme, cum ar fi art. 5 art. 55, art. 193, art. 216, art. 217, art.218, art. 227-232, art. 339-361, art. 630 etc.;

➤ Art. 42, art. 252, art. 1032: Modificările și completările propuse urmăresc instituirea unor excepții privind încheierea convențiilor arbitrale de către tutore, curator, mandatar etc.;

➤ Art. 267, art. 268, art. 274: Intervențiile propuse au drept scop reglementarea efectelor procedurilor arbitrale, a procedurilor alternative pre-judiciare și pre-arbitrale (negocierile directe și medierea) asupra termenelor de prescripție.

II. La *Anexa nr.30* sunt propuse modificări și completări la Codul de procedură civilă care reflectă concluziile din prezentul studiu privind reglementarea elementelor cheie ale sistemului arbitral.

➤ Art. 5, art.16, art. 169, art. 185: Se propune ajustarea noțiunilor privind arbitrajul, convenția arbitrală, hotărârea arbitrală etc.;

➤ Art. 30 (redacție nouă), art. 267: Sunt stipulate acțiunile instanțelor judecătorești în cazul litigiilor care fac obiectul unei convenții arbitrale (declinarea competenței în favoarea arbitrajului prin scoaterea cererii de pe rol; reținerea cauzei în competența instanței de judecată în anumite condiții; adoptarea unei încheieri susceptibile de recurs pentru soluționarea conflictului de competență);

➤ Art. 30¹ (norme noi): Normele propuse au scopul de a reglementa sumar funcțiile instanțelor judecătorești de susținere a procedurii arbitrale (desemnarea și recuzarea arbitrilor; examinarea contestațiilor asupra deciziei prin care tribunalul arbitral se declară competent sau își declină competența asupra litigiului; măsurile de asigurare a acțiunii; administrarea probelor).

➤ Art. 28(1): În materie de arbitraj instanțele de drept comun vor judeca doar pricinile care apar în legătură cu încălcarea dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârilor arbitrale;

➤ Art. 29 (1) și art.35: Se propune ca instanțele comerciale să judece:

a) cererile privind organizarea și desfășurarea procedurii arbitrale potrivit art. 30¹;

b) eliberarea titlurilor de executare silită a hotărârilor arbitrale, cu excepția cererilor de recunoaștere și executare a sentințelor arbitrale străine;

➤ Articol nou. Se propune ca instanțele de apel să judece în primă instanță cererile privind:

a) desființarea hotărârilor arbitrale;

b) recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine pe teritoriul Republicii Moldova;

➤ Capitolul XLIII, art.477-481: Ajustarea normelor privind contestarea și executarea hotărârii arbitrale:

- La art. 477 se precizează că pot fi contestate hotărârile arbitrale de arbitraj intern sau internațional pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova;

- Art. 479 prevede că instanța poate amâna examinarea cererii privind desființarea unei hotărâri arbitrale cu scopul de a oferi arbitrilor oportunitatea de a relua procedura arbitrală pentru a elimina motivul pentru desființare;

- La art. 480 sunt redactate motivele de desființare a hotărârii arbitrale, fiind separate temeiurile care urmează a fi invocate din oficiu de către instanța de judecată;

- La art. 481 se propune ca cererea privind desființarea unei hotărâri arbitrale să fie soluționată nu prin încheiere, ci prin hotărâre judecătorească;

- La art. 481¹ se prevede posibilitatea revizuirii hotărârii arbitrale la cererea terților care nu au fost antrenati în procedura arbitrală.

➤ Capitolul XLIV, art.482-486: Se propune redactarea substanțială a normelor privind eliberarea titlului executoriu pentru a nu dubla procedura de desființare a hotărârii arbitrale:

- Art.484: Procedura de eliberare a titlului executoriu urmează a fi amânată/suspendată dacă nu a expirat termenul de contestare a hotărârii arbitrale sau dacă în instanța competentă se găsește în dezbatere cererea de desființare a hotărârii arbitrale. Instanța poate impune măsuri de asigurare a eventualelor pagube cauzate de întârzierea executării;

- Art.485: Refuzul de a elibera titlu executoriu poate avea loc doar dacă instanța constată din oficiu existența temeiurilor de desființare a hotărârii menționate la art. 480 alin. (1) lit. a) - litigiul nu era susceptibil de soluționare pe calea arbitrajului, lit. b) - hotărârea arbitrală încalcă ordinea publică ori bunele moravuri, și lit. c) - convenția arbitrală este nulă ori inoperantă.

III. Studiul susține adoptarea/redactarea unei legi speciale unice cu privire la arbitraj care ar include norme noi și/sau norme revizuite substanțial privind elementele cheie ale sistemului arbitral.

➤ *Arbitrabilitatea (litigiile care pot fi supuse arbitrajului):*

- Persoanele care au capacitate deplină de exercițiu pot conveni să soluționeze pe calea arbitrajului orice litigii patrimoniale și nepatrimoniale, în afară de litigiile privind starea civilă, capacitatea persoanelor, relațiile de familie, dreptul succesoral, dreptul de abitație, pretențiile și drepturile asupra locuinței, precum și litigiile privind alte drepturi asupra cărora părțile nu pot să dispună liber prin tranzacție de împăcare.

➤ *Convenția arbitrală:*

- Statul și autoritățile publice pot încheia convenții arbitrale numai dacă sunt autorizate prin lege sau prin convenții internaționale la care Republica Moldova este parte;

- Convenția arbitrală trebuie să îmbrace forma autentică în cazul litigiilor privind transferul/constituirea unui drept pentru care legea prevede încheierea actelor juridice în formă autentică;

- Starea de insolvență (nu) afectează valabilitatea convenției arbitrale încheiată de către subiectul insolubil și continuarea procesului arbitral inițiat cu participarea acestuia;
- Litigiile cu participarea cetățenilor legate de procurarea de bunuri mobile și imobile, sau servicii, inclusiv credite pentru consum, precum și cele iscate din raporturi de muncă, pot fi supuse arbitrajului doar dacă convenția arbitrală a fost încheiată după apariția litigiului;
- Arbitrarea litigiilor corporative este posibilă în anumite condiții (semnarea convenției/clauzei arbitrale de către toți asociații, participarea companiei și a asociaților la procesul arbitral etc.).

➤ *Arbitrii și instituțiile arbitrale:*

- Urmează a fi precizate impedimentele pentru acceptarea statutului de arbitru, responsabilitatea instituțiilor arbitrale pentru asigurarea respectării restricțiilor stabilite;
- Se propune instituirea unor cerințe privind atestarea instituțiilor care soluționează litigii cu participarea cetățenilor, precum și privind calificarea arbitrului desemnat pentru soluționarea litigiilor cu participarea cetățenilor (studii superioare în drept; stagiu de 3-5 ani în profesie; instruire inițială și continuă; înregistrare în lista arbitrilor administrată de Ministerul Justiției etc.);
- Urmează a fi completate normele privind conflictul de interese și temeiurile de recuzare a arbitrului;
- Este necesară ajustarea reglementărilor privind răspunderea arbitrilor;
- Se propune suplinirea reglementărilor privind instituțiile de arbitraj instituționalizat, fiind ridicate exigențele privind transparența activității acestor instituții;
- Urmează a fi redactate normele privind păstrarea/arhivarea dosarelor arbitrale.

IV. Studiul susține necesitatea de fortificare a cadrului legal conex:

- Completarea Legii 87/21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești pentru a stabili că această lege are efecte și în cazul tergiversării executării hotărârilor arbitrale;
- Modificarea Legii insolvențabilității 149/29.06.2012 pentru a stabili expres soarta clauzelor/convențiilor arbitrale încheiate de către agentul insolubil;
- Revizuirea altor legi conexe, inclusiv a celor menționate în *Anexa nr.13*.

-